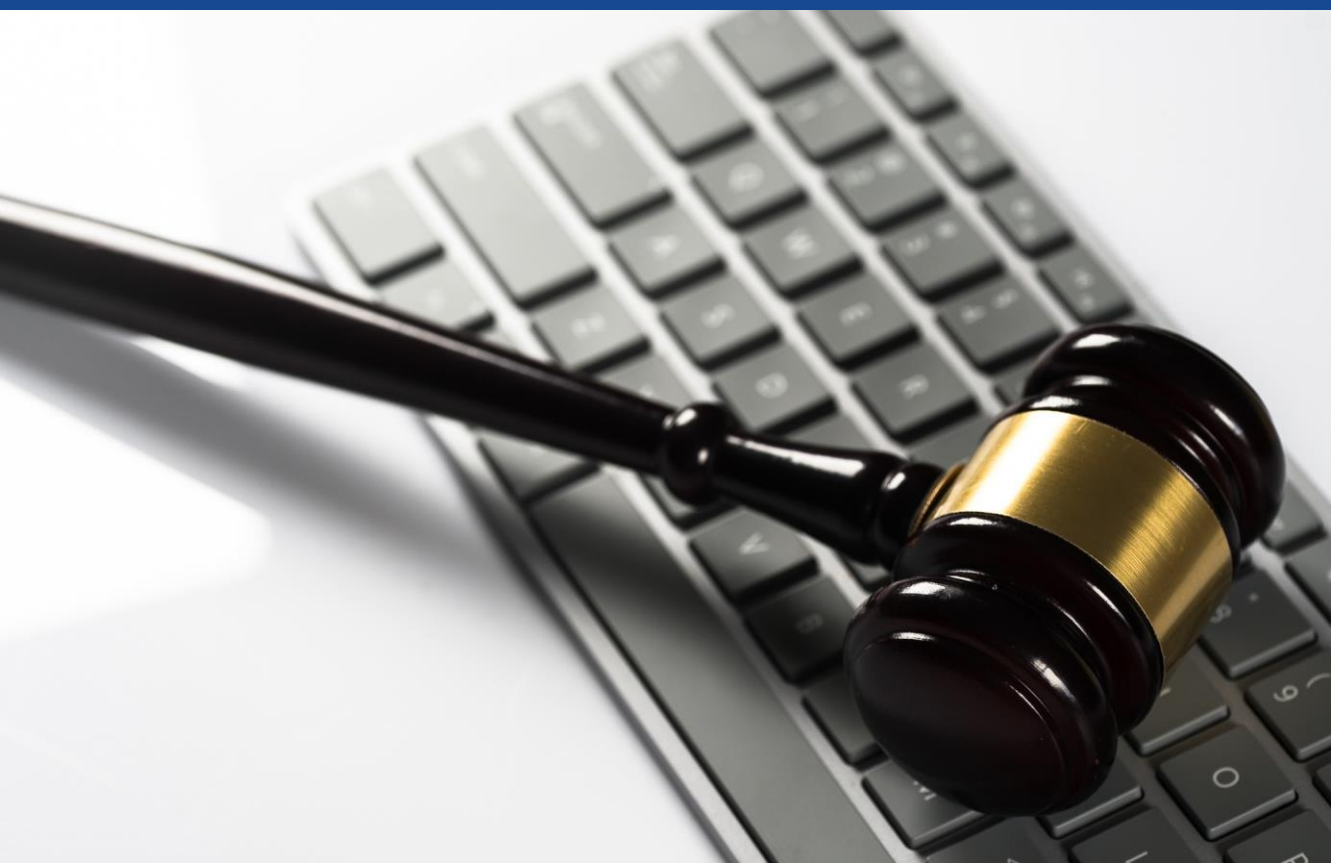

DORACAK

PËR GJYKATËN EVROPIANE TË TË DREJTAVE TË NJERIUT PËR PËRDORIMIN E PROVAVE ELEKTRONIKE

Co-funded
by the European Union

COUNCIL OF EUROPE

Co-funded and implemented
by the Council of Europe

DORACA

**PËR GJYKATËN EVROPIANE
TË TË DREJTAVE TË NJERIUT
PËR PËRDORIMIN E PROVAVE
ELEKTRONIKE**

Ky përkthim është realizuar me mbështetje financiare të Bashkimit Evropian dhe Këshillit të Evropës. Përmbajtja e tij është përgjegjësi vetëm e Këshillit të Evropës dhe nuk pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet e Bashkimit Evropian.

Riprodhimi i ekstrakteve (deri në 500 fjalë) është i autorizuar, me përjashtim të qëllimeve komerciale për sa kohë që ruhet integriteti i tekstit, fragmenti nuk përdoret jashtë kontekstit, nuk jep informacion të paplotë ose nuk e mashtron lexuesin për sa i përket natyrës, fushëveprimit ose përmbajtjes së tekstit. Teksti burimor duhet të njihet gjithmonë si më poshtë “© Këshilli i Evropës, viti i publikimit”. Të gjitha kërkesat e tjera në lidhje me riprodhimin/përkthimin e të gjithë ose një pjese të dokumentit, duhet t'i drejtohen Drejtorisë së Komunikimeve, Këshillit të Evropës (F-67075 Strasbourg Cedex ose publishing@coe.int).

E gjithë korrespondenca tjetër në lidhje me këtë dokument duhet t'i drejtohet [shto Drejtorinë/Njësinë përkatëse], Avenue de l'Europe F-67075 Strasbourg Cedex, Francë,

Tel. +33 (0)3 88 41 20 00

Email: Horizontal.Facility@coe.int

© Këshilli i Evropës, shtator 2024.

Të gjitha të drejtat e rezervuara.

Licencuar në Bashkimin Evropian me kushte.

Dizajn grafik:

Studio Heber Podgoricë

Foto e kopertinës:

Shutterstock

PËRMBAJTJA

HYRJE

1. VLERA DËSHMUESE

2. MBLEDHJA E PROVAVE

- 2.1. Kryerja e hetimit efikas
- 2.2. Ushtrimi i kompetencave për mbledhjen e provave
 - 2.2.1. Pëlqimi
 - 2.2.2. Baza ligjore

3. KUPTIMI I LIGJIT

- 3.1. Mungesa e bazës ligjore
- 3.2. Qasshmëria
- 3.3. Parashikueshmëria
 - 3.3.1. Qëllimi legjitim
- 3.4. E nevojshme në shoqëri demokratike

4. DETYRIMET PËR SHPALOSJE

- 4.1. Kompanitë e telekomunikacionit dhe ofruesit e shërbimit të internetit
- 4.2. Persona të tjerë përveç të dyshuarve
- 4.3. Gazetarët
- 4.4. Avokatët

5. KONTROLLI DHE SEKUESTRIMI

6. MASAT E MBIKQYRJES

- 6.1. Përdorimi i mëpasshëm
- 6.2. Vetëinkriminimi

7. PARABURGIMI

- 7.1. Dyshimi i arsyeshëm
- 7.2. Përmbushja e pragut
- 7.3. Garancitë procedurale
 - 7.3.1. Qasja në prova
 - 7.3.2. Arsyetimi

8. BAZA PËR DËNIM

- 8.1. Dëshmi në përgjithësi
- 8.2. Vlera provuese
- 8.3. Pranueshmëria
 - 8.3.1. Keqtrajtimi
 - 8.3.2. Paligjshmëria
 - 8.3.3. Cilësia dhe besueshmëria
 - 8.3.4. Përdorimi sfidues dhe kundërshtues
 - 8.3.5. Vullnetarizmi
 - 8.3.6. Shpalosja
 - 8.3.7. Marrja në pyetje e dëshmitarëve
 - 8.3.8. Mbështetje për prova të tjera
 - 8.3.9. Masat mbrojtëse për përdorimin e provave të tjera

9. DISA ÇËSHTJE TË TJERA

- 9.1. Dhënia e provave nga mbrojtja
- 9.2. Prezumimi i pafajësisë
- 9.3. Kopje në letër të dokumenteve procedurale
- 9.4. Sfida për zhvillimin e procedurave gjyqësore
- 9.5. Kohëzgjatja e procedurave
- 9.6. Përdorimi për qëllime të tjera
- 9.7. Përdorimi në procedura civile

Ky Doracak parashtron praktikën gjyqësore që Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (“Gjykata Evropiane”) ka zhvilluar në lidhje me mbledhjen dhe përdorimin e provave elektronike në procesin penal në dritën e detyrimeve që dalin nga Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut.

Dëshmia elektronike, siç e pranoi Gjykata Evropiane në *Yüksel Yalçınkaya k. Turqisë* [GC], nr. 15669/20, 26 shtator 2023, është bërë i kudondodhur në gjykimet penale në funksion të digjitalizimit në rritje të të gjitha aspekteve të jetës.

Ajo mund të lidhet me vepra të vërtetuara mirë, por edhe me ato specifike për mjedisin digjital, të tilla si ato që kërkohen të krijohen sipas Konventës për Krimin Kibernetik dhe Protokollit Shtesë të Konventës për Krimin Kibernetik, në lidhje me kriminalizimin e akteve të një natyre raciste dhe ksenofobike të kryera përmes sistemeve kompjuterike.

Fakti që krimet mund të kryhen në hapësirën kibernetike mund të ketë nevojën për bashkëpunim në mbledhjen dhe shkëmbimin e provave elektronike, duke shkaktuar marrëveshje të tilla si ato sipas Rregullores (BE) 2023/1543 të Parlamentit Evropian dhe Këshillit të datës 12 korrik 2023 për Urdhrat Evropiane të Prodhimit dhe Urdhrat Evropiane të Ruajtjes për provat elektronike në procedurat penale dhe për ekzekutimin e dënimeve me burg pas procedurave penale.

Dëshmia elektronike do të lidhet me të dhënat që përfshijnë imazhe, vendndodhje, tinguj, tekst dhe trafik përmes formave të ndryshme të komunikimit. Mund të mblidhet dhe mbahet në shumë formate, duke përfshirë kamera, kompjuterë, pajisje ruajtëse (si CD-ROMS, DVD, memorie dhe karta SIM).

Ajo kërkon teknologji të veçanta jo vetëm për mbledhjen e saj, por edhe për sigurimin, përpunimin dhe analizimin e mëvonshëm. Sfida të veçanta në lidhje me mbledhjen dhe përdorimin e mëvonshëm të saj lindin për shkak të vëllimit të të dhënave që mund të përfshihen, pa qenë domosdoshmërisht të gjitha të rëndësishme qoftë për prokurorinë apo mbrojtjen. Për më tepër, enkriptimi i të dhënave mund të vështirësojë qasjen, por gjithashtu nënvizon cenimin e privatësisë që mund të përfshihet.

Ekziston në mënyrë të pashmangshme shqetësimi për besueshmërinë e saj duke pasur parasysh se përmbajtja origjinale mund të shkatërrohet, dëmtohet, ndryshohet dhe manipulohet lehtësisht.

Nuk ka dispozita të veçanta në Konventën Evropiane që kanë të bëjnë me provat elektronike. Megjithatë, praktika gjyqësore e Gjykatës Evropiane është dashur të trajtojë zbatimin e dispozitave në të për specifikat e mbledhjes dhe përdorimit të provave të tilla, si dhe sigurimin që kjo të mos çojë në ndërhyrje të pajustificuara në të drejtat dhe liritë e garantuara.

Manuali trajton praktikën gjyqësore që është përpunuar nga Gjykata Evropiane në pesë kapituj të ndryshëm, përkatësisht, vlera provuese e provave elektronike, grumbullimi i provave të tilla, përdorimi i tyre në lidhje

me paraburgimin, si mund të formojë bazën për një dënim dhe një koleksion çështjesh të tjera që kanë lindur në lidhje me të.

Rastet e përmendura janë kryesisht aktgjykime të Gjykatës Evropiane, por ka edhe një sërë vendimesh pranueshmërie, të cilat janë shënuar me “(vend.)” pas emrit të rastit në fjalë. Edhe pse mund të ketë më shumë se vetëm një numër kërkesë për raste të caktuara, citohet vetëm i pari.

Doracaku pasqyron praktikën gjyqësore deri më 27 maj 2024. Ai është përgatitur nga z. Jeremy McBride, si pjesë e Veprimit “Forcimi i llogaridhënies së sistemit gjyqësor dhe rritja e mbrojtjes së të drejtave të viktimave në Mal të Zi”, në kuadër të Programit të Përbashkët të Bashkimit Evropian/Këshillit të Evropës, “Mekanizmi Horizontal për Ballkanin Perëndimor dhe Turqinë”.

1. VLERA DËSHMUESE

Gjykata Evropiane ka pranuar se provat elektronike mund të jenë të rëndësishme kur kërkohet të përcaktohet **nëse fakte të veçanta mund të konsiderohen si të vërtetuara**, qoftë në proceset kombëtare ose në kërkesat për të.

Fakte të tilla, për shembull, mund të lidhen me faktin nëse:

- *persona të caktuar ishin në një vend të caktuar në momentin e një ngjarjeje specifike*, si p.sh.
 - të dhënat e telefonit dhe të vendndodhjes gjeografike që përcaktojnë se ku ndodheshin personat e përmendur kur kishte ndodhur një helmim i supozuar, si në rastin *Navalnyy k. Ruisë (nr. 3)*, nr. 36418/20, 6 qershor 2023;
- *i akuzuari kishte kryer veprën që përbën një element të veprës penale*, si p.sh.
 - video-incizimi i përfshirjes së tyre në ngarkimin e drogës në një makinë, si në rastin *Fejzulla dhe Mazreku k. "ish Republikës Jugosllave të Maqedonisë"*, (vend.), nr. 23065/07, 31 maj 2011;
- *bashkë-fajësia e të tjerëve në vepra të veçantë*, si p.sh.
 - videoja që tregoi se si policia ndihmoi një sulm ndaj demonstruesve të caktuar nga kundër-demonstruesit, si në rastin *Grupi Mbështetës i Iniciativave të Grave dhe të tjerët k. Gjeorgjisë*, nr. 73204/13, 16 dhjetor 2021;
- *pretendimet kundër të akuzuarit mund të jenë të pabaza*, si p.sh.
 - video-provat që kundërshtojnë versionin e prokurorisë për ngjarjet që thuhet se e implikojnë atë, si në rastin *Ilgar Mammadov k. Azerbajxhanit (Nr. 2)*, nr. 919/15, 16 nëntor 2017;
- *ekzistojnë rrethana të tjera që do të thotë se dënimi nuk do të jepej*, si p.sh.
 - audio-incizimi që tregonte se policia e kishte vënë nën presion të akuzuarin për të kapërcyer vendosmërinë e tij për të mos marrë rryshfet që i ishte ofruar, si në rastin *Nosko dhe Nefedov k. Ruisë*, nr. 5753/09, 30 tetor 2014;
- *kishte rezistencë ndaj një arrestimi*, si p.sh.
 - video-incizim i arrestimit të kërkuesit nga një grup policësh të pajisur mirë, i cili tregonte se, që nga momenti kur ai ishte vënë në këmbë deri në hyrjen e tij në stacionin policor, ndërveprimi i zyrtarëve të policisë me të konsistonte në pyetjen nëse ai do të fillonte të ecte vetë, duke kërkuar që ai të qëndrojë i qetë dhe duke kërcënuar se do t'i thyejë krahun, si në rastin *Navalnyy dhe Gunko k. Ruisë*, nr.

si dhe për të zgjidhur se si kishte ndodhur një rezultat i caktuar, si p.sh.

- përdorimi në rastin *Gjeorgjia k. Ruisë (II)*, [GC], nr. 38263/08, 21 janar 2021 i imazheve satelitore me rezolucion të lartë për të vërtetuar se shtëpitë ishin dëmtuar nga bombardimet dhe jo nga zjarri.

Mungesa e provave elektronike në disa raste mund të nënkuptojë gjithashtu se *pretendimet e veçanta nuk duhet të konsiderohen si të besueshme*. Shih, p.sh. rastin *Stojanović k. Kroacisë*, nr. 23160/09, 19 shtator 2013, në të cilin mungesa e një audio-incizimi e çoi Gjykatën Evropiane në përfundimin se konstatimi i gjykatave vendase se një kërcënim ishte bërë nga kërkuesi gjatë bisedës telefonike në fjalë nuk bazohej në një vlerësim të pranueshëm të fakteve përkatëse.

Megjithatë, ka një sërë konsideratash që duhet të përjashtojnë ose kufizojnë mbështetjen në prova të veçanta elektronike, pavarësisht nga vlera e tyre e mundshme provuese, sepse kjo do të ndikonte negativisht në drejtësinë e përgjithshme të një dënimi të bazuar në to. Këto konsiderata shqyrtohen në kapitullin *Bazat për dënim*.

2. MBLEDHJA E PROVAVE

Pavarësisht nga rëndësia e saj e mundshme për procedurat penale dhe procedurat e tjera, provat elektronike duhet së pari të mblidhen dhe, për ta bërë këtë, ekzistojnë disa kërkesa sipas Konventës Evropiane, të cilat duhet të merren parasysh.

Në radhë të parë, provat elektronike mund të jenë ndër format e provave që duhet të mblidhen për të përmbushur disa detyrime sipas Konventës Evropiane për *kryerjen e një hetimi efektiv*, kur ka shkelje të argumentueshme të të drejtave të veçanta, me synim ndjekjen penale të personave përgjegjës.

Së dyti, edhe pse *ushtrimi i kompetencave për mbledhjen e provave* në çdo procedurë penale mund të rezultojë në gjetjen dhe sekuestrimin ose zbulimin e provave elektronike, si dhe të krijuara nëpërmjet përdorimit të masave të ndryshme të mbikëqyrjes, qëllimi dhe përdorimi i këtyre kompetencave do t'i nënshtrohet gjithashtu nevojës për të respektuar disa të drejta sipas Konventa Evropiane.

2.1. KRYERJA E HETIMIT EFIKAS

Mbledhja e disa formave të provave elektronike është njohur nga Gjykata Evropiane si e rëndësishme për përmbushjen e detyrimeve procedurale për të kryer një hetim efektiv, veçanërisht ato që dalin nga nenet 2 dhe 3 në lidhje me vdekjet dhe keqtrajtimit e supozuara.¹

Forma të tilla të provave elektronike kanë përfshirë:

- të dhëna në lidhje me përdorimin e telefonit celular (*Enukidze dhe Girgvlani k. Gjeorgjisë*, nr. 25091/07, 26 prill 2011);
- të dhëna në kompjuterë të veçantë (*Buturuğã k. Rumanisë*, nr. 56867/15, 11 shkurt 2020);
- foto digjitale (*X. dhe të tjerët k. Bullgarisë*, nr. 22457/16, 2 shkurt 2021);
- të dhëna të vendndodhjes gjeografike nga telefonat celularë dhe automjetet (*Navalnyy k. Rosisë (nr. 3)*, nr. 36418/20, 6 qershor 2023);
- incizime nga CCTV dhe kamerat e vëzhgimit (*Skorupa k. Polonisë*, nr. 44153/15, 16 qershor 2022);
- dosje të mediave sociale (*Buturuğã k. Rumanisë* Nr. 56867/15, 11 shkurt 2020);
- USB flash drives (*Başbilen k. Turqisë*, nr. 35872/08, 26 prill 2016);
- përdorim të infrastrukturës së rrjetit të një ofruesi të shërbimit të internetit (*Volodina k. Rosisë (nr. 2)*, nr. 40419/19, 14 shtator 2021);
- video-incizime intervistash (*X. dhe të tjerët k. Bullgarisë*, nr. 22457/16, 2 shkurt 2021); dhe
- video-incizim i forcës së përdorur për të kryer një arrestim (*Sochichiu k. Moldavisë*, nr. 28698/09, 15 maj 2012)

Shkeljet e detyrimit procedural për të kryer një hetim efektiv do të paraqiten kur ose:

¹ Një detyrim i tillë është njohur gjithashtu si i paraqitur nga ndalimi i skllavërisë dhe punës së detyruar dhe i diskriminimit sipas neneve 4 dhe 14 respektivisht.

- janë bërë përpjekje të pamjaftueshme për të mbledhur prova të tilla elektronike përkatëse, d.m.th. përmes ndërmarrjes së të gjitha hapave të arsyeshëm dhe të disponueshëm për ta siguruar atë, ose
- ka një dështim për të përdorur provave të tilla të mbledhura gjatë hetimit.

Dështime të tilla mund të shihen se kanë ndodhur në raste të tilla si:

- *Enukidze dhe Girgvliani k. Gjeorgjisë*, nr. 25091/07, 26 prill 2011, në të cilin nuk u gjet asnjë përpjekje për të vërtetuar se kë kishte thirrur në mënyrë të përsëritur njëri nga sulmuesit në kohën e saktë kur ai dhe të tjerët kishin rrëmbyer persona të caktuar dhe tashmë mund t'i kishin rrahur dhe sugjerimi i një ngjashmërie me një sulmues tjetër i parë në një video-incizim të një parade identifikimi nuk ishte vënë re;
- *Balázs k. Hungarisë*, nr. 15529/12, 20 tetor 2015, në të cilin autoritetet e ndjekjes penale nuk kishin shpjeguar pse përmbajtja e postimeve të caktuara në media sociale nga një sulmues - në të cilën origjina rome e viktimës dhe tre burrave që e kishin ndihmuar të largohej nga situata - nuk mund të lidhej pa mëdyshje me ngjarjet e kundërshtuara dhe pse motivet e sulmit ndaj viktimës nuk mund të nxirren në mënyrë të vlefshme nga ato postime. Gjithashtu u injoruan komentet inkurajuese të postuara nga të njohurit e sulmuesit, me një që tregonte në internet një skenë filmi që përmbante një mesazh tepër intolerant dhe racist dhe i njohur gjerësisht si i tillë;
- *Ciorap k. Republikës së Moldavisë (nr. 5)*, nr. 7232/07, 15 mars 2016, në të cilin një hetues nuk arriti të kërkonte video-incizimin origjinal të një kontrolli gjatë të cilit pretendohet se ishte shkaktuar keqtrajtim, pavarësisht ankesës se kopja e parë ishte e paplotë dhe formati i saj elektronik nënkuptonte se ishte lehtësisht e modifikueshme, kështu që për të përjashtuar pjesë të asaj që ishte incizuar;
- *X. dhe të tjerët k. Bullgarisë*, nr. 22457/16, 2 shkurt 2021, në të cilin sekuestrimi i telefonave, kompjuterëve, kamerave, video-kamerave ose mediave të tjera të përdorura nga personat e akuzuar për abuzim me një fëmijë mund të ketë bërë të mundur marrjen e provave për atë abuzim ose prova në lidhje me abuzim të ngjashëm të fëmijëve të tjerë, por kjo nuk u ndërmor;
- *Lapunov k. Ruisë*, nr. 28834/19, 12 shtator 2023, në të cilin nuk është bërë asnjë kërkesë për informacione gjeolokacioni për telefonat e viktimës së torturës dhe të dëshmitarit të mundshëm, të cilët mund të kishin përcaktuar vendndodhjen e tyre në momentin e ngjarjes, si dhe dështimin për të të shqyrtojë telefonin e një zyrtari policie që dyshohet se ishte përdorur për të filmuar kërkuesin ndërsa bënte një deklaratë; dhe
- *Elibashvili k. Gjeorgjisë*, nr. 45987/21, 22 shkurt 2024, në të cilin shumica e kërkesave për sekuestrimin dhe marrjen e pamjeve të trafikut rrugor ose CCTV private në lidhje me një ndjekje policore të një shoferi tjetër janë bërë me vonesë, me humbje ose fshirje të provave potencialisht të rëndësishme në ndërkohë.

Duhet gjithashtu të theksohet se *dështimi për të kërkuar* prova elektronike mund të çojnë gjithashtu në një konstatim nga Gjykata Evropiane se kishte ndodhur një shkelje thelbësore dhe jo procedurale e këtyre të drejtave, si në *Olewnik-Cieplińska dhe Olewnik k. Polonisë*, nr. 20147/15, 5 shtator 2019. Në atë rast, vonesa në analizimin e telefonatave duke përdorur një SIM të njohur telefoni - që do të kishte çuar në një lidhje me rrëmbyesit dhe identifikimin e vendndodhjes dhe gjurmimin e thirrjeve të bëra prej tyre - ishte faktor kontribuues në gjetjen e saj se kishte pasur dështim për të mbrojtur jetën e një personi që ishte rrëmbyer.

Së fundi, meqenëse provat e marra gjatë fazës së hetimit shpesh përcaktojnë kuadrin në të cilin vepra penale e akuzuar do të konsiderohet në gjyq, ajo u njoh në rastin *Haarde k. Islandës*, nr. 66847/12, 23 nëntor 2017 se *grumbullimi paragjyqësor i provave mund të jetë i mangët* në dëm të një të akuzuari dhe kështu të shkaktojë shkelje të nenit 6(1) të Konventës Evropiane. Megjithatë, kjo nuk u konstatua se kishte ndodhur në atë rast, në të cilin prokurori kishte pasur qasje në databazën përkatëse dhe korrespondencën nga emaili i punës i kërkuesit.

2.2. USHTRIMI I KOMPETENCAVE PËR MBLEDHJEN E PROVAVE

Mbledhja e provave - qoftë përmes detyrimeve të zbulimit të zbatueshme për ata që i posedojnë apo kontrollojnë ato, ushtrimit të kompetencave të kontrollit dhe sekuestrimit apo masave të vëzhgimit (të tilla si përmes përgjimit të komunikimit, përgjimit duke i dëgjuar dhe audio dhe video incizimeve dhe përdorimit të pajisjeve gjurmuese) - kur është jokonsensual, ka gjithmonë potencialin të ndërhyjë në të drejtën e garantuar nga neni 8 i Konventës Evropiane, si dhe në të drejtat për lirinë e shprehjes dhe të pronës sipas nenit 10 pikës 1 të Protokollit Nr. 1 ku, respektivisht, kjo prek gazetarët dhe organizatat mediatike dhe përfshin marrjen e sendeve fizike.

Për më tepër, detyrimi për të shpalosur informacione që do të sillte vetë-inkriminim do të ishte në kundërshtim me të drejtën për gjykim të drejtë sipas nenit 6(1).

2.2.1 Pëlqimi

Ekzistenca e kësaj mund të shihet në një rast të tillë si *Posevini k. Bullgarisë*, nr. 63638/14, 19 janar 2017, ku policia ishte në gjendje të kalonte vetëm përmes llogarisë së emailit të kërkuesit sepse ai i kishte dhënë fjalëkalimin e tij dhe i kishte ftuar ta bënin këtë dhe nuk kishte asnjë provë që ai e kishte bërë këtë nën detyrim të hapur ose të nënkuptuar.

Megjithatë, *bashkëpunimi* në dhënien e informacionit nuk do ta bëjë atë konsensual kur personi që e bën këtë i është bërë të kuptojë se nuk kishte zgjidhje tjetër veçse të lejonte qasjen në materialin në fjalë. Kjo u zbulua se kishte ndodhur, p.sh., rasti *Saint-Paul Luxembourg SA k. Luksemburgut*, nr. 26419/10, 18 prill 2013, ku zyrtarët policorë kishin bërë të qartë se mund të kryenin kontroll me forcë në rast të refuzimit për të bashkëpunuar.

Mbledhja e provave që është *jo konsensuale* mund të konsiderohet si një ndërhyrje e pranueshme vetëm në të drejtat sipas Konventës Evropiane ku kjo:

- ka bazë ligjore;
- ajo bazë plotëson kriteret e *qasshmërisë* dhe *parashikueshmërisë*;
- ka qëllim legjitim; dhe
- është e nevojshme në shoqëri demokratike.

Për më tepër, këto kërkesa duhet të ishin respektuar sa herë që grumbullimi i materialit që mund të bëhet provë ndodh në një vend tjetër. Kjo ndodhë edhe për sa i përket vetë një pale në Konventën Evropiane që mbledh prova të tilla në mungesë të një kërkesë për ndihmë juridike ndërkombëtare në çështjet penale (siç u konstatua se ka ndodhur në rastin *Bosak dhe të tjerët k. Kroacisë*, nr. 40429/14 , 6 qershor 2019 në lidhje me përdorimin e masave të mbikëqyrjes) dhe me kërkesën dhe marrjen e një materiali të tillë nga një shtet që nuk është palë në Konventën Evropiane (siç u konsiderua të ishte rasti *Big Brother Watch dhe të tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar* [GC], nr. 58170/13, 25 maj 2021 në lidhje me përgjimin e materialit që ishte mbledhur nga një shërbim i huaj inteligjent).

2.2.2 Baza ligjore

Mbledhja e provave të cilat nuk kanë fare bazë ligjore për ndërmarrjen e saj do të përbënte detyrimisht shkelje të nenit 8.

Kjo do të jetë kështu nëse provat mblidhen nga zyrtarë të zbatimit të ligjit ose nga individë privatë që veprojnë ose nën drejtimin e tyre (si në rastin *M.M. k. Holandës*, nr. 39339/98, 8 prill 2003, në të cilën bisedat telefonike ishin regjistruar me sugjerimin e policisë mbi pajisjet që ajo kishte instaluar) ose me ndihmën e tyre teknike (si në rastin *Van Vondel k. Holandës*, 38258/03, 25 tetor 2007, ku incizimet e bisedave ishin bërë nga individi në baza vullnetare, por policia kishte dhënë udhëzime se çfarë duhej të incizohej).

3. KUPTIMI I LIGJIT

Një bazë e tillë mund të sigurohet nga çdo dispozitë që ka fuqinë e ligjit sipas sistemit ligjor të shtetit në fjalë. Nuk është e nevojshme që ai të marrë formën e legjislacionit të miratuar nga legjislativi, por mund të shtrihet në një dispozitë të miratuar sipas kompetencave të deleguara tek organet administrative.

Megjithatë, një praktikë e thjeshtë do të jetë e pamjaftueshme për këtë qëllim, siç u konstatua se ekzistonte situata në rastin *Heglas k. Republikës Çeke*, nr. 5935/02, 1 mars 2007, në lidhje me regjistrimin e një bisede pasi kompetenca përkatëse nuk kishte hyrë ende në fuqi.

3.1. MUNGESA E BAZËS LIGJORE

Kjo do të jetë situata kur:

- nuk ka asnjë dispozitë ligjore që në fakt lejoi ndërmarrjen e një mase të veçantë, siç ishte rasti në lidhje me përgjimin e komunikimeve, përdorimin e pajisjeve të fshehta të dëgjimit dhe monitorimin e përdorimit të emailit dhe të internetit, të konsideruara përkatësisht në rastin *Malone k. Mbretërisë së Bashkuar*, nr. 8691/79, 2 gusht 1984. *Bykov k. Rusisë* [GC], nr. 4378/02, 10 mars 2009 dhe *Copland k. Mbretërisë së Bashkuar*, nr. 62617/00, 3 prill 2007; ose
- ka mosmbikëqyrje të limiteve të specifikuara në autorizimin e dhënë sipas një dispozite të caktuar, si p.sh.
 - kush mund ta japë atë autorizim,
 - procedurat që duhen ndjekur, kohëzgjatja e saj,
 - ato që mbulohen prej saj dhe
 - procedurat të cilave mund t'i jepen

siç shihet përkatësisht në rastin *A. k. Francës*, nr. 14838/89, 23 nëntor 1993, *Perry k. Mbretërisë së Bashkuar*, nr. 63737/00, 17 korrik 2003, *Kvasnica k. Sllovakisë*, nr. 72094/01, 9 qershor 2009, *Mikhay-lyuk dhe Petrov k. Ukrainës*, nr. 11932/02, 10 dhjetor 2009 dhe *Karabeyoğlu k. Turqisë*, nr. 30083/10, 7 qershor 2016.

Për më tepër, asnjë dispozitë ligjore e cila hyn në fuqi vetëm pasi të ketë ndodhur masa e caktuar nuk mund të mbështetet, siç ishte situata në rastin *Heglas k. Republikës Çeke*, nr. 5935/02, 1 mars 2007.

Në të gjitha rastet, do të jetë e rëndësishme të kontrolloni nëse disa kërkesa në ligj janë në të vërtetë të zbatueshme për një situatë specifike. Ky nuk ishte rasti, p.sh., *Blagajac k. Kroacisë*, nr. 50236/16, 9 maj 2023, në të cilin Gjykata Evropiane pranoi parashtrësën e qeverisë së paditur se kontrolli i laptopit dhe telefonave celularë që i përkisnin një avokati që ishte sekuestruar pas kontrollit në objektin e tij nuk ishte i paligjshëm pasi kërkesa ligjore për praninë e një gjyqtari hetues dhe një përfaqësuesi të Odës së Avokatëve zbatohet vetëm në rastin e bastisjes së personit të avokatit ose zyrës së avokatisë.

Për më tepër, limitet në aftësinë për të përdorur fuqi të veçanta në lidhje me disa persona duhet gjithashtu të respektohen, siç nuk ndodhi në rastin *Aydin Sefa Akay k. Turqisë*, nr. 59/17, 23 prill 2024, kur u kontrolluan ambientet e një gjyqtari ndërkombëtar që gëzonte imunitet diplomatik.

3.2. QASSHMËRINË

Kjo kërkesë normalisht do të kënaqet me publikimin e dispozitave ligjore në fjalë.

Kështu, në rastin *Mikhaylyuk dhe Petrov k. Ukrainës*, nr. 11932/02, 10 dhjetor 2009, konstatoi se kjo kërkesë nuk përmbushej kur udhëzimet për trajtimin e korrespondencës nga organet e ministrisë së punëve të brendshme dhe një shërbimi penitenciar ishin të brendshme dhe të papublikuara dhe, si rrjedhim, të paqasshme për publikun.

Megjithatë, Gjykata Evropiane ka konsideruar ndonjëherë se do të përmbushet nëse dispozitat ligjore janë *në praktikë të qasshme*, edhe nëse nuk janë publikuar zyrtarisht.

Kjo ishte, p.sh., situata në rastin *Roman Zakharov k. Rosisë* [GC], 47143/06, 4 dhjetor 2015 në lidhje me urdhrin e një ministrie në lidhje me përgjimin e komunikimeve, i cili u publikua në revistën e saj zyrtare që shpërndahej përmes abonimit, duke e vënë atë në dispozicion vetëm për specialistët e komunikimit dhe jo për publikun e gjerë. Megjithatë, teksti i urdhrit, me shtesat, mund të qasej përmes një databaze ligjore në internet të mirëmbajtur privatisht, e cila e riprodhonte atë nga publikimi në revistën zyrtare. Gjykata Evropiane arriti në përfundimin se, duke marrë parasysh faktin se ajo është publikuar në një revistë zyrtare ministrore, e kombinuar me faktin se publiku i gjerë mund të qaset përmes një databaze ligjore në internet, nuk ishte e nevojshme të vazhdohej më tej çështja e pajtueshmërisë me kërkesën e qasshmërisë.

3.3. PARASHIKUESHMËRIA

Një dispozitë ligjore në lidhje me *detyrimet për zbulimin dhe kompetencat e kontrollit dhe sekuestrimit* do të konsiderohet nga Gjykata Evropiane si e "parashikueshme" nëse formulohet me saktësi të mjaftueshme për t'u mundësuar individëve - nëse është e nevojshme, me këshillat e duhura - të rregullojnë sjelljen e tyre.

Ky nuk do të jetë rasti kur:

- ka *mosmarrëveshje për sa i përket bazës ligjore*, si p.sh.
- baza ligjore fillestare për inspektimin dhe masat e sekuestrimit në lidhje me një kompjuter dhe një hard disk kompjuteri ishte konstatuar se ishte ndryshuar në rastin *Bože k. Letonisë*, nr. 40927/05, 18 maj 2017 dhe atëherë kishte pasur mosmarrëveshje ndërmjet autoriteteve se cila dispozitë specifike e legjislacionit përkatës kishte rregulluar veprimet e policisë në fjalë;
- ka *pasaktësi në lidhje me masat mbrojtëse të rëndësishme ose ato mungojnë*², si p.sh.

² Megjithatë, aty ku legjislacioni që lejon përgjimin sekret kontestohet para Gjykatës Evropiane, ajo e sheh ligjshmërinë e ndërhyrjes si të lidhur ngushtë me pyetjen nëse testi i të qenit "i nevojshëm në një shoqëri demokratike është respektuar në mënyrë që të tentohet të adresohen të dyja kërkesat së bashku. Sipas tij, "cilësia e ligjit" në këtë kuptim nënkupton që ligji vendos jo vetëm duhet të jetë i qasshëm dhe i parashikueshëm në zbatimin e tij, por duhet gjithashtu të sigurojë që masat e mbikëqyrjes sekrete të zbatohen vetëm kur "është e nevojshme në një shoqëri demokratike", në veçanti duke ofruar mbrojtje dhe garanci adekuate dhe efektive kundër abuzimit; shih rastin *Roman Zakharov k. Rosisë* [GC], 47143/06, 4

- ku u gjet në rastin *Petri Sallinen k. Finlandës*, nr. 50882/99, 27 shtator 2005, të mos ketë rregullore të zbatueshme që të specifikojnë me një shkallë të duhur saktësie rrethanat në të cilat materiali ligjërish i privilegjuar në hard diskun e kompjuterit të një avokati mund t'i nënshtrohet kontrollit dhe sekuestrimit, që do të thotë se kërkuesve u është hequr shkalla minimale e mbrojtjes në të cilën ata kishin të drejtë sipas sundimit të ligjit në një shoqëri demokratike
- ku, pas sekuestrimit të celularit dhe laptopit të një avokati, ligji u pa në rastin *Särgava k. Estonisë*, nr. 698/19, 16 nëntor 2021, për të qenë e paqartë se si do të zgjidheshin çdo mosmarrëveshje të mundshme ndërmjet autoriteteve hetimore dhe avokatit në fjalë për fjalët kyçe që do të përdoren ose ndonjë metodë tjetër të filtrimit të përmbajtjes elektronike. Në të vërtetë, ligji nuk dukej se kishte ndonjë rregull të veçantë për procedurën që duhej ndjekur në rast se avokati ose përfaqësuesi i tij kundërshtonin sekuestrimin ose shqyrtimin e përmbajtjes duke iu referuar konfidencialitetit avokat-klient dhe
- ku kishte një bazë ligjore për një kontroll, ligji në fjalë u pa në rastin *Taraneks k. Letonisë*, nr. 3082/06, 2 dhjetor 2014 për të mos ofruar masa mbrojtëse të mjaftueshme gjyqësore, qoftë përpara dhënies së një mandati kontrolli ose pas një kontrolli, në mënyrë që kërkuesi të privohej nga shkalla minimale e mbrojtjes që i takonte sipas sundimit të ligjit në një shoqëri demokratike
- ku, siç u konstatua në rastin *Sanoma Uitgevers B.V. k. Holandës [GC]*, nr. 38224/03, 14 shtator 2010, nuk ka pasur procedurë të ndjekur nga masat mbrojtëse adekuate ligjore për të mundësuar një vlerësim të pavarur nëse interesi i hetimit penal mbizotëron interesin publik në mbrojtjen e burimeve gazetareske, ku kompanisë që zotëron një revistë iu kërkua të dorëzonte fotografitë në një CD-ROM të garave të paligjshme të makinave. Në raste urgjente, Gjykata Evropiane vlerësoi se duhet të ekzistonte një procedurë për të identifikuar dhe izoluar, përpara shfrytëzimit të materialit nga autoritetet, informacionin që mund të çonte në identifikimin e burimeve nga informacione që nuk mbartin një rrezik të tillë.
- ku në vend që të ketë ndonjë rregull me anë të të cilit për të përcaktuar se kur mund të lejohet dhe kur mund të mos lejohet shkelja e konfidencialitetit të dokumenteve të privileguara ligjërish, ajo u konstatua në rastin *Kruglov dhe të tjerët k. Rusisë*, nr. 11264/04, 4 shkurt 2020, gjykatat dukej se nënkuptonin se konfidencialiteti avokat-klient mund të shkelej në çdo rast për sa kohë që kishte një hetim penal, edhe kur një hetim i tillë nuk ishte kundër avokatëve, por kundër klientëve të tyre;
- rasti *Kadura dhe Smaliy k. Ukrainës*, nr. 42753/14, 21 janar 2021, ku nuk kishte masa mbrojtëse kundër qasjes së pahijshme dhe arbitrare nga autoritetet, në informacionin që i nënshtrohet privilegjit profesional ligjor në telefonin celular të një avokati, i cili u kontrollua si incident i arrestimit të tij teksa përfaqësonte një klient në stacionin policor;

- ka qenë një *interpretim që nuk mund të parashikohet*, si p.sh.
- ku referenca për "mallrat" në legjislacionin doganor si pasuri e luajtshme që po transferohet përtej kufirit doganor u konstatua në rastin *Ivashchenko k. Ukrainës*, nr. 61064/10, 13 shkurt 2018, se ka interpretuar se mbulon artikuj të tillë si laptopë, karta memorie flash, kamera, videokamera, materiale të printuara dhe të ngjashme. Kjo shërbeu si bazë për të pohuar më pas se "mallra" të tilla mund t'i nënshtroheshin në mënyrë të ligjshme procedurës së marrjes së mostrave, pa ndonjë shqyrtim të mëtejshëm të kontekstit në të cilin kontrolli doganor kishte të bënte me përmbajtjen digjitale jomateriale (të dhëna elektronike që përbëjnë informacion ose imazhe, për shembull) i qasur me anë të "hapjes" së një "kontejneri" (laptopi) Gjykata Evropiane nuk e konsideroi se leximi i dhënë në dispozitat ligjore përkatëse përbën një interpretim të parashikueshëm të ligjit kombëtar, duke siguruar kështu një bazë ligjore për kopjimin e të dhënave elektronike të përfshira në dokumentet elektronike të vendosura në një "kontejner" të tillë si laptopi.

Megjithatë, saktësia e nevojshme mund të sigurohet edhe nga *një trup thelbësor i praktikës gjyqësore* në lidhje me dispozitën në fjalë, siç ishte situata në *K.S. dhe M.S. k. Gjermanisë*, nr. 33696/11, 6 tetor 2016 në lidhje me mundësinë që një mandat kontrolli të bazohet në të dhëna pavarësisht se kjo mund të jetë marrë në kundërshtim me ligjin.

Në rastin e mbikëqyrjes, Gjykata Evropiane në rastin *Roman Zakharov k. Rusisë* [GC], 47143/06, 4 dhjetor 2015 konfirmoi se "parashikueshmëria" në kontekstin e veçantë të masave sekrete të mbikëqyrjes, siç është përgjimi i komunikimeve, nuk mund të nënkuptojë se një individ duhet të jetë në gjendje të parashikojë kur autoritetet kanë gjasa të përgjojnë komunikimet e tij në mënyrë që ai të mund të përshtatë sjelljen e tij në përputhje me rrethanat.

Përkundrazi, meqenëse rreziqet e arbitraritetit ishin të dukshme, veçanërisht kur një kompetencë që i është dhënë ekzekutivit ushtrohet në fshehtësi, ishte thelbësore që të kishte *rregulla të qarta dhe të hollësishme për përgjimin e bisedave*, veçanërisht pasi teknologjia e disponueshme për përdorim po bëhej vazhdimisht më e sofistikuar. Kështu, ajo duhet të jetë mjaft e qartë për t'u dhënë qytetarëve një tregues adekuat për rrethanat në të cilat dhe kushtet në të cilat autoritetet publike janë të autorizuar të përdorin masa të tilla.

Për më tepër, duke qenë se zbatimi në praktikë i masave të përgjimit të fshehtë të komunikimeve nuk është i hapur për shqyrtim nga individët në fjalë apo nga publiku i gjerë, *do të ishte në kundërshtim me sundimin e ligjit për lirinë që i jepet ekzekutivit ose një gjykatësi të shprehet në terma të një kompetence të pakufizuar*. Rrjedhimisht, ligji duhet të tregojë fushëveprimin e çdo diskrecioni të tillë që u jepet autoriteteve kompetente dhe mënyrën e ushtrimit të tij me qartësi të mjaftueshme për t'i dhënë individit mbrojtjen e duhur kundër ndërhyrjeve arbitrare.

Kjo ka bërë që Gjykata Evropiane të përpunojë *disa masa mbrojtëse minimale*, respektimi i së cilës është i rëndësishëm nëse ndërhyrja në të drejtën sipas nenit 8 mbahet në atë që është "e nevojshme në një shoqëri demokratike". Si rezultat, këto masa mbrojtëse diskutohen në nën-seksionin më poshtë që ka të bëjë me atë çështje.

3.4. QËLLIMI LEGJITIM

Kjo kërkesë do të përmbushet kur masat e marra janë për *parandalimin e çrregullimit të krimit*, i cili përfshin masa për sigurimin e provave për një ndjekje penale (siç njihet nga Gjykata Evropiane në rastin, p.sh., *Nagy k. Hungarisë*, nr. 6437/02, 20 dhjetor 2005, në paragrafin 26) ose për *të lehtësuar hetimin e krimeve të ardhshme* (siç është konstatuar prej saj në rastin *P.N. k. Gjermanisë*, nr. 74440/17, 11 qershor 2020, në paragrafin 68).

Në të njëjtën kohë, natyra e veprave penale të përfshira mund të nënkuptojë që qëllime të tjera legjitime shërbejnë gjithashtu nga masat për mbledhjen e provave, veçanërisht, *mirëqenia ekonomike e vendit* (siç është kërkitur në lidhje me respektimin e rregullave të konkurrencës të konsideruara në rastin *Naumenko dhe Sia Rix Shipping k. Letonisë*, nr. 50805/14, 23 qershor 2022), *lufta kundër korrupsionit*, të tilla si kontrolli i laptopit dhe telefonit celular të ekzaminuar në rastin *Blagajac k. Kroacisë*, nr. 50236/16, 9 maj 2023) dhe *siguria kombëtare* (siç është përgjimi i bisedave telefonike të konsideruara në rastin *Draksas k. Lituanisë*, nr. 36662/04, 31 korrik 2012).

3.5. E NEVOJSHME NË NJË SHOQËRI DEMOKRATIKE

Elementet specifike të përfshira në arritjen e pajtueshmërisë me këtë kërkesë do të ndryshojnë sipas masës së veçantë të përfshirë.

4. DETYRIMET PËR SHPALOSJE

Në rastin e detyrimeve për të ofruar informacion ose dokumente në një format elektronik, kjo ka të ngjarë të përmbushet kur informacioni i kërkuar nga ata që e posedojnë ose e kontrollojnë atë është *rreptësisht e kufizuar*, si në rastin *P.G. dhe J.H. k. Mbretërisë së Bashkuar*, në të cilën ekzistonte një kërkesë për të zbuluar informacion specifik të faturimit për thirrjet telefonike që ishin bërë, por kjo kishte të bënte vetëm me numrat e telefonit të thirrur nga banesa e një të dyshuari midis dy datave specifike dhe kështu nuk përfshinte asnjë informacion në lidhje me përmbajtjen e atyre thirrjeve ose se kush i kishte bërë ose marrë ato.

4.1. KOMPANITË E TELEKOMUNIKACIONIT DHE OFRUESIT E SHËRBIMIT TË INTERNETIT

Për më tepër, Gjykata Evropiane ka të ngjarë të pranojë disa detyrime që u imponohen kompanive të telekomunikacionit dhe ofruesve të shërbimeve të internetit për të zbuluar identitetin e përdoruesve të tyre, kur kjo mund të tregohet se është e nevojshme për autorin e supozuar të veprave të tilla si ato që kërcënojnë shëndetin fizik të një personi ose integritetin moral ose që përfshin përdorimin e gjuhës së urrejtjes për t'u identifikuar dhe sjellë para drejtësisë.

Kështu, një shkelje e nenit 8 u konstatua në rastin *K.U. k. Finlandës*, nr. 2872/02, 2 dhjetor 2008, si rezultat i mungesës së një mjeti juridik për një 12-vjeçar, i cili kishte qenë objekt i një reklame të natyrës seksuale në një faqe interneti takimesh ku ligji nuk parashikonte mundësinë e marrjes së identitetit të personit që e kishte vendosur nga ofruesi i shërbimit të internetit.

Shih edhe rastin *Delfi AS k. Estonisë* [GC], nr. 64659/09, 16 qershor 2005, në të cilin një faktor në konkludimin se vendosja e përgjegjësisë civile ndaj pronarit të një portali lajmesh për gjuhën e urrejtjes të postuar në të ishte dështimi i tij për të ndihmuar në identifikimin e autorit në fjalë. Shih edhe kërkesat sipas Konventës për krimin kibernetik që detyron shtetet palë në të të vendosin masa të tilla si mbledhja në kohë reale e të dhënave të trafikut dhe lëshimi i urdhrave të prodhimit në dispozicion të autoriteteve në luftimin e krimeve të tilla si ato që lidhen me pornografinë e fëmijëve.

Megjithatë, në vendosjen e detyrimeve të tilla, mbajtja e përgjithshme e të dhënave të komunikimit nga ofruesit e shërbimeve të komunikimit dhe qasjes e tyre nga autoritetet në raste individuale duhet të shoqërohet, *mutatis mutandis*, me të njëjtat masa mbrojtëse si mbikëqyrja sekrete (për të cilën, shih *Masat e mbikëqyrjes* më poshtë).

Për sa i përket masave mbrojtëse kundër abuzimit nga zyrtarët në procedurën për qasje dhe transferim të të dhënave të tilla, kjo u konstatua në rastin *Benedik k. Sllovenisë*, nr. 62357/14, 24 prill 2018 se policia mund të kishte identifikuar një autor thjesht duke i kërkuar ofruesit të ISP-së që të kërkonte atë informacion dhe nuk kishte mbikëqyrje të pavarur të përdorimit të këtyre kompetencave, pavarësisht faktit se ato kompetenca, siç u interpretua nga gjykatat, e detyruan ISP-në të merrte të dhënat e ruajtura të lidhjes dhe i mundësoi policisë të lidhte një pjesë të madhe të informacionit në lidhje me aktivitetin në internet me një

individ të caktuar pa pëlqimin e tij/saj.

Ngjashëm, në rastin *Podchasov k. Rusisë*, nr. 33696/19, 13 shkurt 2024, Gjykata Evropiane doli në përfundimin se legjislacioni që parashikon ruajtjen e të gjitha komunikimeve të internetit të të gjithë përdoruesve, qasjen e drejtpërdrejtë të shërbimeve të sigurisë në të dhënat e ruajtura pa masa mbrojtëse adekuate kundër abuzimit dhe kërkesën për të deshifruar komunikimet e koduara, siç zbatohet për komunikimet e enkriptuara në tërësi, nuk mund të konsiderohej si i nevojshëm në një shoqëri demokratike pasi dëmton vetë thelbin e së drejtës për respektimin e jetës private sipas nenit 8 të Konventës.

Megjithatë, Gjykata Evropiane në të dyja rastet *Podchasov* dhe *Yüksel Yalçınkaya k. Turqisë* [GC], nr. 15669/20, 26 shtator 2023³ ka pranuar se enkriptimi mund të përdoret gjithashtu nga kriminelët, duke komplikuar kështu hetimet penale. Në lidhje me këtë, ajo vuri në dukje në rastin e parë se kishte thirrje për zgjidhje alternative ndaj deshifrimit, të cilat nuk dobësuan mekanizmat mbrojtës, si në legjislacion ashtu edhe nëpërmjet evolucionit të vazhdueshëm teknik.⁴ Ajo iu referua gjithashtu disa alternativave që ishin cituar nga një ndërhyrës i palës së tretë, përkatesisht, përdorimi i mjekësisë ligjore të drejtpërdrejtë në pajisjet e sekuestruara, hamendësimi ose marrja e çelësave private të mbajtur nga palët në komunikim, përdorimi i dobësive në softuerin e objektivit ose dërgimi i një implanti në pajisjet e synuara.

Për më tepër, kur u arrit qasja në të dhënat e komunikimit që ishin ruajtur në shkelje të kërkesave të privatësisë për shkak të mënyrës së tyre sistematike, pa dallim dhe të përgjithshme, ajo u konstatua në rastin *Škoberne k. Sllovenisë*, nr. 19920/20, 15 shkurt 2024 se qasja në të dhëna të tilla - dhe përpunimi dhe ruajtja e tyre pasuese nga autoritetet - nuk mund të përputhej, për të njëjtën arsye, me nenin 8.

Nga ana tjetër, në rastin *Breyer k. Gjermanisë*, nr. 50001/12, 30 janar 2020, u konsiderua se kishte mbrojtje kundër kërkesave të tepërta ose të pahijshme për informacion në lidhje me të dhënat e ruajtura në lidhje me përdoruesit e kartave SIM të parapaguara, duke u kufizuar në të dhënat e nevojshme që përfshijnë të paktën një dyshim fillestar të një shkelje, me këtë kërkesë domosdoshmërie që mbrohet nga një detyrim i përgjithshëm për autoritetet përkatese për rimarrjen e informacionit për të fshirë, pa vonesë të panevojshme, çdo të dhënë që nuk iu nevojitet. Për më tepër, ekzistonin mundësitë e shqyrtimit dhe mbikëqyrjes së kërkesave për informacion, gjithashtu me mbikëqyrje të pavarur nga autoritetet e mbrojtjes së të dhënave dhe aftësinë për të kërkuar korrigjim ligjor kundër marrjes së informacionit sipas rregullave të përgjithshme.

Përveç kësaj, duhet të ketë gjithashtu një mjet efektiv për të zbutur dyshimin e publikut të gjerë se të dhënat e ruajtura të komunikimit po qasen dhe përdoren në mënyrë abuzive, e cila nuk u vërtetua në rastin *Ekimdzhiev dhe të tjerët k. Bullgarisë*, nr. 70078/12, 11 janar 2022

³ Në parag. 312.

⁴ Ajo citoi, në lidhje me këtë, një deklaratë të përbashkët nga Europol dhe Agjencia e Bashkimit Evropian për Sigurinë Kibernetike (ENISA) të datës 20 maj 2016 mbi hetimin e ligjshëm penal që respekton mbrojtjen e të dhënave të shekullit të 21-të dhe *Raportin mbi të drejtën e privatësisë në epokën digjitale* nga Zyra e Komisionerit të Lartë të Organizatës së Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut, (4 gusht 2022, A/HRC/51/17), parag. 21-26.

4.2. PERSONA TË TJERË PËRVEÇ TË DYSHUARVE

Gjerësia e një urdhri për zbulim ka të ngjarë të shihet si problematike nga Gjykata Evropiane në situatat kur kjo lidhet me informacionin bankar ku kjo prek një individ i cili nuk ishte objekt i hetimit në vazhdim në lidhje me të cilin letrat urdhëruese për ndihmë ishin dhënë dhe në lidhje me të cilat nuk kishte dyshime të qarta. Në atë rast, fakti që kjo ishte vendosur nga një autoritet gjyqësor u konsiderua i pamjaftueshëm nga Gjykata Evropiane në rastin *M.N. k. San Marinos*, nr. 28005/12, 7 korrik 2015 duke pasur parasysh se ajo nuk mund, ose në çfarëdo rasti, të kishte arritur të bënte ndonjë vlerësim për nevojën për një urdhër kaq të gjerë, ose ndikimin e saj tek palët e treta të shumta në fjalë.

Për më tepër, ku - si në rastin e *M.N. k. San Marinos* - janë të përfshira procedurat penale, do të ketë nevojë që personat e prekur të kenë "kontroll efektiv" mbi kërkesën për shpalesje në kuptimin e të qenit në gjendje të kundërshtojnë masën të cilës i janë nënshtruar dhe si rrjedhojë, në vijim të zbatimit të urdhrit në fjalë, të kenë në dispozicion të tyre disa mjete për rishikimin e tij. Në atë rast, ndryshe nga personat që u akuzuan, nuk ekzistonte një mundësi e tillë që do t'u mundësonte ta kufizonin ndërhyrjen në fjalë në atë që ishte "e nevojshme në një shoqëri demokratike".

4.3. GAZETARËT

Kërkesa që gazetari të shpalesë materiale kërkimore që nuk përfshin identifikimin e mundshëm të burimeve të tij ose të saj, ku kjo mund të ndihmojë hetimin dhe prodhimin e provave në një rast, nuk do të jetë e papajtueshme me nenin 10, për sa kohë që kjo nuk ishte në disproporcion me atë qëllim legjitim. Kjo ishte situata në rastin, p.sh., *Nordisk Film & TV A/S k. Danimarkës* (vend.), nr. 40485/02, 8 dhjetor 2005, ku materiali i kërkuar kishte të bënte me filmin e marrë nga një gazetar që punonte në fshetësi nga një gazetar i dy personave të njohur për policinë, të cilët nuk ishin në dijeni se ata po incizoheshin, si dhe shënime të ndryshme. Kërkesa për shpalesje përjashtonte në mënyrë specifike materialet në lidhje me burimet gazetareske në kuptimin tradicional.

Për më tepër, kërkesa për t'i dorëzuar një letër një reviste nga një person që pretendonte se kishte kryer tri sulme me bombë, përmbajtjen e të cilave ajo e kishte publikuar më pas, nuk u konsiderua nga Gjykata Evropiane në rastin *Stichting Ostade Blade k. Holandës* (vend.), nr. 8406/06, 27 maj 2014 si ose që prek një burim gazetaresk ose si i papajtueshëm me nenin 10 duke pasur parasysh se dokumenti origjinal kërkohej si një udhëzues i mundshëm drejt identifikimit të një personi ose personave të panjohur të cilët dyshoheshin se kishin kryer një sërë sulmesh me bomba.

Megjithatë, do të jetë shumë e vështirë të justifikohet vendosja e një kërkesë për shpalesje ndaj gazetarëve që mund të çojë në identifikimin e një burimi pasi Gjykata Evropiane është e shqetësuar se një detyrim i tillë mund të çojë në minimin e rolit jetik të vëzhguesit publik të shtypit dhe aftësinë e shtypit për të ofruar informacion të saktë dhe të besueshëm duke u ndikuar negativisht.

Si rezultat, një urdhër për shpalesje - i cili, p.sh., mund të ndikojë në fotografitë dhe video dhe audio incizimet - nuk do të konsiderohet si i pajtueshëm me nenin 10 të Konventës Evropiane, përveç nëse justifikohet nga një kërkesë mbizotëruese në interesin publik.

Kjo nuk do të konsiderohet se është vërtetuar kur objektivi i saj është të ruajë integritetin e policisë (*Voskuil k. Holandës*, nr. 64752/01, 22 nëntor 2007), për të parandaluar zbulimin e informacionit konfidencial nga një punonjës i pabesë (*Financial Times Ltd. dhe të tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar*, nr. 821/03, 15 dhjetor 2009) ose për të rikuperuar kopje të dokumenteve të zbuluara në mënyrë të paligjshme ku shkatërrimi i tyre mund të mbikëqyrej (*Telegraaf Media Nederland Landelijke BV dhe të tjerët k. Holandës*, nr. 39315/06, 22 nëntor 2012).

Megjithatë, kërkesa për shpalosje që prek gazetarët mund të justifikohet kur mund të demonstrohet se zbulimi i burimit është i nevojshëm për të siguruar gjykim të drejtë për një person të akuzuar, i cili nuk është përcaktuar në rastin *Voskuil k Holandës*, nr. 64752/01, 22 nëntor 2007, ku gjykata me sa duket ishte në gjendje të zëvendësonte provat e dëshmitarëve të tjerë me atë që kishte tentuar të nxirrte nga kërkuesi.

4.4. AVOKATË

Avokatëve nuk duhet t'u kërkohet të shpalosin informacionin e mbuluar nga privilegji profesional ligjor ose sekret i profesional siç e ka bërë të qartë Gjykata Evropiane në rastin *Michaud k. Francës*, nr. 12323/11, 6 dhjetor 2012 se kjo do të godiste vetë thelbin e rolit të tyre mbrojtës.

Megjithatë, siç u bë e qartë në atë rast, kërkesa - e mbështetur nga përgjegjësia ndaj masave disiplinore - që avokatët të raportojnë operacione të dyshimta nga njerëzit që vijnë tek ata për këshillim nuk është domosdoshmërisht e papajtueshme me nenin 8.

Në veçanti, kjo nuk do të ishte kështu kur:

- vetë avokatët marrin pjesë në aktivitete të pastrimit të parave,
- këshilla e tyre ligjore ofrohet për qëllime të pastrimit të parave,
- ata e dinë se klienti kërkon këshilla ligjore për qëllime të tilla ose
- kjo kërkesë ka të bëjë me detyra të tjera nga ato që kanë të bëjnë me mbrojtjen e klientëve të tyre

dhe ekzistojnë masa të mjaftueshme mbrojtëse, si filtri në atë rast ku Kryetari i Odës së Avokatëve mund të përcaktojë fillimisht se cili informacion mbulohet nga privilegji avokat-klient dhe më pas do të transmetonte vetëm një raport dyshimesh pasi të kishte konstatuar se kushtet përkatëse ishin përmbushur.

5. KONTROLLI DHE SEKUESTRIMI

Kontrolli jo konsensual do të konsiderohet vetëm si i nevojshëm në një shoqëri demokratike dhe si rrjedhim jo si shkelje e nenit 8, kur arsyet e paraqitura për të justifikuar një masë të tillë ishin “relevante” dhe “të mjaftueshme” dhe respektohet parimi i proporcionalitetit .

Kjo do të kërkojë:

- *Dyshimi i arsyeshëm* se shkelja është kryer nga personi nën hetim ose se ka pasur shkelje të legjislacionit që rregullon aktivitetet ekonomike, kështu që ndërhyrja në të drejtën sipas nenit 8 mund të konsiderohet si ndjekje e qëllimit legjitim në fjalë, si p.sh. në rastin *Lindstrand Partners Advokatbyrå AB k. Suedisë*, nr. 18700/09, 20 dhjetor 2016 (lidhur me nevojën për të kontrolluar dy ambiente për të përcaktuar pronësinë dhe kostot e deklaruara të biznesit të një numri kompanish të emërtuara, të ndërlidhura dhe duke iu referuar përfshirjes së një individi të caktuar në të gjitha ato) por jo në rastin *Aliyev k. Azerbajxhanit*, nr. 68762/14, 20 shtator 2018 (në të cilin kontrolli u justifikua vetëm duke iu referuar në terma të paqartë hetimit penal për “shkelje të legjislacionit të zbuluara në aktivitetet e një numri organizatash joqeveritare” pa pohuar ndonjë fakt specifik lidhur me krimet e dyshuara për keqpërdorim të detyrës dhe falsifikim);
- *Justifikimi veçanërisht i fortë* kur personi i prekur nuk është i dyshuar për veprën penale për të cilën po ndërmerret hetimi, siç ishte rasti me menaxherët dhe punonjësit në kontrollin e organizatës së konsideruar në rastin *International Research dhe Exchange Board k. Azerbajxhanit*, nr. 7668/15, 2 mars 2023;
- Vepra penale për të cilën është kryer bastisja është e një *rëndësie të mjaftueshme* për të justifikuar ndërhyrjen në të drejtën e garantuar nga neni 8, diçka e papërmbyshur në rastin *Buck k. Gjermanisë*, nr. 41604/98, 28 prill 2005, ku vepra e përfshirë ishte thjesht shkelje e një rregulli të trafikut rrugor;
- Pamundësia për të arritur objektivin e kontrollit nëpërmjet *mënyrave më pak ndërhyrëse*, si në rastin *Zubal k. Sllovakisë*, nr. 44065/06, 9 nëntor 2010 (në të cilin në fakt kishte një vullnet për të bashkëpunuar gjatë hetimeve) dhe në rastin *Kruglov dhe të tjerët k. Rusisë*, nr. 11264/04, 4 shkurt 2020 (në të cilin ekzistonte mundësia e marrjes së informacionit nga klientët e avokatëve dhe jo nga vetë avokatët);
- *Kontrolli gjyqësor*, i cili normalisht duhet të marrë formën e autorizimit paraprak kur gjyqtarët shqyrtojnë siç duhet ekzistencën e një dyshimi të arsyeshëm, hartojnë mandatin e kontrollit në mënyrë të tillë që të ruajnë ndikimin e tij brenda kufijve të arsyeshëm dhe të binden që kontrolli në vendin përkatës për të cilat u kërkua mandati mund të jepte prova përkatëse (*Vinks dhe Ribicka k. Letonisë*, nr. 28926/10, 30 janar 2020, në parag. 104) **por** në raste urgjente (p.sh., për të parandaluar shkatërrimin ose fshehjen e dokumenteve, nevoja për të cilat nuk u demonstrua në rastin *Nagla k. Letonisë*, nr. 73469/10, 16 korrik 2013),

shqyrtimi gjyqësor *ex post facto* do të jetë i pranueshëm për sa kohë që të prekurit nuk përjashtohen nga kërkimi i tij, ka rregulla të qarta për qëllimin e tij, atëherë ekziston një konsideratë e vërtetë e nevojës reale për të vepruar pa kërkuar më parë autorizim gjyqësor dhe shqyrtimi i vërtetë i kryer mund të të konsiderohet efikas (shih përkatësisht rastin, *Kruglov dhe të tjerët k. Ruisë*, nr. 11264/04, 4 shkurt 2020, rastin *Prezhdarovi k. Bullgarisë*, nr. 8429/05, 30 shtator 2014, rastin *Taraneks k. Letonisë*, nr. 3082/06, 2 shkurt 2014 dhe rastin *Stefanov k. Bullgarisë*, nr. 73284/13, 16 nëntor 2021);

- *Urdhri ose mandati* për kontroll që
 - (a) përmban informacion në lidhje me hetimin në vazhdim, qëllimin e kryerjes së hetimit ose pse besohet se do të mundësonte marrjen e provave të ndonjë vepre penale, si dhe mbajtjen e dokumenteve adekuate të autorizimit të dhënë (shih *Iliya Stefanov k. Bullgarisë*, nr. 65755/01, 22 maj 2008 për mangësi në këtë drejtim),
 - (b) nuk është tërhequr gjerësisht (ndryshe nga rasti *Aleksanyan k. Ruisë*, nr. 46468/06, 22 dhjetor 2008, në të cilin as në kërkesën për mandat dhe as vetë mandati nuk specifikohet se cilat sende dhe dokumente pritej të gjendeshin në zyrën për t'u kontrolluar ose si do të ishin të rëndësishme për hetimin),⁵
 - (c) mbulon personin, lokalet ose sendin që do të kontrollohet (shih rastin *Avaz Zeynalov k. Azerbajxhanit*, nr. 37816/12, 22 prill 2021, në të cilin mandati zbatohet në shtëpinë dhe vendin e punës së kërkuesit, por jo për automjetin që ishte parkuar në oborrin e këtij të fundit) dhe
 - (d) është i kufizuar në mënyrë të arsyeshme në kohë (si në rastin *Cacuci dhe S.C. Virra & Cont Pad S.R.L. k. Rumanisë*, nr. 27153/07, 17 janar 2017);
- *Shërbimi i urdhrit ose mandatit* mbi të prekurit në mënyrë që t'u jepet informacion i saktë rreth fushëveprimit të kontrollit (siç nuk ndodhi në rastin *Imakayeva k. Ruisë*, nr. 7615/02, 9 nëntor 2006);
- *Prania e personave* lokalet ose sendet e të cilëve si telefonat janë duke u kontrolluar kur kjo ndodh në mënyrë që ata të mund të kundërshtojnë se sende të veçanta që janë sekuestruar mbulohen nga mandati (një pikë e theksuar në rastin *Modestou k. Greqisë*, nr. 51693/13, 16 mars 2017);⁶
- *Regjistrimi ose përshkrimi* që u bëhet sendeve të sekuestruara (siç nuk mund të bëhen në rastin, p.sh., *Imakayeva k. Ruisë*, nr. 7615/02, 9 nëntor 2006);
- Një konsideratë e duhur po i kushtohet *ndikimit të mundshëm të kontroleve* duke prekur mediat dhe avokatët për të drejtat përkatëse për lirinë e shprehjes dhe për një gjykim të drejtë, me (a) autorizim të

⁵ Megjithatë, gjatë vlerësimit nëse një mandat i caktuar është shumë i gjerë, mund të merret parasysh natyra e pretendimeve të përfshira; shih rastin *Sher k. Mbretërisë së Bashkuar*, nr. 5201/11, 20 tetor 2015 (në lidhje me sulmet terroriste) dhe rastin *Vinks dhe Ribicka k. Letonisë*, nr. 28926/10, 30 janar 2020 (në lidhje me evazionin fiskal në shkallë të gjerë dhe pastrimin e parave).

⁶ Megjithatë, refuzimi për të marrë pjesë në kontroll ndoshta do të merret si një heqje dorë nga kjo mbrojtje e veçantë, siç ndodhi në rastin *Cacuci dhe S.C. Virra & Cont Pad SRL k. Rumanisë*, nr. 27153/07, 17 janar 2017).

posaçëm që kërkohet për kontrollin dhe sekuestrimin e materialeve të tyre profesionale (siç nuk është bërë në rastin *Taner Kılıç k. Turqisë*, nr. 70845/01, 24 tetor 2006), (b) ose një ndalim për heqjen e materialit të mbuluar nga privilegji avokat-klient (Siç u konstatua se mungonte në rastin *Aleksanyan k. Rusisë*, nr. 46468/06, 22 dhjetor 2008) ose mbikëqyrjen e kontrollit nga një vëzhgues i pavarur i aftë për të identifikuar, pavarësisht nga grupi hetimor, se cili material mbulohej nga privilegji profesional ligjor dhe sekreti profesional dhe, për rrjedhojë, nuk mund të hiqet (siç ndodhi në rastin *Tamosius k. Mbretërisë së Bashkuar* (vend.), nr. 62002/00, 19 shtator 2002 por jo në rastin *Moçuşkis k. Letonisë*, nr. 71064/12, 17 dhjetor 2020), e cila mund të sjellë një procedurë analize në lidhje me të dhënat elektronike që janë mbledhur pa dallim (një procedurë e ndjekur në rastin *Naumenko dhe Sia Rix Shipping k. Letonisë*, nr. 50805/14, 23 qershor 2022 por jo në rastin *Sergey Sorokin k. Rusisë*, nr. 52808/09, 30 gusht 2022) dhe (b) masat mbrojtëse të përshtatshme për të siguruar që çdo ekzaminim i mëvonshëm i materialit të hequr nuk e cenon këtë privilegj (siç ndodhi në rastin *Sérvulo & Asociados - Sociedade de Advogados, RL dhe të tjerët k. Portugalisë*, nr. 27013/10, 3 shtator 2015, ku dosjet kompjuterike dhe emailt e sekuestruara ishin vulosur dhe dërguar tek Kryetari i Gjykatës së Apelit dhe më pas ishin hapur dhe shqyrtuar nga Zëvendëskryetari i saj. Kjo do të thotë gjithashtu se organi hetimor nuk duhet të ketë qasje në material përpara se kjo procedurë të përfundojë siç duhet, diçka e theksuar në rastin *Lindstrand Partners Advokatbyrå AB k. Suedisë*, nr. 18700/09, 20 dhjetor 2016 siç është respektuar. Për më tepër, mundësia e apelimit kundër çdo vendimi që lejon që materiali të shqyrtohet nga hetuesit ose prokurorët u theksua në rastin *Wolland k. Norvegjisë*, nr. 39731/12, 17 maj 2018 dhe *Mirmotahari k. Norvegjisë* (vend.), nr. 30149/19, 8 tetor 2019 si garantues i përputhshmërisë me sundimin e ligjit). Gjithashtu, gjyqtari që kryen një ushtrim analize pas sekuestrimit të materialit, duhet të vendosë për fatin e tyre, kur paraqitet me parashtrësia të arsyetuara për faktin se materiali i identifikuar saktësisht nuk ka lidhje me hetimin ose që është në fushën e konfidencialitetit të marrëdhënies avokat-klient pas një kontrolli konkret të proporcionalitetit dhe, nëse është e nevojshme, të urdhërojë kthimin e tyre, pasi u konstatua se nuk kishte ndodhur në rastin *Vinci Construction dhe GMT Genie civile and services k. Francës*, nr. 63629/10, 2 prill 2015, por për ta bërë këtë në rastin *Sérvulo & Asociados Sociedade de Advogados, RL dhe të tjerët k. Portugalisë*, nr. 27013/10, 3 shtator 2015. Për më tepër, pamjaftueshmëria e kornizës legjislative mund të bëjë që masat e veçanta të mbikëqyrjes jo efektive, siç ishte situata në rastin *Särgava k. Estonisë*, nr. 698/19, 16 nëntor 2021, lidhur me zgjidhjen e mosmarrëveshjeve për filtrimin e përmbajtjes elektronike që shqyrtohet në celularin dhe laptopin e avokatit, pas sekuestrimit të tyre gjatë një kontrolli; dhe

- Aranzhimet për kufizimin e qasjes në të dhënat personale që nuk ndërlihen (shih, p.sh., rastin *Kent Pharmaceuticals Limited dhe të tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar* (vend.), nr. 9355/03, 11 tetor 2005, në

lidhje me imazhet e ruajtura në kompjuter të gruas së personit që i është nënshtruar kontrollit).

Të gjitha këto *masa mbrojtëse duhet në fakt të jenë efektive* në rrethanat e veçanta të kontrollit në fjalë.

Kjo u konstatua të mos ishte kështu në rastin *Wieser dhe Bicos Beteiligungen GmbH k. Austrisë*, nr. 74336/01, 16 tetor 2007 në lidhje me ekzaminimin e të dhënave elektronike gjatë një kontrolli.

Kështu, anëtarë i Odës së Avokatëve, ndonjëse ishte i pranishëm përkohësisht gjatë kontrollit të objekteve kompjuterike, ishte kryesisht i zënë me mbikëqyrjen e sekuestrimit të dokumenteve dhe për këtë arsye nuk mund të ushtronte si duhet funksionin e tij mbikëqyrës për të dhënat elektronike. Së dyti, raporti që përcaktonte se cilat kritere kontrolli ishin zbatuar dhe cilat dosje ishin kopjuar dhe sekuestruar nuk u hartua në fund të kontrollit, por vetëm më vonë në të njëjtën ditë.

Për më tepër, mjeti juridik kundër ekzaminimit të të dhënave elektronike të sekuestruara nga zyra e një avokati në bazë të një mandati të përgjithshëm ishte i pakënaqshëm në rastin *Robathin k. Austrisë*, nr. 30457/06, 3 korrik 2012, ku gjykata dha vetëm arsye shumë të shkurtra dhe mjaft të përgjithshme gjatë autorizimit të kontrollit të të gjitha të dhënave dhe, në veçanti, nuk adresoi pyetjen nëse do të ishte e mjaftueshme të kontrolloheshin vetëm ato disqe që përmbanin të dhëna në lidhje me dy personat nën hetim dhe nuk dha ndonjë arsye specifike për konstatimin e tij se një kontroll i të gjitha të dhënave ishte i nevojshëm për atë hetim.

Për më tepër, zyrtarët me sa duket u larguan pasi kishin përfunduar detyrën e tyre pa informuar kërkuesin e parë ose përfaqësuesin e Odës së Avokatëve për rezultatet e kontrollit.

Shih edhe rastin *Kruglov dhe të tjerët k. Rusisë*, nr. 11264/04, 4 shkurt 2020, ku masa mbrojtëse për t'iu drejtuar ndihmës juridike gjatë një kontrolli nuk ishte e disponueshme për të paktën një kërkues me pretekstin se avokati i saj kishte mbërritur në vendngjarje me vonesë kur kontrolli tashmë kishte filluar. Në atë rast, ishte e vështirë të shihej se si mund të ishte paraqitur avokati në fillim të një kontrolli, duke qenë se kërkuesi nuk ishte njoftuar paraprakisht për kontrollin dhe koha në të cilën kishte filluar kontrolli nuk ishte zgjedhur prej saj.

Përveç kësaj, *vëzhguesi i pavarur duhet:*

- (I) të ketë kualifikimin e nevojshëm ligjor për të marrë pjesë efektivisht në procedurë;
- (II) të jetë i detyruar nga privilegji avokat-klient për të garantuar mbrojtjen e materialit të privilegjuar dhe të drejtat e personave të tretë; dhe
- (III) të jetë i pajisura me kompetencat e nevojshme për të qenë në gjendje të parandalojë, gjatë procedurës së analizës, çdo ndërhyrje të mundshme në sekretin profesional të avokatit, siç ishte rasti, p.sh. në *Lindstrand Partners Advokatbyrå AB k. Suedisë*, nr. 18700/09, 20 dhjetor 2016 por jo rasti *Kruglov dhe të tjerët k. Rusisë*, nr. 11264/04, 4 shkurt 2020, ku vëzhguesit nuk kishin kualifikim ligjor.

Kur nuk përfshihet konfidencialiteti avokat-klient ose sekretin profesional, prania

e jo-avokatëve si vëzhgues mund të konsiderohet si një mbrojtje e mjaftueshme kundër abuzimit, si në rastin *Koval k. Bullgarisë* (vend.), nr. 38482/11, 1 tetor 2019, ku ishin kadetë në shkollën ushtarake të qytetit.

Çdo sekuestrim gjatë kontrollit të materialit që nuk mbulohej nga autorizimi për të, si dhe i materialit të sekuestruar gjatë një kontrolli që nuk ka bazë ligjore, do të përbënte shkelje të nenit 8 dhe 1 të Protokollit Nr. 1; si në rastin *Bagiyeva k. Ukrainës*, nr. 41085/05, 28 prill 2016 (që kishte të bënte me sekuestrimin e telefonave celularë kur këto nuk hynin në fushëveprimin e mandatit në fjalë) dhe në rastin *Zaurbekova dhe Zaurbekova k. Rusisë*, nr. 27183/03, 22 janar 2009 (në të cilin një njësi përpunimi qendror kompjuterik dhe disqe kompakte kur nuk kishte fare mandat).

Në të gjitha rastet, kryerja e kontrolleve dhe konfiskimeve nuk duhet të përfshijë përdorimin e forcës së panevojshme.

Kështu, Gjykata Evropiane nuk ishte e bindur në rastin *Anzhelo Georgiev dhe të tjerët k. Bullgarisë*, nr. 51284/09, 30 shtator 2014 se qëllimi legjitim i parandalimit të shkatërrimit të provave elektronike në kompjuterët e kompanisë së kërkuesit nuk mund të arrihej me mjete më të përshtatshme dhe më pak ndërhyrëse, të cilat nuk kërkonin përdorimin e forcës fizike pas hyrjes në zyra. Autoritetet u gjykuan se nuk kishin përmbushur detyrën në mënyrë të kënaqshme për të hedhur poshtë versionin e kërkuesve se nuk kishte nevojë për përdorim me forcë të maskuar, si dhe pranga dhe shkopinj elektroskok, ndaj disa punonjësve të kompanisë që kishin pësuar lëndime duke çuar në konstatimin e shkeljes së ndalimit të keqtrajtimit në nenin 3 të Konventës Evropiane, si në aspektin përmbajtësor ashtu edhe në atë procedural.

Shih edhe rastin *Vinks dhe Ribicka k. Letonisë*, nr. 28926/10, 30 janar 2020, në të cilin u konstatua se nuk kishte masa të mjaftueshme mbrojtëse kundër abuzimit, dhe rrjedhimisht shkelje e nenit 8, ku kontrolli dhe sekuestrimi në lidhje me fjalëkalimet digjitale, disa laptopë dhe hard disk, CD dhe USB flash disqet, disa telefona celularë dhe karta SIM u krye nga një njësi anti-terroriste e armatosur rëndë, e cila hyri me forcë duke thyer dritaret në shtëpinë e kërkuesve dhe përdori masa kufizimi dhe armë ndaj tyre dhe vajzës adoleshente të njërit prej tyre në orët e para të mëngjesit.

Për më tepër, kontrolli nuk duhet të kryhet në atë mënyrë që të dëmtojë reputacionin e personit ose subjektit në fjalë, i cili nuk është vërtetuar në asnjë prej rasteve *Lindstrand Partners Advokatbyrå AB k. Suedisë*, nr. 18700/09, 20 dhjetor 2016 ose *Kolev k. Bullgarisë* (vend.), nr. 38482/11, 1 tetor 2019.

Duhet të ketë gjithashtu mbrojtje të përshtatshme në lidhje me qasjen dhe trajtimin e mëtejshëm të çdo materiali që është ruajtur. Asnjëri nuk u konstatua në lidhje me informacionin e privilegjuar në rastin *Stefanov k. Bullgarisë*, nr. 73284/13, 16 nëntor 2021, në lidhje me të gjithë përmbajtjen e një çelësi memorie që ishte kopjuar, fillimisht në një kompjuter, nga ku ishte transferuar në të paktën dy bartës (disqe) digjital. Asnjë kërkesë ligjore nuk u citua në lidhje me mbajtjen e të dhënave të tilla ose shkatërrimin e tyre dhe ato duket se janë fshirë nga kompjuteri i një eksperti për shkak të mungesës së hapësirës së ruajtjes ose si rezultat i praktikës së brendshme, pa asnjë rregull apo garanci se si informacioni duhej të trajtohej gjatë procesit. Për më tepër, u duk gjithashtu se një kopje digjitale mund të ishte mbajtur shtesë në institutin që kryente ekspertizën dhe nuk u tregua se ekzistonte asnjë garanci në lidhje me qasjen dhe

trajtimin e mëtejshëm të të dhënave.

Për më tepër, çdo material i sekuestruar duhet të *kthehet aty ku nuk kërkohet*, ose nuk kërkohet më, për procedurat përkatëse dhe nuk duhet të ketë mungesë të kujdesit në përcaktimin e asaj që mund të nevojitet për këtë qëllim. Kështu, shkelja e nenit 1 të Protokollit nr. 1 u konstatua në rastin *Gratton Treyd, TOV k. Ukrainës*, nr. 9166/14, 22 shkurt 2024, ku autoritetet e prokurorisë nuk respektojnë masat mbrojtëse në fuqi sipas legjislacionit në fuqi dhe hetimi urdhëroi që prona përkatëse të ndalohej pa dhënë asnjë shpjegim, pavarësisht se një ditë më parë u konstatua se mbajtja e saj ishte e paligjshme dhe se duhet të kthehet.

Nuk u konsiderua të kishte ndonjë mungesë të tillë të kujdesit në rastin *Wolland k. Norvegjisë*, nr. 39731/12, datë 17 maj 2018 për sa i përket vitit që gjykata i ka marrë për shqyrtimin e 2309 dokumenteve elektronike, duke pasur parasysh përpjekjet e saj për përshpejtimin e procesit pas një vonese në transmetimin e tyre nga prokuroria dhe një ndërprerje të shqyrtimit nga ankesat e kërkuesit në dy gjykata më të larta. Në lidhje me këtë, ishte gjithashtu material që hard disku dhe laptopi në fjalë i ishin kthyer kërkuesit dy ditë pas kontrollit fillestar në ambientet e tij. Pika e fundit mund të krahasohet në mënyrë të pafavorshme me mbajtjen e një kompjuteri dhe pajisjeve periferike për më shumë se një muaj pas kontrollit, gjë që kontribuoi në konstatimin e shkeljes së nenit 8 në rastin *Iliya Stefanov k. Bullgarisë*, nr. 65755/01, 22 maj 2008.

Kur dokumentet elektronike janë kopjuar për qëllime të hetimit, kopjet e tilla duhet të *fshihen kur nuk kërkohen më*.

Kështu, në rastin *Bernh Larsen Holdings AS dhe të tjerët k. Norvegjisë*, nr. 24117/08, 14 mars 2013, Gjykata Evropiane u kënaq me procedurën që kërkonte që, pasi të kishte përfunduar shqyrtimi, kopja ose të fshihej ose të shkatërrohej dhe të gjitha gjurmët e përmbajtjes të fshiheshin nga kompjuterët e organeve tatimore dhe pajisjet e ruajtjes. Për më tepër, ata nuk do të autorizoheshin të mbanin dokumentet nga materiali që ishte hequr nëse subjekti tatimor nuk pranonte masën. Nga ana tjetër, në rastin *Stefanov k. Bullgarisë*, nr. 73284/13, 16 nëntor 2021, nuk është njoftuar për asnjë kërkesë ligjore për mbajtjen e të dhënave apo asgjësimin e tyre.

Gjykata Evropiane nuk mori në shqyrtim në rastin *UAB Kesko Senukai Lituania k. Lituanisë*, nr. 19162/19, 4 prill 2023 se neni 8 i Konventës Evropiane mund të interpretohet se kërkon shqyrtim gjyqësor *ex post facto* në të gjitha rastet që kanë të bëjnë me inspektim të kryer në ambientet e një shoqërie tregtare ku për këtë ishte dhënë autorizimi paraprak nga një gjykatë. Megjithatë, ai tregoi se disponueshmëria e një rishikimi të tillë mund të merret parasysh gjatë vlerësimit të pajtueshmërisë me atë dispozitë në një rast të veçantë. Në veçanti, Gjykata Evropiane e konsideroi këtë shqyrtim veçanërisht të rëndësishëm kur një numër i madh dokumentesh fizike dhe elektronike, përfshirë të gjitha kutitë postare të pesë punonjësve të kompanisë së kërkuesit ishin sekuestruar ose kopjuar dhe hetimi ishte ndërprerë në mënyrë që kompania të mos mund të ngrinte ankesat e saj në lidhje me ndikimin e veprimit të përfshirë në sekretet komerciale ose informacione personale që nuk kanë lidhje me atë hetim.

6. MASAT E MBIKQYRJES

Siç është përmendur tashmë, Gjykata Evropiane është e shqetësuar në lidhje me masa të tilla që dispozitat përkatëse sigurojnë që të ketë *qartësi të mjaftueshme për sa i përket fushëveprimit ose mënyrës* në të cilin mund të ushtrohet çdo liri e dhënë dhe se ka *mbrojtje të mjaftueshme kundër abuzimit*.

Në mënyrë që të arrihet kjo, legjislacioni që autorizon përgjimin e komunikimeve dhe mbledhjen e të dhënave të tjera pa pëlqim duhet të specifikojë:

- *kategoritë e personave dhe komunikimet ose të dhënat e prekura*, të cilat duhet të përcaktohen qartë, të cilat nuk ishin në rastin *lordachi dhe të tjerët k. Moldavisë*, nr. 25198/02, 10 shkurt 2009, pasi që ishte e paqartë se kush - dhe në çfarë rrethanash - rrezikonte që masa të zbatohet ndaj tyre;
- *veprat për të cilat mund të përdoret masa*, që duhet të jenë të gjitha ose edhe shumica e tyre, ndryshe nga rasti *lordachi* kur mandatet e përgjimit mund të kërkoheshin në lidhje me më shumë se gjysmën e veprave penale në Republikën e Moldavisë;
- *bazën për zbatimin e masave të tilla*, e cila duhet të jetë vetëm kur masat duhet të autorizohen vetëm kur ka arsye shumë të rënda të bazuara në një dyshim të arsyeshëm se personi është i përfshirë në veprimtari të rënda kriminale;
- *kohëzgjatjen maksimale të çdo mase*, e cila nuk duhet të jetë tepër e gjatë, si në rastin *Volokhy k. Ukrainës*, nr. 23543/02, 2 nëntor 2006, në të cilin përgjimi nuk iu nënshtrua asnjë afati kohor ose ndonjë shqyrtimi në intervale të arsyeshme dhe zgjati për më shumë se një vit;
- *procedurën për ekzaminimin, përdorimin dhe ruajtjen e të dhënave të mbledhura*, ndryshe nga rasti *lordachi* kur ligji nuk kërkonte nga gjyqtarët hetues të shqyrtonin nëse kërkesat e ligjit në lidhje me këto çështje ishin respektuar ose parashikonte njohjen e tyre me rezultatet e mbikëqyrjes;
- përdorimin dhe qasjen e lejuar në materialin e mbledhur, siç janë dispozitat e konsideruara në rastin *Roman Zakharov k. Rusisë* [GC], 47143/06, 4 dhjetor 2015, i cili përcaktonte se të dhënat e mbledhura përbënin sekret shtetëror dhe duhej të vulosen dhe të ruheshin në kushte që përjashtonin çdo rrezik të qasjes së paautorizuar. Për më tepër, ato mund t'u zbuloheshin vetëm atyre zyrtarëve dhe autoriteteve të ndjekjes që vërtet kishin nevojë për të dhënat për kryerjen e detyrave të tyre dhe që kishin nivelin e duhur të verifikimit të sigurisë, me vetëm sasinë e informacionit të nevojshëm nga marrësit për të kryer detyrat e tyre;
- *rrethanat në të cilat materiali do të shkatërrohet ose fshihet*, siç është kërkesa në rastin *Roman Zakharov* se materiali i përgjimit duhet të asgjësohet pas gjashtë muajve të ruajtjes, nëse personi në fjalë nuk është akuzuar për vepër penale dhe gjyqtari pas përfundimit të procedurës penale merr vendim për ruajtjen ose asgjësimin e mëtejshëm të tij. Gjykata Evropiane e konsideroi atë afat kohor të

arsyeshëm në raste të tilla. Megjithatë, ajo shprehu gjithashtu keqardhje në atë rast mungesën e një kërkesë për të shkatërruar menjëherë çdo të dhënë që nuk është e rëndësishme për qëllimin për të cilin ato janë marrë dhe u shpreh se ruajtja automatike për gjashtë muaj e të dhënave qartësisht të parëndësishme nuk mund të konsiderohej e justifikuar sipas Neni 8. Përveç kësaj, mbajtja e të dhënave nga vëzhgimi pa asnjë kontroll të jashtëm dhe sipas rregullave që nuk ishin të qasshme u konstatua në rastin *Haščák k. Sllovakisë*, nr. 58359/12, 23 qershor 2022 për të mos ofruar mbrojtje kundër ndërhyrjeve arbitrare në të drejtën e respektimit të jetës private dhe si rrjedhim nuk ishte “në përputhje me ligjin”. Gjithashtu, mungesa e qartësisë së mjaftueshme në kornizën ligjore dhe mungesa e garancive procedurale lidhur me shkatërrimin e komunikimeve të një personi që nuk ishte objekt i operacionit të vëzhgimit në fjalë u mbajt në rastin *Kaczmarek k. Polonisë*, nr. 16974/14, 22 shkurt 2024 do të thotë se ndërhyrja në të drejtat e saj sipas nenit 8 nuk ishte në mënyrë të ngjashme “në përputhje me ligjin”;

- *aranzhimet për mbajtjen e të dhënave* (i cili u konstatua në rastin *Shimovolos k. Rusisë*, nr. 30194/09, 21 qershor 2011 për të mos qenë i hapur për shqyrtim dhe njohuri publike) dhe mbikëqyrje të pavarur (kjo ishte nga prokurorët sipas legjislacionit të konsideruar në rastin *Roman Zakharov*, por u konsiderua se kishte dyshime për pavarësinë e tyre si nga ekzekutivi ashtu edhe nga përgjegjësitë e tyre prokuroriale dhe fushëveprimi dhe efektiviteti i mbikëqyrjes së tyre ishte i kufizuar); dhe
- *mjetin juridik për të siguruar ekzaminim të justifikimit të mjetit të dedikuar të mbikëqyrjes*, i cili u konstatua i pakënaqshëm në *Ekimdzhiiev dhe të tjerët k. Bullgarisë*, nr. 70078/12, 11 janar 2022 pasi nuk ishte i disponueshëm në praktikë në të gjithë skenarët e mundshëm, nuk siguroi ekzaminim të justifikimit të secilit rast të mbikëqyrjes (duke iu referuar dyshimit të arsyeshëm dhe proporcionalitetit), nuk ishte i hapur për personat juridikë dhe ishte të i kufizuar për sa i përket lehtësimit në dispozicion.

Përveç kësaj, *autorizimi i mëparshëm gjyqësor*:

- në përgjithësi duhet të kërkohet për autorizim paraprak gjyqësor kur mbikëqyrja përfshin procedura penale, me qëllimin e shqyrtimit që mund të sigurojë që masat të mos urdhërohen rastësisht, në mënyrë të parregullt ose pa konsideratën e duhur dhe të përshtatshëm, gjë që nuk ishte, p.sh. , rasti *Roman Zakharov k. Rusisë* [GC], 47143/06, 4 dhjetor 2015, në të cilin parashtresa për materialet që përmbajnë informacione për agjentë të fshehtë ose informatorë të policisë ose për organizimin dhe taktikat e masave të kontrollit operacional që i janë dorëzuar gjyqtarit dhe për këtë arsye janë përjashtuar nga qëllimi i shqyrtimit të një gjykate do të thoshte se asaj i ishte hequr kompetenca për të vlerësuar nëse kishte një bazë të mjaftueshme faktike për të dyshuar për vepër penale ndaj personit ndaj të cilit kërkoheshin masat e kontrollit operacional;
- kërkohet gjithmonë për çdo përgjim të komunikimit të ndërmarrë për të zbuluar burimet gazetareske (siç nënvizohet në rastin *Telegraaf Media Nederland Landelijke Media BV k. Holandës*, nr. 39315/06, 22 nëntor

2012, në parag. 89-102); **por**

- nuk do të insistohet në rastet vërtet urgjente, me autorizimin gjyqësor që nevojitet më pas 48 ose 72 orë pas fillimit të mbikëqyrjes duke u parë si i pranueshëm përkatësisht në rastin *Roman Zakharov k. Rusisë* [GC], 47143/06, 4 dhjetor 2015 dhe rastin *Szabó dhe Vissy k. Hungarisë*, nr. 37138/14, 12 janar 2016.

Bisedat dhe komunikimet e tjera me avokatin e një personi të akuzuar në përgjithësi nuk duhet t'i nënshtrohen mbikëqyrjes pasi Gjykata Evropiane konsideron se e drejta për ndihmën e një avokati sipas nenit 6(3)(c) do të humbiste shumë nga dobia e saj nëse avokati në fjalë do të ishte në pamundësi për të biseduar me klientin e tij ose të saj dhe për të marrë udhëzime konfidenciale nga ai ose ajo pa një mbikëqyrje të tillë; rasti *Khodorkovskiy dhe Lebedev k. Rusisë*, nr. 11082/06, 25 korrik 2013, parag. 627. Megjithatë, një mbikëqyrje e tillë mund të konsiderohet si e pajtueshme me këto të drejta kur avokati është pjesëmarrës në kryerjen e një vepre penale, si në rastin *Versini-Campinchi dhe Crasnianski k. Francës*, nr. 49176/11, 16 qershor 2016.

Për më tepër, edhe nëse survejimi nuk cenon drejtësinë e procedurave penale, Gjykata Evropiane ka konstatuar në rastin *Canavci dhe të tjerët k. Turqisë*, nr. 24074/19, 14 nëntor 2023 se monitorimi i bisedave të personave të paraburgosur me avokatët e tyre në kuadër të asistencës juridike binte në kuadrin e jetës private pasi qëllimi i një ndërveprimi të tillë ishte t'u mundësonte individëve të merrnin vendime të informuara për jetën e tyre dhe një ndërhyrje e tillë nuk mund të konsiderohet si një disavantazh "i parëndësishëm" për qëllimin e nenit 35(3)(b) të Konventës Evropiane.

Për më tepër, sa herë që ndërmerren masa mbikëqyrjeje, duhet të ketë gjithmonë *mbrojtje efektive për komunikimet e mbuluara nga privilegji profesional ligjor ose sekreti profesional*, të tilla si rregulla të qarta që përcaktojnë se çfarë duhet të ndodhë kur, për shembull, përgjohet një telefonatë e bërë nga një klient me avokatin e tij, të cilat u konstatuan se mungonin në rastin *lordachi dhe të tjerët k. Moldavisë*, nr. 25198/02, 10 shkurt 2009 dhe, veçanërisht në lidhje me shkatërrimin e bisedave në fjalë, në rastin *Vasil Vasilev k. Bullgarisë*, nr. 7610/15, 16 nëntor 2021.

Për më tepër, edhe kur ekzistojnë masat mbrojtëse të mësipërme, një operacion mbikëqyrjeje sigurisht që nuk do të konsiderohet si i nevojshëm në një shoqëri demokratike nëse nuk mund të tregohet se:

- *u vërtetua baza për ndërmarrjen e saj*, që ishte rasti në *Karabeyoğlu k. Turqisë*, nr. 30083/10, 7 qershor 2016 (në të cilin survejimi bazohej në dyshimin pas zbulimit të provave gjatë një kontrolli) por jo në rastin *Kvasnica k. Sllovakisë*, nr. 72094/01, 9 qershor 2009 (në të cilin masa nuk ishte bazuar në ndonjë dyshim specifik kundër kërkuarit dhe nuk kishte qenë për ndonjë qëllim specifik) as në rastin *Potoczka dhe Adamčo k. Sllovakisë*, nr. 7286/16, 12 janar 2023 (në të cilin mandati nuk përmbante asnjë arsyetim përtej një referimi në kërkesën e prokurorisë dhe një konstatimi të pahijshëm se, në funksion të asaj kërkesë, marrja e provave të nevojshme me mjete të tjera ishte joefektive ose e pamundur);
- *mjete të tjera më pak ndërhyrëse nuk mund të ishin përdorur për*

qëllimin e hetimit, i cili dukej se ishte rasti në *Matanović k. Kroacisë*, nr. 2742/12, 4 prill 2017 pasi nuk ishte dhënë asnjë arsyetim përkatës në atë rast, por vetëm një deklaratë formuluese për këtë qëllim në autorizimin;

- ato u zbatuan në mënyrë efektive në rrethanat e veçanta të një rasti, siç nuk ishte rasti në *Bălțeanu k. Rumanisë*, nr. 142/04, 16 korrik 2013, në të cilin - pavarësisht nga dispozitat ligjore që rregullojnë mbikëqyrjen e masave të mbikëqyrjes, gjykatat nuk i dhanë një përgjigje gjithëpërfshirëse kundërshtimeve të përsëritura të kërkuesit në lidhje me ligjshmërinë e autorizimit të dhënë për masa të tilla dhe saktësinë e transkripteve të incizimeve të bëra. Përkundrazi, ato thjesht vunë në dukje se kallëzimi i bërë nga prokurori në lidhje me incizimet, së bashku me kasetat, i ishte bashkangjitur dosjes gjyqësore dhe pranuan pa vënë në dyshim refuzimin e prokurorit për të paraqitur autorizimin; dhe
- përdorimi i veçantë i një autorizimi për mbikëqyrje nuk duhet të jetë joproporcional, siç u konstatua të ishte rasti në *Uzun k. Gjermanisë*, nr. 35623/05, 2 shtator 2010, në të cilin mbikëqyrja GPS ishte kryer për një periudhë relativisht të shkurtër kohore (rreth tre muaj) dhe kishte prekur kërkuesin në thelb vetëm gjatë fundjavave dhe kur ai udhëtonte me një makinë të caktuar, ndërsa nuk ishte në rastin *Sedletska k. Ukrainës*, nr. 42634/18, 1 prill 2021, në të cilin kishte (a) autorizim për të mbledhur një gamë të gjerë të të dhënave të mbrojtura të komunikimit të një gazetari në lidhje me kontaktet e saj personale dhe profesionale për një periudhë gjashtëmbëdhjetë mujore, duke përfshirë kohën dhe kohëzgjatjen e komunikimit të saj - numrat e telefonit të kontakteve të saj që mund të përfshijnë informacione të identifikueshme në lidhje me burimet e saj konfidenciale që nuk kishin rëndësi në procedurat penale në lidhje me sjelljen e pahijshme të pretenduar të një të dyshuari dhe (b) autorizim tjetër që lejon qasjen në të dhënat e postuara të saj të vendndodhjes për të njëjtën periudhë, të cilat mund të ishin regjistruar atje në një numër rastesh që nuk kishin lidhje me rastin nën hetim dhe ka mbetur një paqartësi e konsiderueshme nëse ndonjë informacion ishte i rëndësishëm për procedurat kundër të dyshuarit.

Përdorimi në procedurat penale i video-incizimeve të bëra spontanisht dhe pa asnjë ndërhyrje apo ndihmë nga autoritetet u konstatua se nuk shkakton shkelje të nenit 8 në rastin *Sarbu k. Rumanisë*, nr. 34467/15, 28 mars 2023 ku këto kishin përfshirë dy incidente të njëpasnjëshme, ato ishin gjetur gjatë një kontrolli dhe ato procedura i kishin ofruar kërkuesit garanci të mjaftueshme.

Nuk ka asnjë detyrim për të dhënë paralajmërim paraprak ndaj kujtdo që mund të bëhet objekt i mbikëqyrjes, pasi kjo mund të rrezikojë seriozisht suksesin e një operacioni mbikëqyrjeje, duke qenë në gjendje të zbulojë burimet e atyre që e ndërmarrin atë dhe fushëveprimi i informacionit ishte mbledhur tashmë; rasti *Mersch dhe të tjerët k. Luksemburgut* (vend.), nr. 10439/83, 10 maj 1985.

Megjithatë, kërkohet njoftimi i atyre që kanë qenë objekt i vëzhgimit pasi ngjarja të jetë kërkuar me qëllim të sigurimit të një mjetei juridik efektiv kundër çdo abuzimi të kompetencave në fjalë; rasti *Roman Zakharov k. Rusisë* [GC], 47143/06, 4 dhjetor 2015, në parag. 298. Kjo vlen jo vetëm për palët në procedura penale në fjalë, por edhe për ata individë, komunikimet e të cilëve

ishin përgjuar, por nuk kishin qenë palë në procedurë pasi nuk ishin të dyshuar ose të akuzuar për përfshirje në një vepër penale në fjalë. Në mungesë të një njoftimi të tillë, Gjykata Evropiane vërtetoi në rastin *Contrada k. Italisë (nr. 4)*, nr. 2507/19, 23 maj 2024 se nuk do të kishte garanci adekuate dhe efektive kundër abuzimit ndaj personave të tillë që i ishin nënshtruar një mase përgjimi për shkak se ata nuk mund të parashtronin kërkesë pranë një autoriteti gjyqësor për shqyrtim efektiv të ligjshmërisë dhe domosdoshmërisë së masës dhe për të marrë kompensimin e duhur, sipas rastit.

Për më tepër, *mbledhja dhe ruajtja e imazheve digjitale të personave dhe përdorimi i tyre për të nxjerrë dhe përpunuar të dhënat personale biometrike të atyre personave me ndihmën e teknologjisë së njohjes së fytyrës* për (a) identifikimin e tyre nga fotografitë dhe një video të publikuar në një aplikacion për mesazhe dhe (b) gjetjen dhe arrestimin e tyre nuk u konsiderua si e nevojshme në një shoqëri demokratike në rastin *Glukhin k. Rusisë*, nr. 11519/20, 4 korrik 2023 kur kjo kishte të bënte me procedurat në lidhje me një kundërvajtje që konsistonte në mbajtjen e një demonstrate të vetme pa njoftim paraprak që ishte krejtësisht paqësore.

Për më tepër, Gjykata Evropiane dyshoi në rastin *Glukhin* që dispozita ligjore e përfshirë përmbushte kërkesën e cilësisë së ligjit pasi ajo:

- (I) ishte *formular gjerësisht* pa asnjë rast interpretimi dhe zbatimimi kufizues;
- (II) *lejoi përpunimin e të dhënave personale biometrike* - përfshirë me ndihmën e teknologjisë së njohjes së fytyrës - në lidhje me çdo procedurë gjyqësore;
- (III) nuk kishte *asnjë kufizim* mbi natyrën e situatave që mund të shkaktojnë përdorimin e një teknologjie të tillë, qëllimet e synuara, kategoritë e njerëzve që mund të jenë në shënjestër, ose për përpunimin e të dhënave të ndjeshme personale; dhe
- (IV) nuk duket të ketë asnjë *mbrojtje procedurale* të tilla si ato që kanë të bëjnë me autorizimin, ekzaminimin, përdorimin dhe ruajtjen e të dhënave të marra, mekanizmat e kontrollit mbikëqyrës dhe mjetet juridike, d.m.th., kërkesat përgjithësisht të zbatueshme për masat e mbikëqyrjes.

6.1. PËRDORIMI I MËPASSHËM

Gjykata Evropiane nuk e konsideroi atë materiale në rastin *Škoberne k. Sllovenisë*, nr. 19920/20, 15 shkurt 2024 se, me qëllim të konstatimit të shkeljes së nenit 8, në procedurat penale të mëpasshme ishin përdorur vetëm për përdorim shumë të kufizuara të gjitha të dhënat që ishin marrë nga autoritetet ligjzbatuese dhe më pas ishin përpunuar, ruajtur dhe mbajtur dhe shqyrtuar nga ta.

Megjithatë, në rastin *Aydin Sefa Akay k. Turqisë*, nr. 59/17, 23 prill 2024, Gjykata Evropiane tha se nuk mund të shpërfillte faktin se nga kontrolli i shtëpisë së një personi që gëzonte imunitet diplomatik kishte nxjerrë materiale të caktuara, si kompjuterë dhe telefona celularë, të cilët u përdorën më vonë në procedurën penale kundër, duke formuar pjesë të aktakuzës. Në atë rast,

kërkuesi ishte një gjykatës ndërkombëtar dhe Gjykata Evropiane theksoi se shtëpia e tij i nënshtrohej një mbrojtjeje të shtuar, e ngjashme me mbrojtjen që i jepej bastisjeve të zyrës së avokatit në praktikën gjyqësore të Gjykatës sipas nenit 8.

6.2. VETËINKRIMINIMI

Një kërkesë për të dhënë informacion ose material nuk duhet të vendoset kur kjo do të shkelte të drejtën për të mos inkriminuar veten, të cilën Gjykata Evropiane e konsideron se "qëndron në qendër të nocionit të një procedure të drejtë sipas nenit 6", edhe pse nuk është përmendur në mënyrë specifike në të; rasti *Saunders k. Mbretërisë së Bashkuar* [GC], nr. 19187/91, 17 dhjetor 1996, në parag. 68.

Personat do të konsiderohen si vetëinkriminues jo vetëm kur deklarata ose dokumenti në fjalë përfshin një pranim të keqbërjes ose përndryshe është inkriminues drejtpërdrejt por edhe aty ku është shfaqësues ose jep informacion që më pas mund të vendoset në procedurat penale në mbështetje të rasteve të prokurorisë, p.sh. për të kundërshtuar ose vënë në dyshim deklaratat e tjera të të akuzuarit ose provat e dhëna prej tij gjatë gjykimit ose për të minuar besueshmërinë e tij ose të saj në ndonjë mënyrë tjetër; rasti *Ibrahim dhe të tjerët k. Mbretërisë së Bashkuar* [GC], nr. 50541/08, 13 shtator 2016, në parag. 268.

Për më tepër, e drejta për të mos inkriminuar veten nuk do të shuhet nga interesi publik në trajtimin e mashtrimeve komplekse (siç ishte pretenduar në rastin *Saunders k. Mbretërisë së Bashkuar* [GC], nr. 19187/91, 17 dhjetor 1996), duke trajtuar shqetësimet e sigurisë dhe rendit publik (siç ishte pretenduar në rastin *Heaney dhe McGuinness k. Irlandës*, nr. 34720/91, 21 dhjetor 2000) ose duke kërkuar për të rikuperuar borxhin (siç ishte pretenduar në rastin *Marttinen k. Finlandës*, nr. 19235/03, 21 prill 2009).

E drejta për të mos inkriminuar veten do të shkelet nga çdo kërkesë për të dorëzuar prova ose për të dhënë informacion që mbështetet nga dënime penale për mospërputhje me të, si p.sh.:

- akumulimi i detyrimit në rastin *Funke k. Francës*, nr. 10828/84, 25 shkurt 1993 për të paguar gjokat për refuzimin e paraqitjes së deklaratave për llogaritë bankare të mbajtura nga kërkuesi jashtë vendit;
- burgimi në rastin *Heaney dhe McGuinness k. Irlandës*, nr. 34720/91, 21 dhjetor 2000 për mosdhënie informacioni për vendndodhjen e kërkuesve në një kohë të caktuar;
- akumulimi i detyrimit në rastin *J.B. k. Zvicrës*, nr. 31827/96, 3 maj 2001 për të paguar gjoka për refuzimin e paraqitjes së dokumenteve që do të ofronin informacion për të ardhurat e kërkuesit me qëllim vlerësimin e taksave të tij në lidhje me procedurat e evazionit fiskal të nisur kundër tij; dhe
- burgimi ose gjoka në rastin *Shannon k. Mbretërisë së Bashkuar*, nr.

6563/03, 4 tetor 2005 për dështimin për t'u dhënë informacion hetuesve financiarë që kërkonin të gjurmonin të ardhurat e krimit në lidhje me ngjarjet në lidhje me të cilat kërkuesi ishte akuzuar tashmë për vepra penale.

7. PARABURGIMI

Provat elektronike janë thirrur me qëllim të vërtetimit të ekzistencës së *dyshimit të arsyeshëm* të kryerjes së një veprë penale që kërkohet sa herë që merret një vendim për ndalimin e personave përpara çdo gjykimi. Kjo vendos *një prag* që nuk mund të supozohet se është përmbushur. Qasja në të dhe disponueshmëria e saj kanë qenë gjithashtu materiale gjatë përcaktimit nëse ish-in respektuar disa *garanci procedurale* në lidhje me heqjen e lirisë.

7.1. DYSHIMI I ARSYESHËM

Neni 5(1)(c) i Konventës Evropiane kërkon që të ekzistojë një dyshim i arsyeshëm për personat që kanë kryer një veprë penale kur ata arrestohen ose ndalohen me qëllim sjelljen e tyre përpara autoritetit ligjor kompetent.

Dyshimi - siç e ka bërë të qartë Gjykata Evropiane në shumë raste - do të jetë "i arsyeshëm" kur ekzistojnë *fakte ose informacione që do të përmbushnin një vëzhgues objektiv* që personat në fjalë mund të kenë kryer veprën penale, duke pasur parasysh të gjitha rrethanat; shih, p.sh., rastin *Ilgar Mammadov k. Azerbajxhanit*, nr. 15172/13, 22 maj 2014, në parag. 87-88.

Megjithatë, ajo ka theksuar gjithashtu se ajo provë *nuk duhet të jetë e mjaftueshme për të mundësuar ngritjen e akuzave ose për të justifikuar një dënim* pasi qëllimi i marrjes në pyetje gjatë paraburgimit sipas nenit 5(1)(c) është të çojë më tej hetimin penal duke konfirmuar ose hedhur poshtë dyshimin konkret që ka bazë arrestimin; rasti *Murray k. Mbretërisë së Bashkuar [GC]*, nr. 14310/88, 28 tetor 1994, në parag. 55.

Një dyshim i tillë i arsyeshëm kërkohet gjithashtu nëse vendosja e ndonjë mase parandaluese që përfshin heqjen e lirisë (d.m.th., paraburgimi) duhet të jetë në përputhje me nenin 5(3) dhe ky është gjithashtu rasti për caktimin e ndonjë forme më pak të rreptë të masës parandaluese, si dhe kur shqiptimi i ndonjëres prej këtyre masave vazhdon pas caktimit fillestar të tyre.

Megjithatë, *sa më gjatë të vazhdojë paraburgimi, aq më të rrepta do të bëhen provat e nevojshme për të demonstruar se një dyshim i tillë i arsyeshëm ekziston ende*; rasti *Labita k. Italisë [GC]*, nr. 26772/95, 6 prill 2000.

Gjykata Evropiane vuri në dukje në rasti *Svetina k. Sllovenisë*, nr. 38059/13, 22 maj 2018, në parag. 50, pa shprehur asnjë shqetësim, rolin e mundshëm të të dhënave të marra në mënyrë të paligjshme nga celulari i një personi në fazën fillestare të procedurës që çoi në arrestimin e tij.

Megjithatë, fokusi i saj në atë rast ishte vetëm në drejtësinë e dënimit të tij dhe të dhënat e marra në mënyrë të paligjshme nuk ishin përdorur për ta siguruar atë.

7.2. PËRMBUSHJA E PRAGUT

Deri më tani, thelbi i provave elektronike të përdorura - që përfshin aplikacionet e mesazheve, incizimet e bisedave telefonike dhe postimet në mediat sociale - nuk është konsideruar si mjaft i fortë për të përmbushur prapun e vendosur nga konsideratat e mësipërme.

Kështu, ka pasur vetëm një rast, rasti *Ahmet Hüsrev Altan k. Turqisë*, nr. 13252/17, 13 prill 2021, në të cilin Gjykata Evropiane pranoi se përmendja e emrit të një personi si ndër ata të përfshirë në një organizatë të paligjshme - e cila ndodhi në një transkript të një bisede në një aplikacion për mesazhe - *mund potencialisht të jetë në gjendje të shkaktojë dyshime* duke justifikuar vazhdimin e ndalimit të atij personi. Megjithatë, kjo nuk mund të përbënte një faktor përcaktues në atë rast pasi dukej se kjo provë nuk ishte marrë në konsideratë në mënyrë specifike kur vendimet përkatëse në lidhje me paraburgimin e atij personi ishin dorëzuar në të vërtetë.

Nga ana tjetër, ka pasur një numër rastesh në të cilat standardi provues i kërkuar për qëllimet e nenit 5(1)(c) definitivisht *nuk është përmbushur*.

Kështu, në dy raste - rasti *Sabuncu dhe të tjerët k. Turqisë*, nr. 23199/17, 10 nëntor 2020 dhe rasti *Şik k. Turqisë (nr. 2)*, nr. 36493/17, 24 nëntor 2020 - përmbajtja e postimeve në mediat sociale u konsiderua nga Gjykata Evropiane se binte brenda kufijve legjitimë të lirisë së dyshimit dhe nuk mund të përbënte asgjë tjetër përveç një dyshimi të thjeshtë se personat në fjalë kishin kryer veprat penale të shpërndarjes së propagandës në emër të organizatave terroriste ose ndihmës së këtyre organizatave.

Për më tepër, në një rast tjetër - *Selahattin Demirtaş k. Turqisë (nr. 2) [GC]*, nr. 14305/17, 22 dhjetor 2020 - të dhënat e bisedave telefonike të përgjuara u panë nga Gjykata Evropiane si të paaftha për të krijuar një fakt që justifikonte dyshimin se kërkuesi ishte në krye të krahut politik të një organizate ilegale. Kjo ishte veçanërisht në lidhje me dhënien e supozuar në ato biseda të udhëzimeve për të marrë pjesë në një program të organizuar brenda Këshillit të Evropës shumë vite përpara paraburgimit të tij.

Gjithashtu, Gjykata Evropiane e shpalli të paligjshëm heqjen e lirisë në rastin *Mehmet Hasan Altan k. Turqisë*, 13237/17, 20 mars 2018, duke mbështetur në mënyrë efektive pikëpamjen e Gjykatës Kushtetuese të Turqisë se përmbajtja e mesazheve të shkëmbyera nga anëtarët e dyshuar të një organizate të paligjshme nëpërmjet një aplikacioni për mesazhe nuk mund të konsiderohen në vetvete si tregues i rëndësishëm se dikush tjetër e kishte kryer atë vepër.

Në funksion të këtij konstatimi, Gjykata Evropiane nuk e konsideroi të nevojshme të vendoste mbi ankesën e ankuesit për mungesën e një dyshimi të arsyeshëm se ai kishte kryer një vepër penale.

Në rastin *Baş k. Turqisë*, nr. 66448/17, 3 mars 2020, i cili kishte të bënte me të njëjtin aplikacion për mesazhe, Gjykata Evropiane nuk e pa të nevojshme të adresonte vendimin e Gjykatës Kushtetuese turke se përdorimi ose instalimi i tij me qëllim përdorimin e tij duhej të ishte trajtuar nga autoritetet hetuese si provë e një lidhjeje me organizatën e paligjshme në fjalë pasi nuk kishte asnjë shpjegim se si një provë e tillë u mor disa muaj pasi paraburgimi fillestar i

kërkuesit mund të krijonte bazën për dyshimin e arsyeshëm se ai kishte kryer veprën për të cilën akuzohej.⁷

Megjithatë, Gjykata Evropiane ka theksuar më pas në rastin *Akgün k. Turqisë*, nr. 19699/18, 20 korrik 2021 se, në parim, *fakti i thjeshtë i shkarkimit ose përdorimit të një mjeti komunikimi të koduar* (ose në të vërtetë përdorimi i ndonjë metode tjetër për të mbrojtur natyrën private të mesazheve të shkëmbyera) nuk mund të përbënte në vetvete një provë të aftë për të përmbushur një vëzhgues objektiv se në të ishte përfshirë një aktivitet i paligjshëm ose kriminal.

Si rezultat, vetëm kur përdorimi i një mjeti të koduar komunikimi mbështetet nga prova të tjera në lidhje me atë përdorim - p.sh., përmbajtja e mesazheve të shkëmbyera ose konteksti i shkëmbimeve të tilla - Gjykata Evropiane do të konsiderojë se atëherë do të ishte e mundur të flitet për prova që mund të përmbushnin një vëzhgues objektiv se kishte arsye të arsyeshme për të dyshuar se individ i duke përdorur atë mjet komunikimi ishte anëtar i një organizate kriminale.

Kjo qasje është në përputhje me pranimin nga Gjykata Evropiane në rastin *Engels k. Rusisë*, nr. 61919/16, 23 qershor 2020, në parag. 30 se teknologjitë e informacionit janë *një mjet për ruajtjen dhe qasjen e përmbajtjes dhe nuk mund të barazohen me vetë përmbajtjen*, cilido qoftë statusi i tij ligjor.

Për më tepër, në rastin *Akgün*, Gjykata Evropiane nënvizoi gjithashtu se informacioni i paraqitur për një përdorim të tillë duhej të ishte *mjaftueshëm i saktë* për të lejuar që të konkludohet se sistemi i mesazheve në fjalë kishte qenë në realitet i destinuar për përdorim vetëm nga anëtarët e një organizate kriminale.

Megjithatë, kjo kërkesë u konstatua se nuk plotësohej në atë rast. Në veçanti, Gjykata Evropiane vlerësoi se dokumenti që konkludonte se kërkuesi kishte përdorur një aplikacion të veçantë të mesazheve të sigurta nuk kishte specifikuar dhe nuk kishte përcaktuar ndonjë aktivitet të paligjshëm nga ana e tij pasi nuk kishte identifikuar as datat e këtij aktiviteti të supozuar ose shpeshësinë e tij dhe nuk përmbante ndonjë detaj shtesë. Për më tepër, Gjykata Evropiane vuri në dukje se as ky dokument dhe as urdhri i paraburgimit nuk kishin shpjeguar se si ky aktivitet i supozuar nga kërkuesi do të tregonte anëtarësimin e tij në një organizatë terroriste.

Provat elektronike mund të jenë gjithashtu të rëndësishme në *hedhjen poshtë të ekzistencës së një dyshimi të arsyeshëm*, siç mund të shihet në rastin *Ayyubadze k. Azerbajxhanit*, nr. 6180/15, 2 mars 2023. Kjo kishte të bënte me kapjen e kërkuesit për gjoja kryerjen e veprës penale të rezistencës ose dhunës ndaj një zyrtari publik. Megjithatë, në përfundimin se nuk kishte dyshime të arsyeshme që ai të kishte kryer këtë vepër, Gjykata Evropiane vuri në dukje se prokuroria kishte pranuar pa diskutim pohimin se nuk kishte sisteme të ruajtjes së memories në kamerat e vëzhgimit që mund të kishin mbështetur versionin e kërkuesit të ngjarjeve në fjalë.

⁷ Ngjashëm, në rastin *Başer dhe Özçelik k. Turqisë*, nr. 30694/15, 13 shtator 2022, paraburgimi fillestar i kërkuesve nuk mund të justifikohet duke iu referuar një dokumenti në një pajisje USB të gjetur gjatë një kontrolli pasi që provat nuk ishin paraqitur deri shumë kohë më pas.

Për më tepër, sa herë që mbështetet vërtetësia e provave elektronike për të zgjatur paraburgimin e një personi, autoritetet gjyqësore do të jenë nën detyrimin për të demonstruar besueshmërinë e tyre. Kjo u theksua nga Gjykata Evropiane në rastin *Selahattin Demirtaş k. Turqisë* (nr. 2) [GC], nr. 14305/17, 22 dhjetor 2020, në të cilin theksohej se gjykatat vendase nuk duket se kanë kërkuar të verifikojnë vërtetësinë e incizimeve të bisedave telefonike të përgjuara të paraqitura atyre nga prokurori publik, edhe pse i ka gjetur të pamjaftueshme në supozimi se ato ishin të besueshme.

7.3. GARANCITË PROCEDURALE

Është vërtetuar mirë se *barazia e armëve* kërkohet kur kundërshtohet ligjshmëria e paraburgimit në fazën paraprake në përputhje me nenin 5(4) të Konventës Evropiane.

7.3.1 Qasja në prova

Megjithatë, barazia e armëve nuk do të sigurohet nëse *refuzohet qasja në ato dokumente në dosjen e hetimit* të cilat janë thelbësore për këtë qëllim. Edhe pse nevoja që hetimet penale të kryhen në mënyrë efikase mund të nënkuptojë që një pjesë e atij informacioni mund të mbahet sekret për të parandaluar të dyshuarit nga manipulimi i provave dhe minimi i rrjedhës së drejtësisë, ky qëllim nuk mund të ndiqet në kurriz të kufizimeve thelbësore mbi të drejtat e mbrojtjes.

Kërkesa për një qasje të tillë zbatohet njëllë për provat elektronike.

Kështu, në rastin *Akgün k. Turqisë*, nr. 19699/18, 20 korrik 2021, u konstatua se kishte shkelje të nenit 5(4) ku kërkuesit nuk i ishte dhënë, gjatë gjithë paraburgimit të tij, në lidhje me emrin e tij që figuronte në listën e kuqe të përdoruesve të një aplikacioni të veçantë për mesazhe. Duke qenë se kjo ishte prova e vetme mbi të cilën ishte bazuar urdhri për paraburgimin e tij, as kërkuesi dhe as avokati i tij nuk kishin njohuri të mjaftueshme për thelbin e kësaj prove, të disponueshme ekskluzivisht për prokurorinë, e cila kishte qenë e një rëndësie vendimtare për të kundërshtuar paraburgimin e tij.

Megjithatë, nuk do të ketë shkelje të nenit 5(4) nëse nuk mund të demonstronhet se kjo provë ishte e rëndësishme për të vënë në pikëpyetje bazën e privimit të lirisë së një të dyshuari dhe se qasja në fakt ishte mohuar për qëllime të sfidimit të ligjshmërisë së tij.

Kjo u konstatua se ishte situata në rastin *Falk k. Gjermanisë* (vend.), nr. 41077/04, 11 mars 2008. Kështu, në radhë të parë, materiali i paraqitur nga avokati i kërkuesit për të kundërshtuar një mandat arresti pasi kishte qasje të plotë në disa të dhëna të konfiskuara të ruajtura në CD-ROM, një server dhe një hard disk kompjuteri u konsiderua se nuk përmbante asnjë element që vinte në dyshim dyshimin ndaj kërkuesit. Së dyti, u konsiderua se kërkuesi nuk kishte arritur të demonstronte se çdo material i tillë në të cilin qasja ishte vonuar për shkak të një defekti në hard disk do ta kishte vënë në pikëpyetje dyshimin kundër tij nëse ai do ta kishte marrë atë më herët dhe kështu do të kishte

luajtur një rol në kundërshtimin e tij ndaj mandat arrestit

7.3.2 Arsyetimi

Për më tepër, Gjykata Evropiane ka pranuar në rastin *Ugulava k. Gjeorgjisë*, nr. 5432/15, 9 shkurt 2023 se, kur ligji kombëtar kërkon arsye me shkrim për vendosjen ose vazhdimin e paraburgimit, disponueshmëria dhe qasja në një audio-incizim në të cilin kërkesa e një personi për lirim ishte refuzuar mund të kompensojë për mungesën e një vendimi me shkrim ku dalloheshin qartë shkaqet që në sytë e gjyqtarit justifikonin caktimin e masës së paraburgimit. Kjo ndodhi për shkak se kërkuesi dhe avokatët e tij mundën, në procedurat për të kërkuar lirimin e tij, të kenë qasje dhe ta përdorin atë incizim në procedurë.

8. BAZA PËR DËNIM

Ky kapitull shqyrton së pari kërkesat e përgjithshme që dalin nga e drejta për një gjykim të drejtë Neni 6(1) i Konventës Evropiane për përdorimin e provave për të mbështetur një dënim përpara se të shqyrtohen aspekte të veçanta që lidhen me vlerën e saj provuese, pranueshmërinë, shpalosjen dhe marrjen në pyetje të dëshmitarëve, si dhe përdorimin e marrjes së provave elektronike për të adresuar mangësitë në lidhje me prova të tjera ose për të treguar se këto prova nuk janë mbledhur në mënyrë të parregullt.

8.1. DËSHMI NË PËRGJITHËSI

Dështimi për të vlerësuar siç duhet vlerën provuese të provave të mbështetura do të shkaktojë një shkelje të nenit 6(1) të Konventës Evropiane.

Megjithatë, kjo dispozitë, megjithëse garanton të drejtën për një gjykim të drejtë, nuk parashikon asnjë rregull për pranueshmërinë e provave. Siç përsëriti Gjykata Evropiane në rastin *Yüksel Yalçinkaya k. Turqisë* [GC], nr. 15669/20, 26 shtator 2023, në paragrafin 302, kjo është kryesisht një çështje për t'u rregulluar nga ligji kombëtar dhe nga gjykatat kombëtare.

Si rezultat, qasja konsistente e Gjykatës Evropiane lidhur me atë nëse lloje të veçanta të provave mund të jenë të pranueshme, dhe në këtë mënyrë të ofrojnë disa ose bazën e vetme për një dënim, është që ajo të merret vetëm me faktin nëse procedurat si tërësi ishin të drejta dhe në këtë mënyrë në përputhje me garancinë e një gjykimi të drejtë.

Pranimi në prova i deklaramëve të marra si rezultat i torturës ose keqtrajtimit tjetër në shkelje të nenit 3 të Gjykatës Evropiane me qëllim të vërtetimit të fakteve përkatëse në procedura penale do ta bëjë automatikisht të padrejtë procedurën në tërësi. Kjo është pavarësisht nga vlera provuese e deklaratave dhe pavarësisht nëse përdorimi i tyre ishte vendimtar në sigurimin e dënimit të një personi.

Megjithatë, për sa i përket pranueshmërisë së çdo prove që nuk është marrë në këtë mënyrë, fokusi i Gjykatës Evropiane do të jetë pra nëse janë respektuar të drejtat e mbrojtjes dhe, në veçanti, në faktorë të tillë si:

- a. *paligjshmëria* në mënyrën në të cilën mund të ishin marrë provat e veçanta;
- a. *cilësia* e provave, duke përfshirë nëse rrethanat në të cilat janë marrë hedhin dyshime mbi besueshmërinë ose saktësinë e tyre;
- b. *mundësia për të kundërshtuar* vërtetësinë dhe besueshmërinë e provave dhe për të kundërshtuar përdorimin e tyre;
- c. *mundësia për të ekzaminuar* çdo dëshmitar përkatës; dhe
- d. *vullnetarizmi i çfarëdo pranimi* i bërë nga i pandehuri.

Çështja e drejtësisë nuk do të lindë domosdoshmërisht kur provat, pranueshmëria e të cilave kontestohet, janë të pambështetura nga materiale të tjera. Në raste të tilla, Gjykata Evropiane ka theksuar në mënyrë të përsëritur se, kur provat janë shumë të forta dhe nuk ekziston rreziku që ato të jenë të pabesueshme, nevoja për prova mbështetëse është përkatësisht më e dobët;

shih, p.sh., rastin *Bosak dhe të tjerët k. Kroacisë*, nr. 40429/14, 6 qershor 2019, në parag. 83.

Megjithatë, kjo nuk do të thotë se Gjykata Evropiane nuk do të theksojë ekzistencën e provave të tjera mbështetëse kur ajo nuk e ka gjetur të pajustificuar një refuzim të kundërshtimit të provave të caktuara që janë vendimtare. Për shembull, në rastin *Fejzulla dhe Mazreku k. "ish Republikës Jugosllave të Maqedonisë"* (vend.), nr. 23065/07, 31 maj 2011, vuri në dukje ekzistencën e provave vërtetuese kundër të akuzuarit përveç videos që ishte kundërshtuar.

Nevoja për të vlerësuar vlerën provuese të provave dhe për të adresuar faktorët e ndryshëm që mund ta bëjnë të padrejtë mbështetjen në to vlejné edhe për ato elektronike po aq sa për çdo formë tjetër të provës. Dështimet në këtë aspekt kanë bërë kështu që Gjykata Evropiane të gjejë shkelje të nenit 6(1) në një numër rastesh.

8.2. VLERA PROVUESE

Megjithëse vlera e mundshme provuese e provave elektronike në raste të veçanta tashmë është vënë në dukje, kjo nuk do të thotë se ajo është gjithmonë në gjendje të vendosë diçka materiale për çështjet që do të përcaktohen në procedura të veçanta ose madje të kontribuojë për ta bërë këtë.

Prandaj, mbrojtja duhet të jetë në gjendje të kundërshtojë vlerën provuese të çdo prove elektronike që thirret në mbështetje të një dënimi, edhe nëse pranueshmëria e saj nuk kontestohet. Shih, p.sh., rastin *Shuvalov k. Estonisë* (vend.), nr. 39820/08, 30 mars 2010, në të cilin ekzekutimi i audio-incizimeve në gjykatë i dha mundësinë mbrojtjes të argumentojë se vepra ishte kryer si rezultat i nxitjes

Për më tepër, është thelbësore që një gjykatë të bëjë *vlerësimin e duhur të vlerës provuese të çdo prove elektronike* të paraqitur në mbështetje të një prokurorie. Kjo nuk mund të supozohet nga fakti i një dënimi të dhënë në një rast të caktuar, por duhet të demonstronhet në arsyetimin që çoi në të.

Kjo nuk ishte situata e konstatuar në rastin *Ilgar Mammadov k. Azerbajxhanit* (Nr. 2), nr. 919/15, 16 nëntor 2017 në lidhje me pikëpamjen e marrë nga gjykatat kombëtare se disa postime të bëra në një blog dhe media sociale demonstroi një qëllim për të organizuar trazira masive. Kjo ishte krejtësisht në kundërshtim me përmbajtjen e plotë të postimeve, të cilat thjesht përcillnin atë që kërkuesi kishte parë dhe dëgjuar, duke ofruar një interpretim të ngjarjeve nga këndvështrimi i tij, pa asgjë në to që të sugjeronte se ai kishte tejkaluar kufijtë e fjalës së mbrojtur politike për një çështje me interes të rëndësishëm publik.

Ngjashëm, nuk kishte asnjë shpjegim adekuat në rastin *Ûçdağ k. Turqisë*, nr. 23314/19, 31 gusht 2021 për arsyet pse shpërndarja e një postimi në rrjetet sociale të dy fotografive duhej të interpretohej si lavdërim, falje dhe inkurajim i metodave që sjellin detyrim, dhunë dhe kërcënime të përdorura nga një organizatë terroriste.

Për më tepër, në rastin *Yüksel Yalçınkaya k. Turqisë* [GC], nr. 15669/20, 26 shtator 2023, Gjykata Evropiane vuri në dukje mungesën e ndonjë diskutimi kuptimplotë në aktgjykimet përkatëse se si përdorimi i një llogarie bankare - një akt në dukje i ligjshëm që përfitonte nga prezumimi i ligjshmërisë - mund të ishte dëshmi e sjelljes kriminale qoftë edhe në mënyrë ndihmëse. Si rezultat, ajo konsideroi se duhej të kishte sqaruar se si kjo e kishte përforcuar konstatimin e tyre në lidhje me anëtarësimin e kërkuesit në një organizatë të armatosur terroriste, duke vënë në dukje veçanërisht se shpjegimi i dhënë prej tij për të llogaritur transaksionet e tij bankare nuk ishte verifikuar asnjëherë apo përndryshe adresuara nga gjykatat.

Për më tepër, bërja e një vlerësimi të duhur do të kërkojë gjithashtu të tregojë se është marrë parasysh plotësisht çdo parashtrim nga mbrojtja në lidhje me konkluzionet që duhen nxjerrë nga çdo provë elektronike që ajo kishte paraqitur.

Kjo nuk ndodhi në rastin *Ilgar Mammadov k. Azerbajxhanit* (Nr. 2), nr. 919/15, 16 nëntor 2017 meqenëse një gjykatë apeli në thelb kishte injoruar faktin se imazhet në një video nuk tregonin ndonjë përplasje mes protestuesve dhe policisë, duke kundërshtuar pretendimet specifike faktike të bëra kundër kërkuesit dhe kishte krijuar atë që ishte një version thjesht hipotetik i ngjarjeve i cili nuk ishte argumentuar kurrë nga prokuroria dhe i cili ishte i pambështetur me ndonjë provë ekzistuese. Duke hedhur poshtë provat në favor të kërkuesit në një mënyrë të tillë, Gjykata Evropiane vlerësoi se gjykata vendase i kishte vënë kërkuesit një barrë ekstreme dhe të paarritshme provash, në kundërshtim me kërkesën bazë që prokuroria duhet të provojë rastin e saj dhe një nga parimet themelore të së drejtës penale, përkatësisht, *in dubio pro reo*. Si i tillë, vlerësimi i saj i provave ishte haptazi i paarsyeshëm dhe kontribuoi në përfundimin se procedurat penale kundër kërkuesit nuk ishin në përputhje me garancitë për një gjykim të drejtë.

Ishte gjithashtu e dukshme në atë rast që një gjykatë e shkallës së parë ishte mbështetur në një video të ndryshme që tregonte përlëshje midis protestuesve dhe policisë, duke injoruar parashtrësën e mbrojtjes se kjo kishte të bënte me ngjarje kur kërkuesi nuk ishte as i pranishëm në qytetin në fjalë.

Ngjashëm, në rastin *Yüksel Yalçınkaya k. Turqisë* [GC], nr. 15669/20, 26 shtator 2023, u konsiderua primare që gjykatat të kishin adresuar kundërshtimet e kërkuesit në lidhje me vërtetësinë e pretendimeve për përdorimin ekskluziv të aplikacionit të mesazheve nga anëtarët e organizatës ilegale terroriste ose përsa i përket përdorimit të tij për qëllime “organizative”. Në këtë drejtim, një përdorim i tillë nga ai nuk u mbështet nga gjetje të veçanta fakti, por u përmbajt me argumentin e ekskluzivitetit, mbështetur kryesisht nga veçoritë teknike të aplikacionit - si natyra e tij e koduar, aranzhimet e veçanta që kërkohen për të hyrë në komunikim me përdoruesit e tjerë, kërkesa për të përdorur një VPN dhe fshirja automatike e përmbajtjes, si dhe profilet dhe përmbajtjet e deshifruara të përdoruesve, pavarësisht se aplikacioni kishte qenë i mundur të shkarkohej për rreth dy vjet pa asnjë mekanizëm kontrolli, sa herë kishte ndodhur dhe veçoritë teknike ishin të zakonshme për aplikacionet e tjera. Për më tepër, gjetjet në lidhje me natyrën e supozuar ekskluzive dhe organizative të aplikacionit për mesazhe ishin bërë kryesisht në një kontekst jashtëgjyqësor nga agjencia kombëtare e inteligjencës dhe nuk ishin shqyrtuar

tërësisht nga gjykatat.

Mbështetja në një video të humbur i operacionit special në lidhje me kapjen e një të akuzuari për shpalljen e tij fajtor për kërkim ryshfeti, pavarësisht se momenti vendimtar - kalimi i parave - nuk ishte filmuar gjithsesi, u vërtetua në rastin *Dan k. Republikës së Moldavisë (nr. 2)*, nr. 57575/14, 10 nëntor 2020 për të përkeqësuar mangësitë në vlerësimin e përgjithshëm të provave në rastin.

8.3. PRANUESHMËRIA

Çështjet që lidhen me pranueshmërinë e provave elektronike në një mënyrë në përputhje me të drejtën për një gjykim të drejtë kanë të bëjnë me çdo përdorim të mundshëm të keqtrajtimit, posedimin e paligjshëm të saj, cilësinë dhe besueshmërinë e saj, aftësinë për të sfiduar dhe kundërshtuar përdorimin e saj dhe vullnetarizmin e saj.

8.3.1 Keqtrajtimi

Megjithëse përdorimi i keqtrajtimit në kundërshtim me nenin 3 të Konventës Evropiane mund të mos shoqërohet përgjithësisht me mbështetjen në provat elektronike, ishte një situatë që duhej të merrej parasysh nga Gjykata Evropiane në rastin *Ćwik k. Polonisë*, nr. 31454/10, 5 nëntor 2020.

Në atë rast, transkripti i deklaratave të incizuara nga një person ishte mbështetur nga prokuroria në gjyqin e kërkuesit. Ky transkript ishte pranuar në provë nga elektronike, e cila më pas iu referua asaj për të bërë gjetjet faktike dhe për të përcaktuar fajësinë e kërkuesit. Deklaratat ishin incizuar ndërsa personi në fjalë po keqtrajtohej në kundërshtim me nenin 3 nga anëtarët e një grupi të organizuar kriminal.

Fakti që *keqtrajtimi u shkaktua nga individë privatë dhe jo nga zyrtarë publikë* nuk bëri asnjë ndryshim në përfundimin se pranimi i transkriptit të kundërshtuar e kishte bërë automatikisht procedurën në tërësi të padrejtë, duke shkelur nenin 6(1).⁸

8.3.2 Paligjshmëria

Gjykata Evropiane nuk ka gjetur mbështetje në provat elektronike për qëllimin e një dënimi ku ato prova janë mbledhur *pa një bazë për ta bërë këtë sipas ligjit kombëtar* atëherë duhet të çojë në konsiderimin e gjyimit të padrejtë në rastet që kanë të bëjnë me:

- incizimin e bisedave telefonike (*Schenk k. Zvicrës*, nr. 10862/84, 12 korrik 1988);
- përdorimin e pajisjeve të dëgjimit për incizimin e bisedave (*Khan k. Mbretërisë së Bashkuar*, nr. 35394/97, 12 maj 2000 dhe *P.G. dhe J.H. k. Mbretërisë së Bashkuar*, nr. 44787/98, 25 shtator 2001);
- realizimin e një video-incizimi (*Perry k. Mbretërisë së Bashkuar (vend.)*, nr. 63737/00, 26 shtator 2002).

Megjithëse nuk kishte asnjë dispozitë ligjore që autorizonte mbledhjen e provave

⁸ Kishte një mospajtim në lidhje me këtë nga gjyqtarët Wojtyczek dhe Pejchal.

në këto mënyra, vetëm në rastin *Schenk* kishte ndalim specifik ligjor për ta bërë këtë. Megjithatë, mbledhja e provave në këtë mënyrë ishte në kundërshtim në të gjitha rastet e tjera me praktikën apo udhëzimet zyrtare.

Megjithatë, në rastin *Khan* dhe *P.G. dhe J.H.*, kishte njëfarë theksimi në faktin se - ndryshe nga rasti *Schenk* - incizimet ishin *jo të paligjshme në kuptimin e të qenit në kundërshtim me ligjin penal*. Është e mundur që kjo mund të jetë e rëndësishme për një vlerësim në të ardhmen nga Gjykata Evropiane për drejtësinë e mbështetjes në provat elektronike, kur mjetet e përdorura për mbledhjen e tyre përbënin një vepër penale.

Në vlerësimin e drejtësisë së mbështetjes në prova, rëndësia e ekzistimit të një *mundësie për të sfiduar autenticitetin ose besueshmërinë e saj* u theksua në të gjitha rastet përveç rastit *Khan*, në të cilën kjo nuk u kontestua.

Në të gjitha ekzistonte edhe mundësia e kundërshtimit të përdorimit të provave, ndonëse kjo ishte e pasuksesshme.

Në rastin *Perry*, ishte gjithashtu e mundur të sfidohej cilësia e video-incizimit.

Në të dy rastet *Schenk* dhe *P.G. dhe J.H.*, u vu gjithashtu një theks në faktin se njëfarë mbështetjeje ishte vendosur në prova të tjera, por kjo nuk shihej si e rëndësishme në rastin *Khan* duke qenë se incizimi u pranua si provë shumë e fortë dhe nuk ekzistonte rreziku që ai të mos ishte i besueshëm.

Në rastin *Škoberne k. Slovenisë*, nr. 19920/20, 15 shkurt 2024, Gjykata Evropiane përsëriti qëndrimin e saj të kahershëm se pranimi dhe përdorimi në procedurat gjyqësore i provave të marra në kundërshtim me nenin 8 nuk çon domosdoshmërisht në konstatimin e shkeljes së nenit 6.

Në të vërtetë, Gjykata Evropiane deri më tani nuk e ka konsideruar të padrejtë asnjë gjykim në të cilin mbështetja në provat e mbledhura në një mënyrë të kundërt me kërkesat e nenit 8 kishte çuar në dënim.

Kështu, megjithëse u konstatua në rastin *Dimitru Popescu k. Rumanisë* (Nr. 2), nr. 71525/01, 26 prill 2007 se masat mbrojtëse të kërkuara sipas nenit 8 për incizimin e bisedave telefonike nuk ishin përmbushur, ai trajtoi vetëm çështjen e drejtësisë së gjykimit nga këndvështrimi i mospërmbushjes së pretenduar të kërkesave të ligjit kombëtar në fjalë. Në lidhje me këtë, ajo thjesht vuri në dukje se kërkuuesi nuk e kishte mohuar kurrë përmbajtjen e incizimeve të diskutueshme ose nuk e kishte kundërshtuar autenticitetin e tyre, qoftë para gjykatave kombëtare apo edhe përpara saj. Për më tepër, ajo e konsideroi të përshtatshme, si në rastin *Schenk*, për t'i dhënë peshë faktit se incizimet e diskutueshme nuk përbënin mjetin e vetëm të provës.

8.3.3 Cilësia dhe besueshmëria

Provat elektronike duhet të konsiderohen si të mangëta për qëllimin e vërtetimit të ndonjë gjëje, për shembull, kur:

- është e *cilësisë së dobët ose jo e plotë*, si p.sh.
- natyra e audio-incizimit të përdorur në rastin *Mikhaylova k. Ukrainës*, nr. 10644/08, 6 mars 2018. Përveç këtyre mangësive, kërkuësja - e cila kishte kërkuar të mbështetej në incizimin për të mbështetur pretendimet e saj

në lidhje me sjelljen e gjyqtarit në një gjyq - kishte dështuar të jepte një transkriptim të incizimit apo edhe të pjesëve në të cilat ajo pretendonte të mbështetej. Për më tepër, ajo nuk kishte shpjeguar se në çfarë kushtesh ishte bërë incizimi dhe statusi i tij ligjor sipas ligjit vendas. Si rezultat, Gjykata Evropiane refuzoi ta merrte atë parasysh;

- ka pasur disa *redaktime ose manipulime* të përmbajtjes së tij, si p.sh.:
 - kur raporti i ekspertit i shqyrtuar në rastin *Botea k. Rumanisë*, nr. 40872/04, 10 dhjetor 2013 kishte konstatuar se audio-kasetat të paraqitura si prova nuk ishin origjinale dhe mund të ishin kopje, përzierje të bëra me ose pa qëllim për të paraqitur një realitet të rremë ose të sajuar dhe kishte theksuar se identifikimi i zërit mund të bëhej vetëm në incizime origjinale duke përdorur të njëjtat pajisje si ato të përdorura për incizim;
 - redaktimi i incizimeve që pretendohesh në rastin *Taraneks k. Letonisë*, nr. 3082/06, 2 dhjetor 2014, por është hedhur poshtë me raport ekspertize;
 - manipulimi në fakt u zbulua se kishte ndodhur në rastin *Batiashvili k. Gjeorgjisë*, nr. 8284/07, 10 tetor 2019 në lidhje me një audio-incizim me qëllim të krijimit të dyshimit në lidhje me kërkuesin;
- ka *mungesë qartësie në lidhje me prejardhjen e saj*, të tilla si:
 - kur rrethanat në të cilat u gjet një audio-incizim ishin të paqarta dhe nuk kishte asnjë shpjegim për qëllimin e bërjes së tij ose për ata që ishin përgjegjës për ta bërë këtë, si në rastin *Adzhigitova dhe të tjerët k. Rusisë*, nr. 40165/07, 22 qershor 2021.

Kjo bëri që Gjykata Evropiane të arrinte në përfundimin se audio-incizimi i burrave të panjohur nuk dukej se përbënte prova mjaftueshëm të besueshme për të përmbysur supozimin e një rrëmbimi që kishte ndodhur;

- ka *mangësi të tjera që ndikojnë në mënyrën e grumbullimit*, si p.sh.:
 - pretendimi që nuk u vërtetua në rastin *Khodorkovskiy dhe Lebedev k. Rusisë*, nr. 11082/06, 25 korrik 2013 në lidhje me dy mospërputhjet e mundshme në dokumentet që përshkruajnë sasinë e të dhënave të përmbajtura në disa hard disqe dhe pasaktësitë për vendndodhjen e saktë të serverëve kompjuterikë në fjalë;
 - dyshimi serioz që u konsiderua në rastin *Ayetullah Ay k. Turqisë*, nr. 29084/07, 27 tetor 2020 të jetë hedhur mbi besueshmërinë dhe saktësinë e provave të supozuara të gjetura gjatë një kontrolli ku (a) ishte kryer duke mos respektuar masën procedurale ligjore - prania e dy dëshmitarëve të pavarur
 - e cila ishte veçanërisht e rëndësishme kur i akuzuari pretendonte se ishte vendosur dhe (b) se provat nuk ishin përmendur se ishin sekuestruar në procesverbalin e kontrollit dhe sekuestrimit të dorëzuar më pas në gjykatë, por ishte cituar në një procesverbal tjetër të kontrollit.

Për më tepër, Gjykata Evropiane nënvizoi në rastin *Yüksel Yalçınkaya k. Turqisë* [GC], nr. 15669/20, 26 shtator 2023 që në rastet kur mbledhja ose përpunimi i informacionit të inteligjencës *nuk i nënshtrohet autorizimit ose mbikëqyrjes paraprake të pavarur, ose një shqyrtimi gjyqësor post factum*, ose kur nuk shoqërohet me garanci të tjera procedurale ose nuk vërtetohet me prova të tjera, besueshmëria e saj mund të vihet më shumë në dyshim.

Ky rast kishte të bënte me faktin nëse kërkuesi kishte përdorur një aplikacion të

veçantë për mesazhe të koduar që konsiderohej se përdorej nga anëtarët e një organizate të armatosur terroriste. Fakti që në atë rast gjykatat vendase nuk ishin angazhuar në asnjë vlerësim të masave paraprake mjeko-ligjore për të siguruar integritetin dhe besueshmërinë e të dhënave përkatëse të mbështetura për të treguar se ai e kishte përdorur atë aplikacion do të thoshte se Gjykata Evropiane nuk ishte në një pozicion për të vlerësuar nëse masat në fjalë - domethënë, marrja e të dhënave të papërpunuara nga serveri i aplikacionit si një skedar i krijuar automatikisht nga një sistem i menaxhimit të databazës relacionale me burim të hapur pa ndonjë ndërhyrje njerëzore, i cili është kopjuar nga dy ekspertë të caktuar në përputhje me standardet e mjekësisë ligjore digjitale, në prani të një gjyqtari dhe të regjistruar nga kamera, me marrjen e të dhënave të papërpunuara të kufizuara në bërjen e tyre të kuptueshme në mënyrë që të mund të nxirret informacion kuptimplotë prej tyre - paraqiti garanci të mjaftueshme integriteti dhe besueshmërie.

Nga ana tjetër, kundërshtimet në rastin *Yüksel Yalçınkaya* për ligjshmërinë, saktësinë dhe besueshmërinë e disa mjeteve të tjera plotësuese për të verifikuar përdorimin e aplikacionit nga kërkuesi nuk janë parë si vendimtare pasi (a) të qenit jashtë një afati kohor ligjor nuk ka pasur ndikim në saktësinë teknike dhe (b) kërkuesi nuk ka paraqitur asnjë pretendim për manipulim ose ndonjë pretendim të prekshëm të të dhënave personale që tregojnë lidhjen nga telefoni i tij me adresat IP të aplikacionit.

Megjithatë, meqenëse rrethanat në të cilat ishin marrë të dhënat në lidhje me aplikacionin, *prima facie* ngrenë dyshime për "cilësinë" e tyre në mungesë të garancive specifike procedurale që synojnë të garantojnë integritetin e tyre deri në dorëzimin tek autoritetet gjyqësore, atëherë u bë e rëndësishme të shqyrtohej nëse kërkuesi kishte një mundësi të vërtetë për të kundërshtuar provat kundër tij dhe ta bëjë mbrojtjen e tij në mënyrë efektive dhe në baza të barabarta me prokurorinë

8.3.4 Përdorimi sfidues dhe kundërshtues

Sa herë që prokuroria kërkon të mbështetet në provat elektronike, duhet të ketë gjithmonë një **mundësi për të sfiduar vërtetësinë dhe besueshmërinë e tyre dhe për të kundërshtuar përdorimin e saj.**

Sigurisht, si në disa raste, besueshmëria ose saktësia e provave elektronike mund të mos kundërshtohet (p.sh., rasti *Pejkić k. Kroacisë*, nr. 49922/16, 17 janar 2023), mund të ketë ende arsye pse i akuzuari mund të dëshirojë të argumentojë se nuk duhet të përdoret në procedurën kundër tyre për shkak të paligjshmërisë së saj ose për arsye të tjera.

Kështu, *ekzistenca e procedurave të drejta për të dy qëllimet* normalisht do të shihet nga Gjykata Evropiane si e një rëndësie themelore kur vlerësohet drejtësia e përgjithshme e një gjykimi.

Megjithatë, dështimi i gjykatës për të adresuar pranueshmërinë e provave të caktuara elektronike ose vlerën provuese të provave të tjera të tilla, megjithatë, nuk mund të jetë gjithmonë e mjaftueshme që Gjykata Evropiane të arrijë në përfundimin se drejtësia e përgjithshme e procedurave ishte minuar.

Kjo sigurisht do të jetë kështu aty ku kishte *prova të tjera bindëse të fajit të të akuzuarit* se do të ishte e vështirë të imagjinohej se, edhe nëse ato çështje do të ishin adresuar, konkludimi i gjykatës do të ishte ndryshe.

Një situatë e tillë mund të shihet në rastin *Victor Savitchi k. Moldavisë*, nr. 81/04, 17 qershor 2008, në të cilin gjykatat në ndjekjen penale të një zyrtari policie për ryshfet nuk i adresuan parashtresat e mbrojtjes në lidhje me pranueshmërinë e disa audio-incizimeve, si dhe vlerën provuese të njërës prej incizimeve dhe të njërës prej dy videove të *flagrante delicto*. Megjithatë, konstatimi i fajësisë së tij u bazua në:

- Përfshirjen e zyrtarit në hetimin e një rasti që përfshin një nga dy personat nga të cilët është kërkuar ryshfeti;
- Dëshminë e dy ryshfet-dhënësve se zyrtari kishte kërkuar ryshfet; dhe
- Videon tjetër të *flagrante delicto* duke treguar qartë zyrtarin duke zhytur gishtat në një filxhan birrë, me sa duket duke u përpjekur të lante gjurmët e pluhurit të përdorur për të shënuar kartëmonedhat që i ishin dorëzuar dhe të nxirrte nga xhepi i këmishës kartëmonedhat që ishin shënuar me pluhur, me videon e kontestuar gjithashtu tregon qartë se, gjatë arrestimit të zyrtarit, xhepi i këmishës së tij nuk ishte kontrolluar.

Për më tepër, kur procedura të tilla ekzistojnë, por nuk janë përdorur, ankesa në Gjykatën Evropiane se procedurat që çuan në dënim ishin të padrejta për shkak të mbështetjes në prova që nuk kishin integritetin, besueshmërinë dhe autenticitetin ose që nuk duhej të ishin përndryshe të mbështetura në të do të pushohet për shkak se nuk ka shteruar mjetet juridike vendase siç kërkohet nga neni 35(1) i Konventës Evropiane, siç ka ndodhur, p.sh. në rastin *Knaggs dhe Khachik k. Mbretërisë së Bashkuar* (vend.), nr. 46559/06, 30 gusht 2011.

Megjithatë, *dështimi për të shpalosur prova të caktuara elektronike ose ekzistenca e kufizimeve për qasje në to* - e cila shqyrtohet më poshtë - mund të ndikojë në aftësinë për të sfiduar integritetin e provave të veçanta, siç u njoh në rastin *Yüksel Yalçınkaya k. Turqisë* [GC], nr. 15669/20, 26 shtator 2023.

Do të jetë e rëndësishme që të mos ketë vetëm një mundësi për të sfiduar vërtetësinë e provave të veçanta elektronike, por që

- (a) *parashtresa me argumentim të vërtetuar* në lidhje me atë çështje janë ekzaminuar në të vërtetë, gjë që duket se nuk ka ndodhur në rastin *Ilgar Mammadov k. Azerbajxhanit* (Nr. 2), nr. 919/15, 16 nëntor 2017, në parag. 236, meqenëse gjykatat vendase kishin heshtur plotësisht në lidhje me pretendimet se prokuroria kishte manipuluar me prova të caktuara videon.

Nga ana tjetër, në rastin *Bosak dhe të tjerët k. Kroacisë*, nr. 40429/14, 6 qershor 2019, në parag. 81, të gjitha dyshimet e mbrojtjes në lidhje me saktësinë e disa audio-incizimeve u shqyrtuan dhe u adresuan në mënyrë të duhur nga gjykata gjatë gjykimit dhe gjithashtu u shqyrtuan dhe u konfirmuan nga Gjykata Supreme, e cila konsideroi se të gjitha rrethanat relevante të rastit ishin vërtetuar siç duhet nga gjykata

- (b) këto parashtresa *refuzohen vetëm me një vendim të arsyetuar*, siç ndodhi në rastin *Fejzulla dhe Mazreku k. "ish Republikës Jugosllave të Maqedonisë"* (vend.), nr. 23065/07, 31 maj 2011.

Mbështetja në provat elektronike, pavarësisht se ka dyshime për integritetin dhe vërtetësinë e tyre, të cilat nuk zgjidhen padyshim që do ta çojë Gjykatën

Evropiane në konkludimin se procedurat nuk ishin në përputhje me kërkesat e një gjykimi të drejtë. Kjo ishte situata në rastin *Nițulescu k. Rumanisë*, nr. 16184/06, 22 shtator 2015, në të cilin nuk ka mundur të bëhet ekspertizë e incizimeve të bisedave, ku pretendohet se mungojnë pjesë të rëndësishme të tyre, sepse në gjykatë nuk janë dorëzuar as kasetat dhe as pajisjet e përdorura për incizim. Këto dështime u shtuan nga personi që kishte bërë vetë incizimet duke sfiduar integritetin e transkripteve dhe mbështetjen e gjykatave në deklaratat me shkrim të personave që nuk kishin qenë të pranishëm në një nga bisedat në fjalë.

Në disa raste, *gjykata mund të jetë në gjendje të zgjidhë një sfidë për autenticitetin ose besueshmërinë e provave elektronike nëpërmjet ekzaminimit të saj ose nëpërmjet një testi të thjeshtë*, siç është përdorur në rastin *Fejzulla dhe Mazreku k. "ish Republikës Jugosllave të Maqedonisë"* (vend.), nr. 23065/07, 31 maj 2011. Në atë rast, kishte pasur një sfidë për autenticitetin e riprodhimit VHS të video-materialit origjinal të incizuar nga kamerat digjitale të ngjarjeve në një park ku droga ishte ngarkuar në një kamion. Gjykata Evropiane nuk konstatoi faj për refuzimin e gjykatës ndaj kërkesës së të akuzuarit për të pranuar materialin origjinal të videos, duke mos gjetur arsye për të dyshuar në vërtetësinë e riprodhimit. Në lidhje me këtë, Gjykata Evropiane vuri në dukje se gjatësia e video-materialit të incizuar në shiritin VHS dhe të pranuar në gjyq korrespondonte me gjatësinë e video-materialit origjinal të incizuar nga kamerat digjitale.

Për më tepër, dyshimet në lidhje me përmbajtjen e bisedave të incizuara mund të zgjidhen gjithashtu kur i pandehuri ka pasur *mundësi të mjaftueshme gjatë gjykimit për të pyetur dhe marrë në pyetje* ata persona me të cilët ishin mbajtur, siç ndodhi në rastin *Taraneks k. Letonisë*, nr. 3082/06, 2 dhjetor 2014.

Megjithatë, zgjidhja e një sfide mund të kërkojë që *të jesh në gjendje të marrësh ekzaminimin e ekspertit të provave elektronike të paraqitura në një rast*.

Kjo do të ndodhë, veçanërisht kur, p.sh., mbështetet vetëm në transkriptet që pretendohet se nuk e mbulojnë këtë në tërësi, siç ishte situata në rastin *Văduva k. Rumanisë*, nr. 27781/06, 25 shkurt 2014, në të cilin pretendohet se prokurori (a) nuk kishte paraqitur të gjitha transkriptet e disa bisedave të incizuara në gjykatë dhe kështu fshehu faktin se kërkuesi ishte nxitur për të shitur drogë dhe (b) refuzoi të lejonte një ekzaminim ekspertësh të kasetave në fjalë. Këto konsiderata e çuan Gjykatën Evropiane në konkludimin se kishte pasur dështim për të siguruar, në praktikë, masa adekuate mbrojtëse për të kundërbalancuar çdo vështirësi të shkaktuar ndaj mbrojtjes nga kufizimi i të drejtave të saj, veçanërisht, pamundësia për të pyetur disa dëshmitarë për raportet dhe deklaratat e të cilëve mbi të cilat ishte bazuar në një masë të konsiderueshme dënimi i kërkuarit.

Gjatë parashtrimit se vlerësimi i provave elektronike kërkon ndihmën e ekspertëve (si p.sh. për identifikimin e zërit në lidhje me incizimet ose për të përcaktuar nëse ato janë autentike), nuk duhet të ketë refuzim të paarsyeshëm ose arbitrar për të ndërmarrë një vlerësim të tillë, si në rastin:

- *Groza k. Rumanisë*, nr. 12889/19, 21 dhjetor 2021, ku kjo ishte pasojë e refuzimit të gjykatës për të urdhëruar një kompani të mediave sociale që të shpaloste informacionin rreth rrethanave të një llogarie, e cila

kërkohej në mënyrë që eksperti të mund të përcaktonte se ishte një e rreme e krijuar në emër të kërkuesit. Arsyet për refuzimin e kërkesës për një urdhër gjykate duket se sigurojnë këtë informacion thjesht kundërshtonin thelbin e arsyeve që qëndronin pas një vendimi të mëparshëm për të lejuar ekspertin ta kërkonte atë në mënyrë të përsëritur nga kompania në radhë të parë dhe të shpërfillte pikat e ngritura nga kërkuesi me një implikim vendimtar për rastin; dhe

- *Beraru k. Rumanisë*, nr. 40107/0418 mars 2014, në të cilin gjykatat vendase kishin bazuar vendimin e tyre në incizimet e autenticitetit të kontestuar dhe gjykata e shkallës së parë kishte ndryshuar qëndrimin e saj fillestar në lidhje me domosdoshmërinë e një raporti teknik për të vërtetuar vërtetësinë e incizimeve, duke marrë parasysh kjo të jetë e tepërt pavarësisht një raporti teknik nga një institut kombëtar i mjekësisë ligjore që deklaronte se kishte dyshime për vërtetësinë e incizimeve.

As nuk duhet të ketë dështim për t'iu përgjigjur një kërkesë për një ekzaminim të pavarur - qoftë edhe vetëm për të shpjeguar pse një ekzaminim i tillë i pavarur nuk u konsiderua i nevojshëm - siç u konsiderua problematike në rastin *Yüksel Yalçınkaya k. Turqisë* [GC], nr. 15669/20, 26 shtator 2023, duke pasur parasysh në veçanti mungesën e ndonjë informacioni konkret në dosjen e lëndës për të sugjeruar se të dhënat në fjalë në çdo moment i janë nënshtruar ekzaminimit për verifikimin e integritetit të tyre, qoftë në momentin e dorëzimit të tyre në autoritetet gjyqësore ose më pas. Kjo ishte e rëndësishme, duke pasur parasysh thelbin e shqetësimit të kërkuesit nëse integriteti i të dhënave ishte mbajtur i paprekur përpara dorëzimit dhe jo më pas. Përveç kësaj, disa shqetësime të tjera në lidhje me sigurimin e integritetit të të dhënave nuk u adresuan.

Për më tepër, kur një raport teknik hedh dyshime mbi autenticitetin ose besueshmërinë e provave elektronike, ai nuk duhet thjesht të injorohet siç ndodhi në rastin *Botea k. Rumanisë*, nr. 40872/04, 10 dhjetor 2013.

Në atë rast, pavarësisht nga rëndësia e disa audio-incizimeve - të cilat ishin, nëse jo e vetmja, të paktën prova vendimtare kundër kërkuesit, pa të cilat sigurimi i dënimit të tij ose nuk do të ishte i mundur ose mundësia do të kishte qenë e largët - gjykata ndryshoi qëndrimin e saj fillestar në lidhje me domosdoshmërinë e një raporti teknik për të vërtetuar vërtetësinë e incizimeve. Për më tepër, përkundër marrjes së një raporti teknik ku thuhej se kishte dyshime për vërtetësinë e incizimeve përpara nxjerrjes së aktgjyqimit të saj, gjykata u mbështet në transkriptet në vend që të rihapte procedurën për të lejuar palët të parashtronin vërejtjet e tyre mbi raportin. Përveç kësaj, ajo nuk iu përgjigj parashtrësive të kërkuesit se atij nuk i ishin paraqitur transkriptet dhe si rrjedhim nuk ishte në dijeni të përmbajtjes së tyre. Gjithashtu, gjykata as nuk i ka luajtur audio-kasetat në seancat në prani të të akuzuarit dhe as nuk ka dhënë përgjigje për ankesat e tij të përsëritura lidhur me paligjshmërinë e incizimeve.

Në të vërtetë, sa herë që ka dyshime për realitetin ose besueshmërinë e provave elektronike, duhet të ekzistojë një mundësi e qartë dhe efektive për vlerësimin e tyre nga një qendër publike ose private e pavarur nga ajo që i ka mbledhur.

Kjo nuk ishte situata në rastin *Dumitru Popescu k. Rumanisë* (nr. 2), nr.

71525/01, 26 prill 2007, në të cilin pavarësia e shërbimit inteligjent rumun - vetë autoriteti përgjegjës për përgjimin e komunikimeve, vënien e tyre në shkrim dhe vërtetimin e autenticitetit të tyre - mund të vihej në dyshim.

Për më tepër, nuk duhet të ketë *padrejtësi në mënyrën në të cilën zgjidhen ekspertët ose që rezulton nga anshmëria e tyre ose një ose më shumë prej tyre që janë në gjendje të luajnë një rol të veçantë ose dominues në procedurë.*

Kjo supozohet se ka ndodhur në rastin *Mirilashvili k. Ruisë*, nr. 6293/04, 11 dhjetor 2008, por Gjykata Evropiane arriti në përfundimin se ky nuk kishte ndodhur në lidhje me asnjë nga ekspertët e caktuar për të vlerësuar nëse zëri në incizimet e bisedave telefonike ishte i kërkuesit. Në të vërtetë, ajo vuri në dukje se mbrojtja kishte pasur mundësinë të merrte pjesë në procesin e caktimit dhe marrjes në pyetje të ekspertëve dhe parashitë nga ekspertët e saj kishin bërë që gjykata të urdhëronte një ekzaminim tjetër të kasetave në fjalë. Fakti që nuk ishte caktuar një ekspert i caktuar nuk ishte domethënës pasi ajo nuk ishte pretenduar si e pazëvendësueshme si eksperte e vetme në fushën e studimeve fonetike dhe ishte caktuar një alternativë.

Megjithatë, mund të jetë e hapur për gjykatën të arrijë në përfundimin se ka *mënyra të tjera përveç një vlerësimi ekspertësh për të testuar besueshmërinë e provave të veçanta*, siç ishte situata në, p.sh., rastin *Saçak k. Turqisë* (vend.), nr. 18815/18, 30 gusht 2022. Në atë rast, Gjykata Evropiane nuk ishte në gjendje të arrinte në përfundimin se kërkuesi kishte hedhur bazën e një kërkesë *prima facie* të tillë që hedh dyshime mbi përfundimin e gjykatave vendase se një telefon celular i caktuar ishte përdorur prej tij dhe nuk mund të pranonte që refuzimi i tij i një analize krahasuese zanore të telefonatave të përgjuara ishte në vetvete i mjaftueshëm për të arritur në përfundimin se kërkuesi ishte privuar nga të gjitha mjetet e nevojshme për t'i nënshtruar kësaj çështje një shqyrtim kuptimplotë. Kështu, ajo theksoi se, edhe pse ai dhe avokati i tij kishin qasje në kasetat e telefonatave të përgjuara, nuk kishte asnjë tregues se ata kishin tentuar të merrnin kopje të tyre ose kishin kërkuar nga gjykata që t'i luante ato incizime gjatë gjykimit me një synim për të hedhur dritë mbi pyetjen nëse thirrjet në fjalë janë bërë prej tij apo jo.

Në kundërshtimin e përdorimit të provave të veçanta elektronike, mund të duhet gjithashtu të ekzistojë mundësia për të kundërshtuar ligjshmërinë e saj kur kjo do të ishte e rëndësishme për procedurat në juridiksionin në fjalë, siç ishte e mundur në rastin *Fejzulla dhe Mazreku k. "ish Republikës Jugosllave të Maqedonisë"* (vend.), nr. 23065/07, 31 maj 2011 dhe rastin *Svetina k. Sllovenisë*, nr. 38059/13, 22 maj 2018.

8.3.5 Vullnetarizmi

Mungesa e vullnetarizmit në mënyrën e marrjes së provave elektronike, kur ato prova janë baza për një dënim, do të çojë në konsiderimin e gjykimit të padrejtë.

Kështu, *përdorimi i presionit psikologjik në rastin Allan k. Mbretërisë së Bashkuar*, nr. 48539/99, 5 nëntor 2002 për të marrë një audio-incizim të një pranimi do të thoshte se informacioni i marrë në këtë mënyrë do të konsiderohej se ishte marrë në kundërshtim me vullnetin e të dyshuarit dhe kështu përdorimi i tij në gjykim cenonte të drejtën e tij për heshtje dhe privilegj kundër vetë-

inkriminimit. Në atë rast, pranimet ishin marrë nëpërmjet marrjes në pyetje të vazhdueshme nga një informator, i cili, në shembullin e policisë, kishte kanalizuar bisedat me të pandehurin në diskutimet e veprës së supozuar në rrethana që mund të konsideroheshin si ekuivalenti funksional i marrjes në pyetje, pa asnjë nga masat mbrojtëse që do t'i bashkëngjiten një interviste zyrtare në polici, duke përfshirë pjesëmarrjen e një avokati dhe lëshimin e kujdesit të zakonshëm.

8.3.6 Shpalosja

E drejta për gjykim kontradiktor përfshin një kërkesë që autoritetet e prokurorisë t'i zbulojnë mbrojtjes të gjitha provat materiale që zotërojnë për ose kundër të akuzuarit dhe që përfshin provat elektronike.. Shpalosja e tillë do të jetë e rëndësishme që mbrojtja të jetë në gjendje të testojë pranueshmërinë, integritetin, besueshmërinë, plotësinë dhe vlerën e provave si pjesë e përgatitjes së një mbrojtjeje efektive, jo më pak kur materiali në fjalë mund të përfshijë materiale shfajësuese.

Megjithatë, siç theksoi Gjykata Evropiane në rastin *Yüksel Yalçınkaya k. Turqisë* [GC], nr. 15669/20, 26 shtator 2023, *provat elektronike mund t'i fshihen mbrojtjes me qëllim, p.sh., për të mbrojtur informacionin në lidhje me detajet e operacioneve të fshehta policore, informacione të ndjeshme të rëndësishme për sigurinë kombëtare dhe të drejtat e të tjerëve.*

Megjithatë, duhet të ekzistojë gjithmonë një procedurë e përshtatshme me anë të së cilës mund të vlerësohet siç duhet rëndësia e provave të marra nga autoritetet e ndjekjes dhe nevoja e shpalosjes së tyre ose të mbajtjes së tyre në fshehtësi.

Një procedurë e tillë nuk ekzistonte në rastin *Matanovič k. Kroacisë*, nr. 2742/12, 4 prill 2017, si rezultat që Gjykata Evropiane arriti në përfundimin se kërkuesi ishte penguar të vërtetonte provat që kishte në posedim të prokurorisë - incizimet në CD - që ishin përjashtuar nga dosja e lëndës, mund t'i kishin ulur dënimin ose vënë në dyshim shtrirjen e aktivitetit të tij të dyshuar kriminal.

Çdo vendim për mbajtjen e provave duhet të merret nga një gjyqtar në një proces që i jep mbrojtjes mundësinë për të marrë pjesë në masën maksimale të mundshme procesi i vendimmarrjes që përfshin mbrojtjen. Gjyqtari duhet të kryejë një ushtrim balancimi ndërmjet interesit publik për mosshpalosje dhe rëndësisë së dokumenteve për çështjet me interes, ose që mund të jenë me interes për të akuzuarin. Kjo kërkon që gjyqtari të analizojë përmbajtjen e materialeve, në vend të llojit të tyre, dhe të përcaktojë nëse materialet në fjalë do të ishin ndonjë ndihmë për mbrojtjen dhe nëse zbulimi i tyre, të paktën ndoshta, do të kishte dëmtoar ndonjë interes publik të identifikueshëm.

Kjo u konstatua se nuk kishte ndodhur në rastin *Mirilashvili k. Rusisë*, nr. 6293/04, 11 dhjetor 2008, në të cilin vendimi i gjykatës për mbajtjen e materialit të caktuar u bazua në llojin e tij - d.m.th., materialin që lidhet me aktivitetet operative dhe të kontrollit - dhe jo në analizën e përmbajtjes së tij. Kështu, u duk se nuk kishte asnjë analizë nëse ato materiale do të kishin ndihmuar mbrojtjen, ose nëse shpalosja e tyre, të paktën me dyshim, do të kishte dëmtoar ndonjë interes publik të identifikueshëm. Kjo ishte pasojë e legjislacionit në fuqi, i cili ndalonte në terma absolut zbulimin e dokumenteve në

lidhje me këto aktivitete dhe nuk parashikonte asnjë “ushtrim balancues” nga një gjyqtar.

Mosshpalosja në këtë rast e materialit në lidhje me mënyrën e marrjes së provave elektronike u konsiderua si një faktor për të konkluduar se mbrojtja ishte vendosur në disavantazh të rëndë *vis-à-vis* prokuroria në lidhje me shqyrtimin e një pjese shumë të rëndësishme të dosjes së lëndës, në mënyrë që, duke pasur parasysh rëndësinë e paraqitjeve në çështjet e drejtësisë penale, procedurat në fjalë, të marra në tërësi, nuk mund të konsiderohen si përmbushje të kërkesave të një “gjykimi të drejtë”.

Në rastin e incizimeve të vëzhgimit, neni 6 i Konventës Evropiane nuk kërkon që i akuzuari në fakt të ketë *qasje në kopjet e tyre*. Megjithatë, do të kishte problem në respektimin e kësaj dispozite nëse ai/ajo nuk mund të merrte në mënyrë efektive as transkriptet, as një kopje të incizimeve të telefonatave të përgjuara të përdorura si provë në procedurë.

Për më tepër, *prodhimi i transkriptit të incizimeve* nga një ekspert i pavarur dhe i paanshëm dhe *ekzekutimi i incizimeve* në gjyq ka të ngjarë të konsiderohet nga Gjykata Evropiane si një kundërpeshë ndaj pamundësisë që mbrojtja të marrë kopjet e incizimeve, veçanërisht nëse i ofrohet një mundësi e mjaftueshme të akuzuarit për të krahasuar transkriptet me materialin e ekzekutuar. Transkriptet e tilla duhet të vihen në dispozicion në kohë të mjaftueshme për të siguruar që i akuzuari mund të përgatisë në mënyrë adekuate mbrojtjen e tij/saj.

Këto kërkesa u konstatuan se plotësojnë të gjitha në rastin *Matanovič k. Kroacisë*, nr. 2742/12, 4 prill 2017, në mënyrë që Gjykata Evropiane të mos konstatonte ndonjë padrejtësi në procedurë në lidhje me faktin se kërkuesit nuk iu dhanë kopjet e incizimeve të vëzhgimit sekret, të cilat u mbështetën për dënimin e tij.

Megjithatë, në rastin *Beraru k. Rumanisë*, nr. 40107/0418 mars 2014, avokatët e të akuzuarit nuk mundën të merrnin një kopje të transkripteve të incizimeve të telefonatave të përgjuara ose një kopje të incizuar të tyre që ishin përdorur si provë në dosje, gjë që ishte një faktor në konkludimin e Gjykatës Evropiane se procedurat në fjalë, të marra në tërësi, nuk përmbushnin kërkesat e një gjykimi të drejtë.

Shih gjithashtu vendimin e ngjashëm në rastin *Cevat Soysal k. Turqisë*, nr. 17362/03, 23 shtator 2014, në të cilin pamundësia e kërkuesit për të pasur qasje në origjinalet e audio-kasetave të bisedave telefonike e pengoi atë të sfidonte në mënyrë efektive besueshmërinë e transkripteve të cilat i ishin dhënë.

Nga ana tjetër, në rastin *İnal k. Turqisë*, nr. 28359/08, 18 janar 2022, kërkuesit iu dha një kopje e CD-ve që përmbanin audio-incizimet dhe transkriptet e bisedave telefonike të përgjuara dhe në rastin *Blagajac k. Kroacisë*, nr. 50236/16, 9 maj 2023, një pohim se kërkuesi nuk ishte në dijeni të një dosjeje që përmbante të gjithë materialin e vëzhgimit nuk u konsiderua i besueshëm nga Gjykata Evropiane, e cila gjithashtu konstatoi se nuk kishte prova që ai kërkonte qasje në këtë material ose duke u ankuar për pamundësinë e tij për të pasur qasje në të.

Për aq sa çdo pjesë e provave elektronike është *humbur ose shkatërruar* dhe kështu nuk mund t'i zbulohet mbrojtjes, do të ketë nevojë për të vërtetuar - për aq sa është e mundur - nëse kjo ishte e qëllimshme. Kjo nuk u konsiderua se

ishite situata në rastin *Mirilashvili k. Ruisë*, nr. 6293/04, 11 dhjetor 2008.

Për më tepër, ku, si në rastin *Natunen k. Finlandës*, nr. 21022/04, 31 mars 2009, një vendim për asgjësimin e provave të pashpalosura - siç janë incizimet e bisedave telefonike të cilat ndoshta mund të kenë mbështetur pafajësinë e të akuzuarit - është marrë gjatë hetimeve paraprake pa i ofruar mbrojtjes mundësi për të marrë pjesë në procesin e vendimmarrjes, do të ketë shkelje të nenit 6(1) të marra së bashku me nenin 6(3)(b).

Për më tepër, kur ankohet se disa prova elektronike nuk mund të paraqiteshin për të mbështetur një mbrojtje të caktuar, *do të duhet të vërtetohet se ato prova ekzistojnë në të vërtetë*. Shih, p.sh., rastin *Lyubchenko k. Ukrainës* (vend.), nr. 34640/05, 31 maj 2016, në të cilin autoritetet hetuese kishin mohuar vazhdimisht ekzistimin e një audio-incizimi të një bisede që përfshinte të akuzuarin dhe nuk kishte prova për të kundërtën.

Qasja e veçantë ndaj shpalosjes së kërkuar kur *një masë të dhënash elektronike* e përfshirë është adresuar në rastin *Sigurður Einarsson dhe të tjerët k. Islandës*, nr. 39757/15, 4 qershor 2019. Gjykata Evropiane ripohoi se organet e akuzës duhet t'i shpalosin mbrojtjes të gjitha provat materiale që posedojnë për ose kundër të akuzuarit. Megjithatë, ajo tregoi se nuk do të kishte asnjë ndalim të tyre nëse nuk ishte në fakt në dijeni të asaj që përmbante masa e të dhënave elektronike - siç është ajo e sekuestruar në atë rast gjatë një kontrolli - dhe kështu, në atë masë, nuk e bëri të ketë ndonjë avantazh ndaj mbrojtjes.

Nga ana tjetër, ajo mbajti një qëndrim tjetër për sa i përket të dhënave që ishin "etiketuar", d.m.th., përmes kontrollit të tyre me fjalë kyçe dhe më pas shqyrtimit nga hetuesit për të përcaktuar se cili material duhet të përfshihet në dosjen e hetimit. Kur një përzgjedhje e tillë bëhet vetëm nga prokuroria, pa përfshirë mbrojtjen dhe pa ndonjë mbikëqyrje gjyqësore të procesit - siç kishte ndodhur në këtë rast - çdo përpjekje e prokurorisë për vlerësimin e rëndësisë së informacionit të fshehur për mbrojtjen dhe për të peshuar këtë kundrejt interesit publik për mbajtjen sekrete të informacionit nuk mund të përputhej me kërkesat e nenit 6(1).

Për më tepër, megjithëse prokuroria nuk kishte asnjë detyrim për të krijuar dokumente që nuk ekzistojnë tashmë, ajo konstatoi në atë rast se kërkimet e mëtejshme në të dhëna do të kishin qenë teknikisht mjaft të drejtpërdrejta dhe në parim do të ishte e përshtatshme që mbrojtja të kishte *ofruar mundësinë e kryerjes - ose kryerjen - e kontrollit për prova potencialisht diskulpuese*, veçanërisht kur ndonjë pengesë për sigurimin e interesave të privatësisë nuk ishte pengesë e pakapërcyeshme.

Si rezultat, ajo konsideroi se refuzimi për të lejuar mbrojtjen që të kryente kërkime të mëtejshme të dokumenteve të "etiketuara", në parim do të ngrinte një çështje sipas nenit 6(3) (b) në lidhje me sigurimin e lehtësive të përshtatshme për përgatitjen e mbrojtjes.

Megjithatë, në atë rast të veçantë, mungesa e qasjes në të dhënat në fjalë nuk u konsiderua si e tillë që kërkuarve iu mohua një gjykim i drejtë në përgjithësi pasi ata nuk ishin dukur në asnjë fazë që të kishin kërkuar zyrtarisht një urdhër gjykate për qasje në "mbledhjen e plotë të të dhënave" ose për kontrolle të mëtejshme që duhen kryer dhe as për të sugjeruar masa të mëtejshme hetimore,

si për shembull një kërkim i ri duke përdorur fjalë kyçe të sugjeruara prej tyre.

Aty ku ka një sasi të konsiderueshme të dhënash telekomunikacioni që janë mbledhur, ato u njohën në rastin *Rook k. Gjermanisë*, nr. 1586/15, 25 korrik 2019 se *mbështetja mund të ofrohet në përdorimin e softuerit të kërkuar për ta analizuar atë*, si dhe mundësisht asistencën e një punonjësi gjyqësor në shqyrtimin e të dhënave. Megjithatë, mbrojtja mund të pritët gjithashtu të kufizojë kërkimin duke kërkuar linja telefonike specifike, për lidhje midis linjave të veçanta telefonike, brenda një periudhe të caktuar kohore, duke lejuar në përgjithësi reduktimin e konsiderueshëm të të dhënave me rëndësi të mundshme dhe gjithashtu të angazhohet në mënyrë thelbësore në ushtrimin e analizës, të dëgjuarit dhe të lexuarit. Në këtë drejtim, u bë e qartë edhe nga Gjykata Evropiane se, kur të akuzuarit janë ata që kanë qenë objekt i vëzhgimit duke gjeneruar të dhënat në fjalë, mund të merret parasysh veçanërisht fakti që ata do të dinin më së miri se cilat të dhëna specifike të vëzhgimit të telekomunikacionit të kërkohen.

Ai rast tregoi gjithashtu se mund të mos mjaftojë t'i jepet mbrojtjes e gjithë dosja elektronike që është mbledhur, pasi ajo mund të mos jetë e lexueshme pa një program të posaçëm të analizës së të dhënave mjeko-ligjore ose sigurimin e një kopjeje në një format të lexueshëm me softuer të disponueshëm lirisht. Kjo e fundit u kërkua dhe u sigurua përfundimisht në rastin *Rook*. Vonesa në marrjen e kësaj nuk u dëshmuar në atë rast se kishte qenë e dëmshme për mbrojtjen dhe, ashtu si me të dhënat e telekomunikacionit, Gjykata Evropiane konsideroi se mbrojtja ishte e vendosur mirë për të zhvilluar parametrat e kërimit të nevojshëm për të identifikuar materialin përkatës dhe mund të kishte përfshirë më shumë në ndërmarrjen e analizave në kohën në dispozicion.

Së fundi, aty ku mund të mos jetë e mundur të ndahen prova të veçanta elektronike me të akuzuarin, nuk duhet të neglizhohet se - siç theksoi Gjykata Evropiane në rastin *Yüksel Yaçınkaya k. Turqisë* [GC], nr. 15669/20, 26 shtator 2023 - *kërkesa për "ekuilibër të drejtë" ndërmjet palëve mund të ketë implikime për aspekte të tjera të mënyrës në të cilën zhvillohen procedurat*.

Kështu, në atë rast, një mundësi për kërkuesin për t'u njohur me materialin e deshifruar në lidhje me shkëmbimet e tij në aplikacionin e mesazheve dhe informacionin në lidhje me individët me të cilët ai kishte komunikuar mund të kishte përbërë një hap të rëndësishëm në ruajtjen e të drejtave të tij të mbrojtjes. Megjithatë, ndonëse gjykata e apelit kishte kërkuar që kjo t'i jepej kërkuesit, ajo e kishte nxjerrë aktgjykimin e saj pa pritur që kjo të ndodhte dhe gjykata e kasacionit kishte arritur në përfundimin se kjo nuk kishte ndikuar në rezultatin, duke e çuar Gjykatën Evropiane në përfundimin se kjo kishte qenë në kurriz të procedurës që çoi në të.

8.3.7 Marrja në pyetje e dëshmitarëve

Aty ku mbështetet në një incizim elektronik të një deklaratë nga një person tjetër, jo nga i akuzuari, mundësia e marrjes në pyetje të tërthortë të personave me të cilët kishin ndodhur bisedat ishte një nga faktorët që e shtyu Gjykatën Evropiane të konkludonte në rastin *Taraneks k. Letonisë*, nr. 3082/06, 2 dhjetor 2014 se përdorimi i këtyre provave të marra përmes procedurave që nuk janë në përputhje me kërkesat e Konventës Evropiane nuk e kishte bërë procedurën në tërësi të padrejtë.

Ai vendim nuk trajtoi çështjen nëse personi, deklaratat e të cilit janë pjesë e provave elektronike, apo pretendohet se e bëjnë këtë, duhet të konsiderohet si dëshmitar sipas kuptimit të nenit 6(3)(d), duke krijuar një nevojë të mundshme për të qenë në gjendje t'i shqyrtojmë ato në procedurat në fjalë.

Megjithatë, Gjykata Evropiane vazhdoi me këtë supozim në rastin *Arlewin k. Suedisë* (vend.), nr. 32814/11, 2 shkurt 2016 në lidhje me intervistat e disa personave anonimë në një program televiziv që ishin pranuar në prova në një prokurori për mashtrim.

Megjithëse programi u pa në këtë mënyrë gjatë gjykimit, Gjykata Evropiane gjithashtu dyshoi nëse këta persona anonimë mund të konsideroheshin mjaftueshëm të lidhur me procedurat për t'u konsideruar si "dëshmitarë", pasi prokurori nuk i ishte referuar apo thirrur në mënyrë specifike asnjë prej deklaratave të bëra nga ato.

Në çdo rast, kërkuesi kishte mundësinë të kundërshtonte përdorimin e programit si provë dhe në të vërtetë e bëri këtë. Për më tepër, gjykatat kombëtare kishin qenë të vetëdijshme për kundërshtimin e tij ndaj provave të përdorura, si dhe arsyet e tij se përse programit dhe deklaratave të bëra aty duhet t'i jepej shumë pak, ose aspak, vlerë si provë. Për më tepër, deklaratat i ishin dhënë një gazetari dhe jo policisë gjatë hetimit dhe, ndërkohë që prokuroria u mbështet në program si provë, ajo nuk ishte as prova e vetme dhe as prova vendimtare kundër kërkuesit.

Përveç kësaj, nuk kishte asgjë që të tregonte se programi, ose deklaratat e bëra në të, u përdorën nga gjykatat për të mbështetur përfundimin e tyre se kërkuesi kishte kryer veprat për të cilat ai ishte dënuar.

Si rezultat, Gjykata Evropiane arriti në përfundimin se procedurat penale kundër kërkuesit në tërësi ishin të drejta dhe fakti që ai nuk kishte qenë në gjendje të merrte në pyetje personat anonimë në programin televiziv nuk i kishte kufizuar të drejtat e tij të mbrojtjes në një në masë të papajtueshme me garancitë e parashikuara nga neni 6(1) dhe 3(d) i Konventës Evropiane.

8.3.8 Mbështetje për prova të tjera

Dëshmia elektronike mund të jetë një kontribut i rëndësishëm për të vërtetuar se deklarata para-gjyqësore e një dëshmitari që nuk u paraqit në gjykim nuk ishte baza e vetme ose vendimtare për dënimin e një të akuzuari në mënyrë që, duke pasur parasysh disponueshmërinë e mbrojtjes së disa masave mbrojtëse procedurale të afta për të kundërbalancuar, të paktën pjesërisht, mungesën e këtij dëshmitari në gjyq, pranimi i deklaratës nuk do të konsiderohet si rezultat i shkeljes së nenit 6(1) lexuar në lidhje me nenin 6(3)(d) të Konventës Evropiane.

Kështu, të dhënat telefonike të një karte SIM ishin ndër pjesët e provave bashkëpunuese në rastin *Štefančič k. Sllovenisë*, nr. 18027/05, 25 tetor 2012 që konfirmon vendndodhjen dhe kontaktet e bëra nga personi, deklarata e të cilit në procedurë paraprake është pranuar si provë, në mënyrë që kjo dëshmi të mos konsiderohet si prova e vetme apo vendimtare kundër kërkuesit në atë rast, por si një prej elementeve të cilat, të shqyrtuara në vlerën e tyre individuale provuese, si dhe në lidhje me provat e tjera të disponueshme të provave paralele, i çuan gjykatat sllovene ta dënojnë atë për trafik droge.

Ngjashëm, në rastin *Rastoder k. Sllovenisë*, nr. 50142/13, 28 nëntor 2017, të dhënat telefonike dhe GPS kontribuuan në vërtetimin se kërkuesi kishte pasur një motiv për të sulmuar viktimat, ishte përgatitur për luftë pasi ishte i armatosur dhe i shoqëruar nga djemtë e tij, të cilët gjithashtu kishin qenë të armatosur, dhe kishte shkaktuar një sërë lëndimesh të rënda mbi viktimat, kështu që deklarata në procedurë paraprake nga një dëshmitar nuk mund të konsiderohet si baza e vetme ose vendimtare për dënimin e tij.

Megjithatë, kjo nuk do të jetë gjithmonë rasti:

- *Martirosyan k. Armenisë*, nr. 18550/13, 6 dhjetor 2018, në parag. 65-66, ku raporti i njohjes së targave dhe transkriptet e thirrjeve telefonike, së bashku me disa prova të tjera, nuk ishin të mjaftueshme për të zhvendosur rëndësinë themelore të disa dëshmitarëve që mungojnë në një prokurori për tentativë vrasje dhe armëmbajtje pa leje; dhe
- *Avaz Zeynalov k. Azerbajxhanit*, nr. 37816/12, 22 prill 2021, në parag. 122, në të cilin një audio-incizim i bisedave në një CD-ROM nuk mund të ndryshonte natyrën vendimtare të deklaratave të dëshmitarëve që mungojnë në një dënim për vepra të lidhura me rryshfet.

Duhet gjithashtu të theksohet se Gjykata Evropiane ka mirëpritur në rastin *Strassenmeyer k. Gjermanisë*, nr. 57818/18, 2 maj 2023, në parag. 85 - një rast në të cilin kërkuesi nuk ishte në gjendje të merrte në pyetje të bashkë-akuzuarit e tij pasi ai kishte refuzuar të dëshmonte - miratimi i një reforme legjislative që lejonte video-incizimin e deklaratave të para-gjykimit të dhëna nga një i akuzuar.

Provat elektronike mund të jenë gjithashtu të mjaftueshme për të tejkaluar disa dobësi në mënyrën në të cilën janë mbledhur provat e tjera:

Kështu, fakti që një dënim ishte mbështetur pjesërisht në prova inkriminuese në formën e audio dhe video incizimeve dhe të dhënave kompjuterike, të cilat ekzaminimet e shumta të ekspertëve konfirmuan se ishin autentike, kontribuoi në përfundimin në rastin *Mamaladze k. Gjeorgjisë*, nr. 9487/19, 3 nëntor 2022 se, pavarësisht nga disa dështime në lidhje me trajtimin e provave të tjera, ishte në kompetencën e gjykatave vendase të shqyrtonin nëse, në përgjithësi, ekzistonin prova mjaft të forta për të demonstruar se kërkuesi kishte qenë fajtor për "përgatitjen e vrasje."

8.3.9 Masat mbrojtëse për përdorimin e provave të tjera

Disponueshmëria e provave elektronike ndonjëherë mund të ketë qenë e rëndësishme për të demonstruar se nuk ka pasur abuzim në mbledhjen e provave. Situata të tilla mund të shihen në:

- rastin *Layijov k. Azerbajxhanit*, nr. 22062/07, 10 prill 2014, ku një vonesë kohore në kryerjen e një kontrolli pas një arrestimi ngriti shqetësime legjitime për "mbjelljen" e mundshme të provave, sepse kërkuesi ishte plotësisht nën kontrollin e policisë gjatë asaj kohe. Në atë rast, autoritetet hetuese nuk kishin dorëzuar gjatë procesit vendas një kopje të video-incizimit të bastisjes së kërkuesit dhe, pavarësisht kërkesës së qartë, një kopje e tij nuk ishte dorëzuar në Gjykatën Evropiane;

- rastin *Ayetullah Ay k. Turqisë*, nr. 29084/07, 27 tetor 2020, në të cilin Qeveria, e ftuar nga Gjykata Evropiane për të dorëzuar një video-incizim të një kontrolli, kishte deklaruar se nuk ishin në gjendje ta merrnin atë.⁹ Disa fotografi që ata dorëzuan nuk ishin të mjaftueshme për të përjashtuar çdo dyshim rreth rrethanave në të cilat ato prova u morën, megjithëse kjo nuk do të ishte domosdoshmërisht kështu në të gjitha rastet.

⁹ Vëzhgimet rreth incizimit nga një gjyqtar në një trup gjykues të mëhershëm që merrej me rastet nuk u adresuan nga gjykata që dënoi të akuzuarin.

9. DISA ÇËSHTJE TË TJERA

Çështje të tjera që kanë lindur në lidhje me provat elektronike kanë të bëjnë me aftësinë e mbrojtjes për t'i paraqitur ato, ndikimin e mundshëm në prezumimin e pafajësisë, përdorimin e tyre në kundërshtimin e vendimeve gjyqësore, kontributin e tyre në kohëzgjatjen e procesit, përdorimin e tyre për qëllime të ndryshme nga ato për të cilat është mbledhur dhe përdorimi i tyre në procedurat civile.

9.1. DHËNIA E PROVAVE NGA MBROJTJA

Mund të ketë nevojë për të siguruar prova elektronike të cilat mbrojtja i konsideron të nevojshme për të paraqitur në procedura të veçanta.

Refuzimi i gjykatave vendase për të urdhëruar marrjen e video-incizimeve të kamerave të sigurisë së aeroportit në kontekstin e pretendimit të një të akuzuari se helmi i gjetur në valixhen e tij ishte vendosur mbi bazën se kërkesa e tij nuk ishte mbështetur me dokumente mbështetëse të përshtatshme dhe se, më e rëndësishmja, asnjë informacion nuk ishte treguar se nga do të merreshin incizimet - të cilat nuk mbaheshin nga aeroporti - u konsiderua në rastin *Mamaladze k. Gjeorgjisë*, nr. 9487/19, 3 nëntor 2022 të jetë arsyetim që ishte arbitrar ose i paarsyeshëm.

9.2. SUPOZIMI I PAFAJËSISË

Shpërndarja publike e provave elektronike që krijon përshtypjen se personat kanë kryer krimet për të cilat akuzohen përpara se të provohet fajësia e tyre në gjykatë do të jetë në kundërshtim me prezumimin e pafajësisë kur nuk ka pasur interes publik për ta bërë këtë.

Një shkelje e tillë u gjet në rastin *Batiashvili k. Gjeorgjisë*, nr. 8284/07, 10 tetor 2019 në lidhje me shpërndarjen në media nga Ministria e Punëve të Brendshme e një incizimi të redaktuar të bisedës telefonike të një të akuzuari, ku nënkuptohej - katër ditë para se të akuzohej - se ai kishte mbuluar përgatitjen e një krimi, për shkak të dështimit të tij për të informuar autoritetet përkatëse për përfshirjen e mundshme të forcave të caktuara separatiste në një rebelim dhe kishte ndihmuar dhe nxitur tradhti të lartë që synonte përmbysjen e rendit kushtetues me dhunë. Shpërndarja u konsiderua nga Gjykata Evropiane se nuk ishte justifikuar nga interesi publik për marrjen e informacionit mbi ngjarjet e planifikuara nga separatistët, të cilave kërkuesi iu ishte referuar në bisedën në fjalë.

9.3. KOPJE NË LETËR TË DOKUMENTEVE PROCEDURALE

Gjykata Evropiane mbajti në rastin *Patricolo dhe të tjerët k. Italisë*, nr. 37943/17, 23 maj 2024, mungesa e një vërtetimi se kopjet në letër të njoftimit të dorëzimit ishin kopje të vërteta të dokumenteve origjinale elektronike të cilat u ishin dorëzuar atyre me email të vërtetuar, nuk e pengoi Gjykatën e Kasacionit të vlerëonte pajtueshmërinë me afat të shkurtër kohor për paraqitjen e ankesës në fazën më të hershme të procedurës. Për më tepër, ajo konsideroi se shpallja e ankesave të papranueshme, për më tepër, pa u dhënë kërkuesve një shans të

drejtë për të dorëzuar vërtetimin në një fazë të mëvonshme - veçanërisht në një fazë kalimtare nga procedurat e bazuara në letër në ato elektronike - rrjedhimisht shkoi përtej qëllimit të garantimit të sigurisë juridike dhe administrimit të duhur të drejtësisë dhe krijoi një pengesë që i pengonte kërkuesit që rasti i tyre të përcaktohet në themel nga Gjykata e Kasacionit.

Sa i përket rrezikut që kopjet e letrës mund të mos jenë në përputhje me origjinalet elektronike, Gjykata Evropiane vuri në dukje në atë rast se, sipas ligjit kombëtar në fjalë, integriteti i dokumenteve të paraqitura në gjykatë përgjithësisht sigurohet nga sanksionet penale dhe disiplinore të disponueshme në rast të shkeljes së detyrës. Për më tepër, ajo deklaroi se nëse kopjet në letër ishin kopje të vërteta të origjinaleve elektronike, mund të kontrollohej lehtësisht duke i ftuar kërkuesit të paraqisnin vërtetimin e duhur në një fazë të mëvonshme të procedurës. Sipas saj, kjo ishte veçanërisht e vërtetë në kontekstin e tranzicionit nga procedurat e bazuara në letër në ato elektronike, ku nevoja për të përshtatur kërkesat formale të krijuara për dokumentet në letër kërkonte njëfarë fleksibiliteti në aplikimin e tyre ndaj atyre elektronike.

9.4. SFIDA PËR ZHVILLIMIN E PROCEDURAVE GJYQËSORE

Një audio-incizim i zhvillimit të procedurës mund të përdoret si *provë e trajtimit të një pale nga një gjyqtar* në to, si në rastin:

- *Sidlova k. Sllovakisë* (vend.), nr. 50224/99, 22 shkurt 2005, në të cilën Gjykata Evropiane vuri në dukje se ishte pranuar ankesa e kërkueses në lidhje me trajtimin e marrë nga gjyqtarja që kryesonte lëndën e saj, e cila mbështetej në një audio-incizim të bërë nga ajo e një seance dëgjimore;
- *Dmitrievskiy k. Rusisë*, nr. 42168/06, 3 tetor 2017, në të cilin Gjykata Evropiane konstatoi të pranueshme një ankesë që pretendonte se gjyqtari kishte refuzuar kërkesat për të ndryshuar transkriptin në përputhje me audio-incizimin e seancave dëgjimore që ishte dorëzuar nga kërkuesi me arsyetimin e vetëm se ai incizim nuk ishte i autorizuar. Megjithatë, duke pasur parasysh konstatimin e shkeljes së nenit 10 në lidhje me dënimin e kërkuesit në procedurat në fjalë, Gjykata Evropiane vlerësoi se nuk ishte e nevojshme ta shqyrtonte atë.

Shih edhe rastin *Zhvayy k. Ukrainës*, nr. 6781/13, 22 shtator 2022, në të cilin një gjykatë e kishte trajtuar si të parëndësishme kërkesën e një kërkuesi për të shqyrtuar një audio-incizim të një bisede të pretenduar me një gjyqtar në mbështetje të pretendimeve të tij kundër kryetarit të Këshillit të Lartë të Drejtësisë që ishin objekt i procedurës për shpifje të ngritura nga ky i fundit ndaj tij. Kjo përgjigje ndaj kërkesës së kërkuesit kontribuoi në konstatimin nga Gjykata Evropiane se procedurat e shpifjes kishin rezultuar në një barrë të tepruar dhe joproportionale që i ishte ngarkuar atij, në kundërshtim me të drejtën e tij për lirinë e shprehjes sipas nenit 10.

Megjithatë, duhet të jetë e mundur t'i atribuohen vërejtjet e kundërshtuara gjyqtarit në fjalë, e cila u konstatua se nuk ishte e mundur në rastin *Pavlov k. Rusisë* (vend.), nr. 31430/05, 26 janar 2015, nuk është bërë asnjë ekzaminim i incizimit dhe nuk duket se është kërkuar ndonjëherë. Për më tepër, origjinali i

audio-kasetës kishte humbur.

Gjithashtu, në përpjekje të tilla, *audio-incizimi i mbështetur nuk duhet të jetë i cilësisë së dobët ose i paplotë*, faktorët në rastin *Mikhaylova k. Ukrainës*, nr. 10644/08, 6 mars 2018, i cili bëri që Gjykata Evropiane të konsideronte se nuk ishte e përshtatshme të merrej parasysh një incizim i tillë kur vendoset një ankesë për mungesën e pretenduar të paanësisë së gjyqtarit.

Për më tepër, audio-incizimi i një seance gjyqësore ishte megjithatë i mjaftueshëm në rastin *Shkirya k. Ukrainës*, nr. 30850/11, 24 qershor 2021 për të hedhur poshtë një pretendim se argumentet e kërkuarit dhe dokumentet e tij mbështetëse nuk ishin shqyrtuar siç duhet nga gjykatat kombëtare.

9.5. KOHËZGJATJA E PROCEDURËS

Kompleksiteti i softuerit kompjuterik të krijuar, i cili dyshohet se përdorej për kontabilitet mashtues dhe evazion fiskal nga një kompani, u njoh nga Gjykata Evropiane si një faktor në kohën e marrë nga inspektorati tatimor për të vlerësuar nëse dokumentet e tij kontabël ishin të rregullta dhe, nëse jo, sa tatim mund të jetë shmangur. Megjithatë, nuk u konsiderua e mjaftueshme për të justifikuar inspektoratin që iu desh gati njëzet muaj për të arritur një përfundim për këtë çështje dhe kjo vonesë ishte një element kontribuues në konstatimin në rastin *Ganço k. Lituanisë*, nr. 42168/19, 13 korrik 2021 se procedura penale, në kundërshtim me nenin 6(1), ishte zgjatuar në mënyrë të padrejtë.

9.6. PËRDORIMI PËR QËLLIME TË TJERA

Kur materiali që ishte marrë në mënyrë të ligjshme përmes përgjimit të bisedës telefonike të një personi si pjesë e një hetimi penal u përdor më pas në procedurat disiplinore kundër tij, kjo u vendos në rastin *Karabeyoğlu k. Turqisë*, nr. 30083/10, 7 qershor 2016 për të qenë një ndërhyrje në ushtrimin e të drejtës së tij për respektimin e jetës së tij private që nuk ishte në përputhje me ligjin, siç kërkohet nga neni 8(2), pasi një përdorim i tillë ishte në kundërshtim me qëllimet për të cilat masat e mbikëqyrjes ishin të autorizuara në bazë të kushtetutës dhe ligjit dhe meqenëse materiali nuk ishte asgjësuar brenda afatit të zbatueshëm pas vendimit për të mos e ndjekur penalisht.

Megjithatë, asnjë shkelje e nenit 8 nuk është konstatuar në rastin *Terrazzoni k. Francës*, nr. 33242/12, 29 qershor 2017 dhe rastin *Starkevič k. Lituanisë*, nr. 7512/18, 29 mars 2022, ku transkripti i bisedave telefonike të përgjuara gjatë një hetimi penal u përdor më pas në procedurat disiplinore dhe kjo nuk ishte e përjashtuar me ligj kombëtar dhe as nuk ishte marrë në një mënyrë që nuk përputhet me kërkesat sipas asaj dispozite që rregullon përgjime të tilla.

Për më tepër, në rastin *Versini-Campinchi dhe Crasnianski k. Francës*, nr. 49176/11, 16 qershor 2016, në të cilin përdorimi në procedurë disiplinore kundër një avokati i një transkripti të një bisede telefonike të përgjuar në mënyrë të ligjshme ndërmjet saj dhe një klienti, ndërkohë që një ndërhyrje në të drejtën nga neni 8, nuk u konstatua se shkaktonte shkelje të saj, kur gjykatat vendase ishin bindur se transkripti nuk cenonte të drejtat e mbrojtjes së klientes dhe ajo ishte veçanërisht e kualifikuar për të ditur se deklaratat e saj ishin në shkelje të konfidencialitetit profesional.

Nuk kishte asnjë sugjerim në rastin *Karabeyoğlu* se përdorimi në procedura

disiplinore i provave të mbledhura si pjesë e një hetimi penal përbën gjithashtu shkelje të nenit 6.

Për më tepër, ajo vendosi në rastin *Starkevič k. Lituanië*, nr. 7512/18, 29 mars 2022 se përdorimi në procedurë të tillë i provave të bazuara në përgjimin e komunikimeve elektronike si pjesë e një hetimi penal nuk e kishte cenuar të drejtën e të akuzuarit për një gjykim të drejtë. Në këtë vendim, Gjykata Evropiane konfirmoi atë që e përshkroi si praktikë të saj se përdorimi i materialit të rastit penal brenda procedurave disiplinore nuk ishte i përjashtuar, me kusht që të drejtat e të pandehurit të ishin respektuar (që ishte konstatuar se nuk kishte ndodhur në rastin *Vanjak k. Kroacië*, nr. 29889/04, 14 janar 2010).

Një shkelje e nenit 8 është konstatuar edhe në rastin *Eminağaoğlu k. Turqisë*, nr. 76521/12, 9 mars 2021 në lidhje me përdorimin në procedurat disiplinore të incizimeve të marra përmes përgjimeve telefonike të ndërrmarra si pjesë e një hetimi penal, për të njëjtën arsye si në rastin *Karabeyoğlu*. Megjithatë, ankesat në atë rast në lidhje me nenin 6(1) nuk kishin të bënin me mbështetjen e vendosur në incizimet.

9.7. PËRDORIMI NË PROCEDURA CIVILE

Kur mbështetja vendoset në procedurat civile dhe administrative në provat elektronike të marra në kundërshtim me të drejtën për respektimin e jetës private, Gjykata Evropiane ka ndjekur të njëjtën qasje si ajo në lidhje me procedurat penale kur përcakton nëse kjo ka shkaktuar shkelje të së drejtës për një gjykim të drejtë, domethënë, duke vlerësuar nëse kjo e ka bërë procedurën në tërësi të padrejtë.

Në veçanti, ajo do të merret me faktin nëse palës së përfshirë i ishte dhënë një mundësi për të kundërshtuar vërtetësinë e provave dhe për të kundërshtuar përdorimin e saj, si dhe cilësinë e provës, çdo dyshim që ngre besueshmërinë ose saktësinë e saj nga rrethanat në të cilat është marrë dhe nëse provat në fjalë kanë qenë apo jo vendimtare për rezultatin e procedurës.

Kështu, duke pasur parasysh mundësinë për të sfiduar dhe kundërshtuar përdorimin në procedurat kontradiktore të materialit të marrë nëpërmjet vëzhgimit me video, konsideratën e mjaftueshme që i është dhënë kërkesës së palës në lidhje me këtë dhe faktin që incizimi i kundërshtuar nuk ishte e vetmja provë në të cilën mbështetej, Gjykata Evropiane shqyrtoi në rastin *Vukota-Bujic k. Zvicrës*, nr. 61838/10, 18 tetor 2016 se procedurat në të cilat u përcaktua një kërkesë për përfitime nuk ishin në kundërshtim me kërkesat e drejtësisë sipas nenit 6(1) të Konventës Evropiane.

Ngjashëm, në rastin *López Ribalda dhe të tjerët k. Spanjës [GC]*, nr. 1874/13, 17 tetor 2019, përdorimi i provave të marra përmes vëzhgimit me video, pavarësisht se janë marrë në shkelje të së drejtës për respektimin e jetës private, nuk është konstatuar se ka cenuar drejtësinë e procedurave për largim të padrejtë nga puna ku kërkuesit kishin qasje në incizimet në fjalë, mund të kundërshtonin autenticitetin e tyre dhe të kundërshtonin përdorimin e tyre në prova, argumentet e tyre në favor të përjashtimit të tyre ishin shqyrtuar dhe ato nuk ishin e vetmja provë në të cilën mbështetej. Për më tepër, duke qenë se nuk kishte asnjë arsye për të vënë në pikëpyetje vërtetësinë ose besueshmërinë e tyre, ato përbënin prova të shëndosha të cilat nuk kishin nevojë domosdoshmërisht të vërtetoheshin me materiale të tjera.

Ky publikim është realizuar me mbështetje financiare të Bashkimit Evropian dhe Këshillit të Evropës. Përmbajtja e tij është përgjegjësi vetëm e autorit. Pikëpamjet e shprehura këtu në asnjë mënyrë nuk mund të pasqyrojnë mendimin zyrtar të Bashkimit Evropian ose të Këshillit të Evropës.

Shtetet Anëtare të Bashkimit Evropian kanë vendosur të lidhin së bashku njohuritë, burimet dhe fatet e tyre. Së bashku, ato kanë ndërtuar një zonë të stabilitetit, demokracisë dhe zhvillimit të qëndrueshëm duke ruajtur diversitetin kulturor, tolerancën dhe liritë individuale. Bashkimi Evropian është zotuar të shkëmbejë arritjet dhe vlerat e veta me vendet dhe popujt përtej kufijve të tij.

www.europa.eu

Këshilli i Evropës është organizata udhëheqëse e kontinentit për të drejtat e njeriut. Ai përbëhet nga 46 shtete anëtare, duke i përfshirë të gjithë anëtarët e Bashkimit Evropian. Të gjitha shtetet anëtare të Këshillit të Evropës kanë nënshkruar Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut, një traktat i projektuar për të mbrojtur të drejtat e njeriut, demokracinë dhe sundimin e ligjit. Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut mbikëqyr zbatimin e Konventës në shtetet anëtare.

www.coe.int

Co-funded
by the European Union

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Co-funded and implemented
by the Council of Europe